

Opinnäytetyö (YAMK)

Ympäristötekniikan koulutusohjelma

2014

Kirsi Haapa-aho

ETELÄ-POHJANMAAN YMPÄRISTÖVIRANHALTIJOIDEN TYÖN ONGELMAKOHTIEN SELVITTÄMINEN JA KEHITTÄMINEN

– *case Ähtäri*

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kirsi Haapa-aho

ETELÄ-POHJANMAAN YMPÄRISTÖVIRANHALTIJOIDEN TYÖN ONGELMAKOHTIEN SELVITTÄMINEN JA KEHITTÄMINEN – CASE ÄHTÄRI

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan toimintatutkimuksellisen kehittämishankkeen kautta Etelä-Pohjanmaan kuntien ympäristöviranhaltijoiden työn ja toimintatapojen ongelmakohtia ns. pullonkauloja ja sovittujen ongelmakohtien yhdessä kehittämistä sekä poistamista. Työn tavoitteena saada tietoa alueen ympäristönsuojeluviranhaltijoiden työn ongelmakohtien yhteisestä toiminnan työmuotojen kehittämisestä ja niiden onnistumisesta. Case- kohteena opinnäytetyössä on Ähtäriin kaupungin ympäristöviranhaltijatyö.

Kehittämistutkimus on laadullinen toimintatutkimus, jossa asiaa lähestytään ongelmälähtöisesti. Erillisellä alkukyselyllä selvitetään Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden sen hetkistä ympäristöviranhoiton tilannetta ja ongelmakohtia. Työpajoissa selvitetään ja kehitetään yhteisiä kehittämistyökaluja ja toimenpiteitä sovittujen ongelmien poistamiseksi sekä laaditaan niille sovitut tavoitemittarit. Toimintajaksojen aikana toteutetaan kehittämistyökaluilla käytännössä sovittua toimintaa. Erillisellä loppukyselyllä selvitetään saatiinko aikaan sovittujen ongelmakohtien poistamiseen ratkaisua tavoitemittareita hyödyntäen.

Toimintatutkimuksella saatiin selville ympäristöviranhaltijoiden yhdessä päättämän ongelman ratkaisun suunnat sekä siitä saatujen kokemusten edut, haitat sekä tutkimuksen jatkamisen tulevaisuuden suunnat. Case- Ähtärissä keskityttiin erityisesti Ähtäriin tilanteeseen ja ongelmien ratkaisun merkitykseen Ähtäriin ympäristöviranhaltijatyössä ja sen kehittämisessä.

ASIASANAT: laadullinen toimintatutkimus, kehittämishanke, kuntien ympäristöviranhaltijat, yhteistyö, erilaiset toimintamuodot, kehittäminen, työn kehittäminen, Etelä-Pohjanmaa

Kirsi Haapa-aho

THE DETECTION AND DEVELOPMENT OF THE PROBLEMS IN SOUTH OSTROBOTHNIAN ENVIRONMENT OFFICIAL WORKERS' JOBS - CASE ÄHTÄRI

The purpose of this study is to find out South Ostrobothnia and town of Ähtäri in local environmental officials through an action survey of the future development trends. The thesis studies local environmental authority care practices, the so-called problem areas bottlenecks and areas for development. This provides a basis for the future of the perception of the environmental protection of public office holders in their own operating environments, and the various forms of cooperation between perception and action directions. Is it possible to find a common mode of operation to achieve the advantages of the qualitative and practical treatment of the forms of cooperation should be considered in practice and go together to negotiate. This study is focused on the town of Ähtäri.

The research was a qualitative action research, where the issue was approached problem-based. A separate initial survey examined South Ostrobothnia and the town of Ähtäri environmental officials of the current environmental situation and the care of its own problems areas and development trends. In addition, survey research was directed in such a way that was sought to find out what issues are set out in the background. Moreover, the survey research was to find out the environmental officials of the various models of cooperation willingness opportunities. In case town of Ähtäri focused in particular on the situation and the importance of solving problems the town of Ähtäri environmental officer at work and its development.

KEYWORDS: A qualitative action research, development project, the municipal environment official workers, cooperation, alternative functioning, development, work development, Southern Ostrobothnia

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 ETELÄ-POHJANMAA JA SEN KUNTIEN OMINAISPIIRTEET	2
2.1 Etelä-Pohjanmaan kunnat	2
2.2 Ähtäri	5
3 TUTKIMUSONGELMA	8
3.1 Tausta	8
3.2 Ympäristöviranomaisen tehtävät	8
3.3 Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat	12
3.4 Ähtäriin ympäristöviranhaltijatyö	13
3.5 Tutkimuksen taustaa	14
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	16
4.1 Tutkimuksen viitekehys	16
4.2 Toimintatutkimuksen perusteoria	16
4.3 Tutkimusmenetelmät	21
5 TUTKIMUS	24
5.1 Tutkimuksen rakenne	24
5.2 Alkutilan kartoitus	26
5.2.1 Ongelmakohdat	29
5.3 Toiminta	30
5.3.1 Ensimmäinen työpaja	31
5.3.2 Ensimmäinen toimintajakso	35
5.3.3 Toinen työpaja	37
5.3.4 Toinen toimintajakso	40
5.4 Loppukysely	46
5.5 Haastattelu, Ähtäri- case	48
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA ANALYYSIT	49
6.1 Ähtäri	62
6.2 Tulokset tiivistetysti	63
7 ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	68
7.1 Haasteet	79
7.2 Hyödyt ja ideat	81
7.3 Ähtäri	82

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	84
9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	87
10 YHTEENVETO	91
LÄHTEET	98

LIITTEET

Liite 1. Toimintatutkimuksen alkukysely

Liite 2. Alkukyselyn kooste

Liite 3. Sähköposti tulevasta työpajatyöskentelystä

Liite 4. Työpajan materiaali 14.11.2013

Liite 5. Sähköposti toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestykseen laittamisesta

Liite 6. Toimenpide-ehdotuksien kooste ja tulevat toimenpiteet

Liite 7. Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden teesit

Liite 8. Toimintatutkimuksen loppukysely

KUVAT

Kuva 1.	Suomen maakunnat kartalla (Tilastokeskus 2013a)	3
Kuva 2.	Etelä-Pohjanmaan maakunnan kuntien kartta (Etelä-Pohjanmaan liitto 2013a)	4
Kuva 3.	Ympäristö- ja vesiluvan toiminta sekä valvontakaavio (Varsinais-Suomen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2013)	11
Kuva 4.	Etelä-Pohjanmaan ympäristösuojeluyhteistyö 2005 -2009 (Kuntaliitto 2011)	13
Kuva 5.	Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten tehtävien kehitys 1986–2012 (Suomen Kuntaliitto 2013b)	14
Kuva 6.	Muiden tehtävien määrän keskiarvo erikokoisissa yksiköissä (Parviainen 2013)	15
Kuva 7.	Spiraalimainen eteneminen toimintatutkimuksessa, Koskela (Koskela 2013)	17
Kuva 8.	Koblin kokemuksellisen oppimisen malli Suojasen mukaan (Suojanen 2004)	18
Kuva 9.	Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden toimintaehdotusten yhteenlaskettujen pisteiden tärkeysjärjestys, summan painotettuna	38
Kuva 10.	Alku- ja loppukyselyn miesten ja naisten vastausprosentit	51
Kuva 11.	Työpajojen naisten ja miesten osallistujamäärän muutos	52
Kuva 12.	Loppukyselyn vastanneiden mielipiteet toimintatutkimuksen toimivuudesta	53

Kuva 13.	Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet sisäisien vahvuuksien mittareiden toteutuminen tutkimuksessa	54
Kuva 14.	Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet sisäisien heikkouksien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa	55
Kuva 15.	Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet ulkoisien mahdollisuuksien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa	56
Kuva 16.	Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet ulkoisien uhkien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa	57
Kuva 17.	Loppukyselyn kysymykseen sanakartta toiminnan kehittämisen jatkamiseksi tulevaisuudessa ideoita ja ajatuksia	59
Kuva 18.	Tutkimuksen loppukyselyyn vastanneiden mielipiteet mittareiden toteutumisen	64
Kuva 19.	Vastaukset toimintatutkimuksen loppukyselyn mittareiden toteutumisesta	94

TAULUKOT

Taulukko 1.	Kehittämistyötä hidastavat sekä edistävät tekijät Koskelaa (2013) mukailleen	20
Taulukko 2.	Tutkimuksen eteneminen	26
Taulukko 3.	Äänten jakaantuminen ensimmäisessä työpajassa äänestettäessä kehittämissuuntaa	32
Taulukko 4.	Ryhmien tekemät SWOT- analyysin asiat sekä tavoitemittarit	36
Taulukko 5	Toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestys ja painotus pisteiden mukaan	41
Taulukko 6	Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille, ryhmien kooste ratkaisut ja viranhaltijan roolit	41
Taulukko 7	Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten, ryhmien kooste ratkaisut ja viranhaltijan roolit	43
Taulukko 8	Mittareiden toteutumisen ääripäät SWOT- analyysin kentillä esitettynä toimintatutkimuksessa vastanneiden mielestä	75

KÄYTETYT LYHENTEET JA MÄÄRITELMÄT

AVI	aluehallintovirasto (http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2149 viitattu 10.5.2014)
Hajajätevesiasetus	Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (209/2011)
EAKR- rakennerahasto	Euroopan aluekehitysrahasto (http://www.rakennerahastot.fi/etusivu#.U0b2bsKKBdg viitattu 10.3.2014)
ELY-keskus	elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Lyhenneluettelo. http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2149#M viitattu 12.2.2014)
JL	jätelaki (646/2011)
Keskiväkiluku	tilastossa vuoden alun ja vuoden lopun väestömäärän aritmeettinen keskiarvo (Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2012/vaerak_2012_2013-03-22_laa_001_fi.html viitattu 4.12.2013)
Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma	Valtioneuvoston hyväksymä ohjelma-asiakirja, jolle tarvitaan vielä EU:n komission hyväksyminen (http://www.rakennerahastot.fi/kestavaa-kasvua-ja-tyota-2014-2020-ohjelma#.U0b2ysKKBdg viitattu 8.4.2014)
KL	kuntalaki (365/1995)
klusterointi	Klusterointi on menetelmä saada tietoa aineiston rakenteesta (Tuononen Marko http://cs.joensuu.fi/~mtuonon/Klusterointimenetelmat.pdf viitattu 27.5.2014)
KYHL	kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annettu laki (64/1986)
Luonnons.L	luonnonsuojelulaki (1096/1996)
MRL	maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
Maastoll	maastoliikennelaki (1710/1995)
mpy.	metriä merenpinnan yläpuolella. (Kotimaisten kielten keskus Lyhenneluettelo. http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2149#M viitattu 6.12.2013)
PeL	Suomen perustuslaki (731/1999)
Suomen Kuntaliitto	Kuntaliitto on kuntien yhteinen vaikuttaja ja edunvalvoja, kunnallisen itsehallinnon vahvistaja ja palvelujen uudistaja. (Kunnat.net viitattu 10.4.2014)
SWOT	analyysi, minkä avulla saadaan esille toiminnan sisäiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat
VL	vesilaki (587/2011)

VesilL	Vesiliikennelaki (463/1996)
VHL	vesihuoltolaki (119/2001)
ympäristönsuojeluviranomainen	viranomainen, joka antaa päätöksiä, lausuntoja ja käyttää pakkokeinoja kohdealueen ympäristöön liittyvistä asioista
ympäristöviranhaltija	viranhaltija, joka hoitaa kunnan tai valtion ympäristöasioihin liittyviä asioita
YSL	ympäristönsuojelulaki (86/2000)

1 JOHDANTO

Kuntien toiminta on kovassa paineessa. Kuntien pitäisi saada tuotettua lakisääteisiä palveluita entistä tehokkaammin. Tämä tuo haasteen kuntataloudelle, koska eläkkeelle jäävien tilalle on vaikea taloudellisesti palkata uusia työntekijöitä. Monissa kunnissa on töitä lähdetty jakamaan työssä olevien viranhaltijoiden kesken. Tässä tulee vastaan raja, jota tehokkaammin ei yksittäinen kunta pysty asioita hoitamaan lakien ja velvoitteiden vaatimalla tavalla. Tällä hetkellä useissa pienissä kunnissa on eläkkeelle siirtymisien kautta kevennetty organisaatorakenteita.

Ympäristönsuojeluviranomaisen ja ympäristöviranhaltijan tehtäviin ovat vaikuttaneet lainsäädäntö, joka on kaksitoistakertaistanut kuntien tehtäviä kuntien ympäristönsuojelun perustamisesta vuodesta 1986. Kuntien tehtävänä on myöntää ympäristölupia, seurata ympäristön tilaa sekä valvoa ympäristöön vaikuttavia toimintoja. (Suomen Kuntaliitto 2013a; Suomen kuntaliitto 2013b.)

Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta eli KYHL (64/1986) sanoo muun muassa, että kunnan tulee valvoa sekä edistää alueensa ympäristönsuojelua siten, että turvataan kunnan asukkaille terveellinen ja viihtyisä sekä kestävä elinympäristö. Tämän lain mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on muun muassa edistää kunnan yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa ympäristönsuojeluasioissa.

Tämän kehittämistutkimuksen tavoitteena on saada selville toimintatutkimuksen avulla Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden ympäristöviranhoitotyön ongelmakohtia sekä päättää yhteisesti tavoitteista ja toimenpiteistä saatujen ongelmakohtien selättämiseksi sekä poistaa yhdessä päätettyjä ongelmakohtia sovitulla menetelmällä.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen toimintatutkimus, jonka apuna käytetään kvantitatiivisia eli määrällisiä menetelmiä toiminnassa, kyselyissä sekä haastatteluissa. Tutkimuksen lopuksi loppukyselyyn vastaamalla toimintaan osallistuvat arvioivat toiminnan tavoitteiden onnistumista sekä mahdollisia jatkotutkimusideoita. Casekohteena tutkimuksessa on Ähtärin kaupungin ympäristöviranhoito ja sen kehittäminen.

2 ETELÄ-POHJANMAA JA SEN KUNTIEN OMINAISPIIRTEET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen kohde taustoineen. Aluksi kerrotaan Etelä-Pohjanmaasta yleisesti sekä sen kunnista. Lopuksi esitellään Ähtärin kuntaa ja sen omaleimaisuutta sekä ympäristöä.

2.1 Etelä-Pohjanmaan kunnat

Etelä-Pohjanmaan maakunta sijaitsee Länsi-Suomessa. Maakunnassa on 18 kuntaa ja maakunnan keskuskaupunki on Seinäjoki. Maakunnassa on noin 194 000 asukasta vuonna 2013. Maakunta tunnetaan erityisesti monialaisesta yritystoiminnasta. Etelä-Pohjanmaan maakunta on luonnonympäristöltään pääosin tasaista lakeutta, joita halkovat joet. Maakunnan itäosissa on metsäisempää ja järviä. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2014b.)

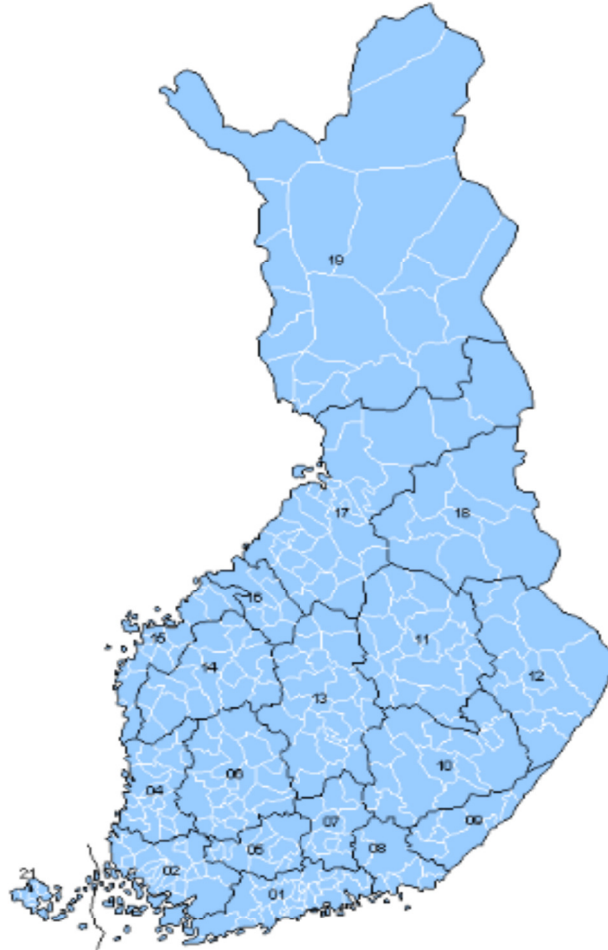
Elinkeinorakenne Etelä-Pohjanmaan alueella on monipuolista. Osaamista ja tuotantoa löytyy maa- ja metsätaloudesta sekä teollisuudesta ja myös energia-alan innovaatioista. Yhdyskunnat ovat keskittyneet kaupunkeihin ja niiden taajamien ympärille. Maaseudun elinvoimaisuus on koko Etelä-Pohjanmaan alueelle tärkeää ja ympäristöteknologiasta pidetään tiukasti kiinni. Myös Etelä-Pohjanmaan alue on hiljalleen kansainvälistynyt. (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus.)

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen Ympäristön tila 2013- julkaisun mukaan alueen ympäristö ja luonto on monipuolista. Tämä näkyy mentäessä Keski-Suomen rajalta kohti rannikkoa. Sisämaassa on mäkistä, suo- ja metsävaltaista aluetta sekä jokien latvavesiä. Lähestyttäessä rannikkoa, maisemassa näkyy enemmän maatalousvaltaisuus ja alueen tasaisuus. Lähimpänä rannikkoa on tasaista lakeusmaisemaa. Sisämaassa on monia puro- ja jokivesistöjä sekä useita erikokoisia järviä sekä vesistöjä. Etelä-Pohjanmaan alueen useat vesistöt ovat suuresti ihmisen muokkaamia joko vedenpinnan säännöstelyllä, ruoppauksilla tai keinotekoisien järvien rakentamisella. Alueen metsät ja suot ovat pääasiassa talouskäytössä.

Etelä-Pohjanmaan maakunnan pinta-ala oli 2013 vuonna maanmittauslaitoksen tilaston mukaan 13998,87 m². Tästä maata oli 13443,76 m² ja makeaa vettä 555,11 m². (Maanmittauslaitos, Tilastot. 2013.) Makean veden osuus kokonaisalasta oli alle neljä prosenttia.

Etelä-Pohjanmaan maakunta sijoittuu Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien väliin leveys suunnassa. Pohjoisessa maakuntaa sivuaa Keski-Pohjanmaan maakunta ja etelässä on vastassa Satakunnan ja Pirkanmaan maakunnat. Kuvassa 1. näkyy Etelä-Pohjanmaan maakunnan sijoittuminen maantieteellisesti kartalla. (Tilastokeskus 2013a.)

- 01 Uusimaa
- 02 Varsinais-Suomi
- 04 Satakunta
- 05 Kanta-Häme
- 06 Pirkanmaa
- 07 Päijät-Häme
- 08 Kymenlaakso
- 09 Etelä-Karjala
- 10 Etelä-Savo
- 11 Pohjois-Savo
- 12 Pohjois-Karjala
- 13 Keski-Suomi
- 14 Etelä-Pohjanmaa
- 15 Pohjanmaa
- 16 Keski-Pohjanmaa
- 17 Pohjois-Pohjanmaa
- 18 Kainuu
- 19 Lappi
- 21 Ahvenanmaa - Åland

Kuva 1. Suomen maakunnat kartalla (Tilastokeskus 2013a).

Etelä-Pohjanmaan liiton esittämästä kartassa kuvassa 2. näkyy Länsi-Suomen kunnat vuodelta 2014 sekä niiden sijoittuminen maantieteellisesti. Etelä-Pohjanmaan kuntia on vuoden 2014 alussa yhteensä 18 kappaletta. Näitä ovat Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Jalasjärvi, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lapua, Lappajärvi, Seinäjoki, Soini, Teuva, Vimpeli ja Ähtäri. (Länsi-Suomen maistraatti 2013; Etelä-Pohjanmaan liitto 2014b.)

Kuva 2. Etelä-Pohjanmaan maakunnan kuntien kartta (Etelä-Pohjanmaan liitto 2014a).

Etelä-Pohjanmaan kunnissa asui Länsi-Suomen maistraatin rekisteristä 31.1.2013 saatujen tietojen mukaan yhteensä 194 110 asukasta. Kuntien asukasluvut ovat rekisterin mukaan seuraavat: Alajärvi 10 268, Alavus 12 356, Evijärvi 2685, Ilmajoki 12 036, Isojoki 2 285, Jalasjärvi 8 054, Karijoki 1 508, Kauhajoki 14 178, Kauhava 17 221, Kuortane 3 849, Kurikka 14 384, Lappajärvi 3 373, Lapua 14 632, Seinäjoki 59 628, Soini 2 327, Teuva 5 757, Vimpeli 3 209 ja Ähtäri 6 360. (Länsi-Suomen maistraatti 2013.)

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristön tila 2013- julkaisun mukaan Etelä-Pohjanmaan energiantuotanto, teollisuus ja liikenne ovat alueen suurimpia ihmisen toiminnasta johtuvia ilmapäästölähteitä. Energiantuotantoa varten on Etelä-Pohjanmaalla turvevoimalaitoksia ja näiden päästöjä on erilaisilla ilmansuojelutoimenpiteillä rajoitettu. Luontoa happamoittavat rikki- ja typpipäästöt ovat vähentyneet ilmansuojelutoimista ja EU:n ja kansallisen lainsäädännön muutoksilla.

Alueella puupolttoaineen käyttö on lisääntynyt samaan aikaan ja sitä odotetaan vielä lisää korvaamaan kotimaisuutta energiatuotantoon. Tuulivoiman lisääntymisen odotetaan vähentävän lisää ilmastonmuutoksen kannalta tärkeitä hiilidioksidipäästöjä. Alueella on Natura 2000 suojelukohteiden lisäksi yksittäisiä hoito- ja käyttösuunnitelmia ja METSO- ohjelman vapaaehtoisuuden kautta erilaisten luontokohteiden suojeluita.

Alueen vesistöjen hajakuormituksen ja jätevesiasetuksen siirtymäajan suhteen on kunnissa tulossa suuria työpaineita. Jätevesiasetus 2016 vuonna tuo töitä kuntien ympäristöviranhaltijoille, koska silloin kaikkien rakennusten jätevesien käsittely tulee olla lain vaatimassa kunnossa. Vesistöihin hajakuormitusta tuovat luonnon oman huuhtoutuman lisäksi maa- ja metsätalous ja pistemäisinä lähteinä teollisuus- ja yhdyskunnat. Latvavesillä vesistöjen tila on todettu hyväksi, mutta heti jokireiteillä alueen länsiosassa, vesistöjen tila on huomattavasti heikompi. (Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristön tila 2013.)

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden välillä on ollut käytäntönä pitää yhteyttä toisiin alueen ympäristöviranhaltijoihin vuosittain muun muassa yhteisiin palavereihin kokoontumalla. Vuosittaisiin alueen ympäristöviranhaltijoiden kokoontumisiin etsitään etukäteen mahdollisimman monille viranhaltijoille sopivaa kokoontumispäivää. Palavereissa on ollut virallista ja epävirallista ohjelmaa. Palavereiden toteutus ja suunnittelu on ollut järjestävän viranhaltijan vastuulla. Usein kokoontumisissa on teema, joka on ajankohtainen ja kiinnostava.

Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijat ovat aktiivisia yhteydenpidossa viranomaisiin sekä toisiin viranhaltijoihin. Etelä-Pohjanmaalla kunnan yksittäisellä ympäristöviranhaltijalla on kollegoiden kanssa käytössä jo nyt yhteistä toimintaa.

2.2 Ähtäri

Ähtäriin kaupunki on Länsi-Suomen maakunnan kunnista sijainniltaan itäisin. Ähtäriin naapurikuntia Etelä-Pohjanmaan maakunnassa ovat Alavus, Alajärvi ja Soini. Keski-Suomen maakunnan kunnista Ähtäriin kunnan rajanaapureita ovat Virrat, Keuruu, Multia ja Saarijärvi. (Maanmittauslaitos Kansalaisen karttapaikka.)

Ähtärissä oli ikäluokkien mukaan yhteensä 6387,5 henkilöä 2012 vuonna. Näistä eniten oli 63-vuotiaita eli noin 2 % koko Ähtäriin väestöstä. Ähtäriin kaupungin pinta-ala

oli 1.1.2013 Maanmittauslaitoksen tilaston mukaan 909,95 m². Makean veden osuus koko kunnan maa-alasta on noin 11 % eli noin kolminkertaisesti enemmän kuin koko maakunnassa. Yli hehtaarin kokoisia järviä Ähtärissä on 169 kappaletta. Ähtäriin vedet kuuluvat Kokemäenjoen vesistöalueeseen. (Maanmittauslaitos 2013; Tilastokeskus 2013b; Ähtäriin ympäristön tila 1999.)

Ähtäri on myös luonnonympäristöltään poikkeava verrattuna muihin Etelä-Pohjanmaan kuntiin. Outi Räntilän kirjoittaman Ähtäriin ympäristön tila 1999- julkaisun mukaan, Ähtärissä maasto on mäkistä ja puustoista. Julkaisussa todetaan, että Ähtäri sijoittuu Suomenselän alueelle, jossa Pohjanmaan lakeus muuttuu puustoisen kumpuilevaksi Keski-Suomen mäkimaisemaksi. Ähtäriin maasto kohoaa korkeimmillaan yli 200 metriä mpy. (Räntilä 1999; Maanmittauslaitos 2013; Tilastokeskus 2013b.)

Ähtäriin maaperä koostuu pääosassa kivikkoisesta moreenista sekä turpeesta. Savimaita kunnan alueella on vähän. Ähtäriin suot ovat sijoittuneet kunnan koillis- ja itäosiin, jossa suota on jopa yli puolet maaperästä. Luonnontilaisia soita on hyvin vähän. Yli 10 hehtaarin soita on Ähtärissä 40 kappaletta. Yli 200 hehtaarin tuotannossa olevia turvesoita on useita. Ähtäriin kasvillisuus koostuu ja muuttuu muun muassa paikallista vaihteluista riippuen ilmasto-oloista, kallioperästä, maaperästä, maan pinnanmuodoista, ihmisen toiminnasta ja kasvien leviämisestä sekä kilpailukyvyistä. Ähtäriin seutu kuuluu Pohjanmaan-Kainuun metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen. (Räntilä 1999.)

Ähtäriin eläimistössä näkyy viihtyvät monet erämaanomaista elinympäristöä vaativat eläimet. Näitä ovat karhu, ilves ja susi ja pienpedoista mäyrä, kettu, supikoira ja näätä. Ähtäriin hirvitiheys on noin 3 hirveä/1000 hehtaarille. Vesilintukanta on alueella hyvä. Kalastosta löytyy perinteisten lajien lisäksi järvilohtha, kuhaa, siikaa, taimenta, kirjolohta, muikkua ja salakkaa. (Ähtäriin ympäristön tila 1999.)

Ähtäriin ympäristöviranhaltija osallistuu mahdollisuuksien mukaan Etelä-Pohjanmaan alueen yhteisiin ympäristöviranhaltijoiden palaveriin. Ympäristöviranhoidon kannalta alueen yhteiset palaverit auttavat oman kunnan tehtävien hoidossa vertaistukea antamalla. Palavereissa keskustellaan kunkin kunnan ajankohtaisista asioista. Siellä pystytään verkostoitumaan sekä vaihtamaan ajatuksia sekä esittämään kysymyksiä, jotka askarruttavat työssä.

Yhteisissä palaverissa keskustellaan kunnan viranhoidon ajankohtaisista asioista. Palaverissa keskustellaan viranhaltioiden kesken yhteisestä linjasta ja annetaan yhdessä lausuntoja muun muassa lakiehdotuksista. Yksittäisessä kunnassa nämä jäävät helposti tehtävien priorisoinnissa taka-alalle, vaikka ovat tärkeitä asioita. Alueella kootut yhteiset kannanotot ja lausunnot koetaan paremmiksi vaikutuskeinoiksi kuin yksittäisten ympäristöviranhaltijoiden antamat.

Ähtäriin kaupunki on kutsunut Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijoita yhteiseen tapaamiseen viimeksi edellisen ympäristöviranhaltijan ollessa virassa. Ympäristöviranhaltijan työ ympäristönsuojelusihteerinä ja maanmittausteknikkona on ollut kiireistä selviytymistä. Yhteisiä tapaamisten järjestämisestä Ähtäri ei ole ehtinyt järjestää. Se on ollut kuitenkin haaveena.

3 TUTKIMUSONGELMA

Tässä luvussa esitellään aluksi tutkimusongelma taustoineen. Tämän jälkeen esitellään ympäristöviranomaisen tehtäviä sekä Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijatyötä ja toimintakulttuuria. Lisäksi kerrotaan Ähtärin ympäristöviranhaltijatyöstä. Lopuksi esitellään tutkimuksista, jotka liittyvät tutkittavaan ongelmaan taustaksi.

3.1 Tausta

Tutkimuksen lähtökohta lähti kehittymään ympäristöviranhaltijatyön yhteisten ongelmien kautta, kokemuksellisista ongelmakohtista. Ongelmaa lähdettiin selvittämään kehittämään kvalitatiivisen eli laadullisen toimintatutkimuksen pohjalta käyttäen kvantitatiivisia eli määrällisiä menetelmiä täydentämään toimintaa sekä tutkimusta.

Ympäristöviranhaltijatyön hoitaminen on haastavaa ja tästä kehittyi mielenkiinto koko Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijoiden kehittämisen todellisesta voimavarasta. Sitä voisivat hyödyntää kaikki alueen ympäristöviranhaltijat entistäkin paremmin tutkimuksellisen kehityshankkeen kautta.

Seija Koskela toteaa väitöskirjassaan, että yhdessä oppiminen, suunnittelu ja jaettu asiantuntijuus ovat varteenotettavia keinoja ongelmakohtien yhteisessä kehittämisessä (Koskela 2013). Toimenpidetutkimuksen kautta saadaan apua työn ongelmakohtiin muun muassa oppimalla muilta sekä refleктоimalla työtapoja, että saamalla ideoita omaan toimintaan ja käytäntöön, toisten viranhaltijoiden avuksi sekä kaikkien yhteiseksi hyödyksi.

3.2 Ympäristöviranomaisen tehtävät

Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 24.1.1986/64 eli KYHL sanoo, että kunnanhallitus ei voi toimia ympäristöviranomaisena vaan se on joko kunnan oma toimielin tai kuntien yhteinen yhteistoimintaelin. Pääasiassa toimielimenä toimii ympäristölautautta. Toimielimen tehtäviin kuuluu monien lakien määräävien ympäristönsuojeluviranomaistehtävien hoitaminen sekä kunnan ympäristönsuojelun

yleinen edistäminen. KYHL:ssa on esitetty ympäristönsuojeluviranomaistehtävistä seuraavasti:

”Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on ympäristönsuojelun valvomiseksi ja edistämiseksi kunnassa:

- 1) huolehtia sen hoidettaviksi laissa tai sen nojalla säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä;*
- 2) huolehtia omalta osaltaan ympäristönsuojelun suunnittelusta ja kehittämisestä;*
- 3) huolehtia ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista;*
- 4) osallistua kunnassa tarvittavan ympäristönsuojelua koskevan ohjauksen ja neuvonnan järjestämiseen;*
- 5) antaa lausuntoja sekä tehdä esityksiä ja aloitteita ympäristönsuojeluun liittyvistä asioista muille viranomaisille;*
- 6) huolehtia omalta osaltaan ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta, valistuksesta ja koulutuksesta kunnassa;*
- 7) edistää kunnan yhteistyötä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa ympäristönsuojeluasiassa sekä*
- 8) suorittaa muut sille johtosäännöllä määrätyt tehtävät...”*

Kuntien tulee edellä mainitun lain mukaan huolehtia lain mukaisesta toiminnasta kuntansa alueella. Vastuu on lain mukaan kunnanhallituksella sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella. Kunnan ympäristönsuojeluviranhaltijalle voidaan delegoida johtosäännöllä joidenkin asioiden hoitoa.

Miten toimintaa käytännössä voi tehostaa ilman kuntien yhteen liittymistä? Sitä pyrimme myös selvittämään tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa. Uusi kuntalaki ja kuntarakennelaki sekä ympäristönsuojelulaki tulee ohjaamaan kuntien elinvoimaisuutta kukin omasta säädössuunnastaan. Se ohjaa eri kokoisia kuntia liitosselvityksien tekemiseen, kuntaliitoksiin tai alueellisten palveluiden tuottamiseen yhdessä useamman kunnan muodostamalla yhteistoiminta-alueella tai muulla tavalla tehokkaammin. Tässä on vaarana laadun laskeminen, paikallistuntemuksen heikkeneminen sekä suurten yksiköiden raskas byrokratia ja tätä kautta jopa tuotettavien palveluiden kustannusten nousu tulevaisuudessa (Hyyryläinen 2014).

Kuntalain (365/1995) mukaan kunnan tehtävien hoitaminen voidaan järjestää myös kuntien yhteistoimintana. Esimerkiksi kunta voi sopimuksin tai yhteistoiminnan kautta muiden kuntien kanssa hoitaa vaadittua tehtävää. Kunnat voivat lisäksi hoitaa tehtäviä kuntayhtymänä. Kunnat voivat sopia, mitkä tehtävät saatetaan toisen kunnan viranhaltijan virkavastuulla tehtäväksi. (Suomen Kuntaliitto 2013b.)

KYHL:n määräämien tehtävien lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä on säädetty ympäristönsuojelu- ja vesilain lisäksi jäte-, maastoliikenne-, vesiliikenne- ja vesihuoltolaissa. Näiden lakien tehtävät ovat pääasiassa lupa- ja valvontaviranomaistehtäviä. (Hytönen 2009.)

Ympäristönsuojelulain eli YSL (86/2000) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käyttää ympäristönsuojelun yleisen edun puhevaltaa kyseessä olevan lain mukaisessa päätöksenteossa. Ympäristönsuojeluviranomainen tulee ottaa päätösratkaisuissa huomioon Suomen perustuslaissa eli PeL (731/1999) vaaditut asiat muun muassa laillisuus-, tarkoitussidonnaisuus-, suhteellisuus-, puolueettomuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteet. (Suomen Kuntaliitto 2013b.)

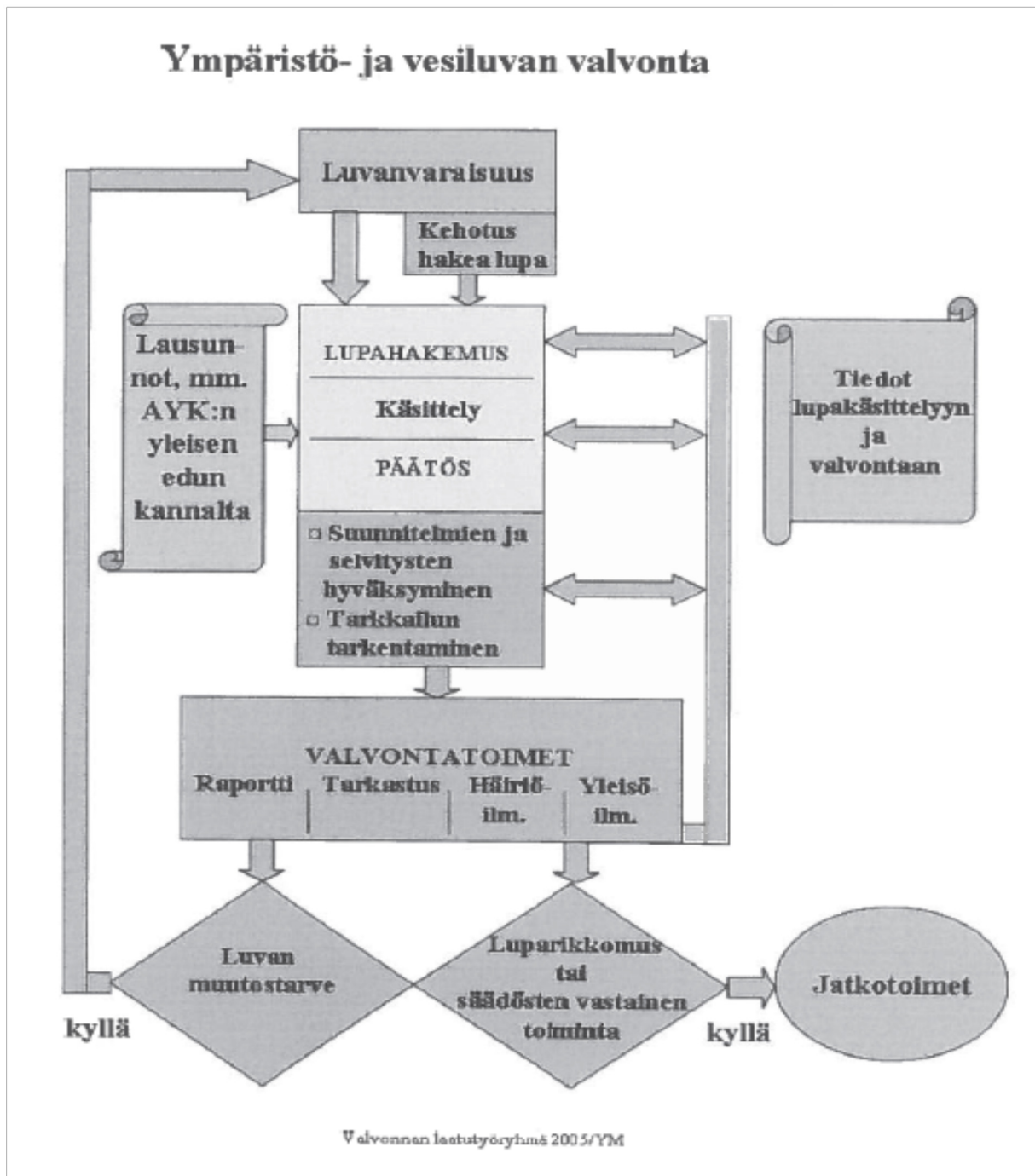
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voivat käyttää ympäristönsuojelullisia hallinnollisia pakkokeinoja muun muassa määrätä päätöksillään sakkoja sellaisille, jotka rikkovat lakia tai sen nojalla annettua asetusta taikka määräystä. Kunnan on myös alueellaan suoritettava ympäristön tilan seuranta tarpeellisilta osin. (Suomen Kuntaliitto 2013b.)

Myös ympäristön tilaa ohjaavia muita lakeja ovat vesilaki eli VL (587/2011), jonka mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii lain mukaisesti valvontaviranomaisena, Suomen perustuslaki (731/1999), kuntalaki (365/1995), maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sekä luonnonsuojelulaki (1096/1996). Nämä kaikki antavat kunnalle selkeitä ohjeita ja velvoitteita ympäristön huomioimiseksi päätöksenteossa. (Suomen Kuntaliitto 2013b.)

Kuntien ympäristönsuojeluviranomainen hoitaa eri lakien määräämiä tehtäviä. Ympäristöviranhaltija on virkavastuulla toimiva viranhaltija. Tehtäväkenttää eri lakien takia on runsaasti. Myös muutoksia eri säädöksiin tulee usein. Siksi on hyvä selvittää ympäristöluvan ja sen valvonnan käytäntöjä ja toimintaa tarkemmin.

Ympäristöministeriön valvonnan laatutyöryhmä on laatinut 2005 vuonna ympäristö- ja vesiluvan valvontaan kaavion, jota Varsinais-Suomen ELY-keskus on käyttänyt vuoden

2013 ympäristölupien valvontasuunnitelmassa. Kaavio on kuvattu kuvassa 3. (Varsinais-Suomen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2013.) Kaavio selkeyttää yleisesti ympäristölupaprosessia ja luvan valvontaan liittyviä käytännön toimia.

Kuva 3. Ympäristö- ja vesiluvan toiminta sekä valvontakaavio (Varsinais-Suomen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2013).

3.3 Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat ovat aktiivisesti yhteydessä keskenään. Palavereita pidetään keskimäärin yksi kappale vuodessa. Palavereissa on avoin ilmapiiri sekä mahdollisuus tiedon vaihtoon kollegoiden välillä. Palaverit ovat apuna viranhoidotyössä ja erityisesti yhdistelmäviranhaltijan omassa työssä ja sen hallittavuudessa.

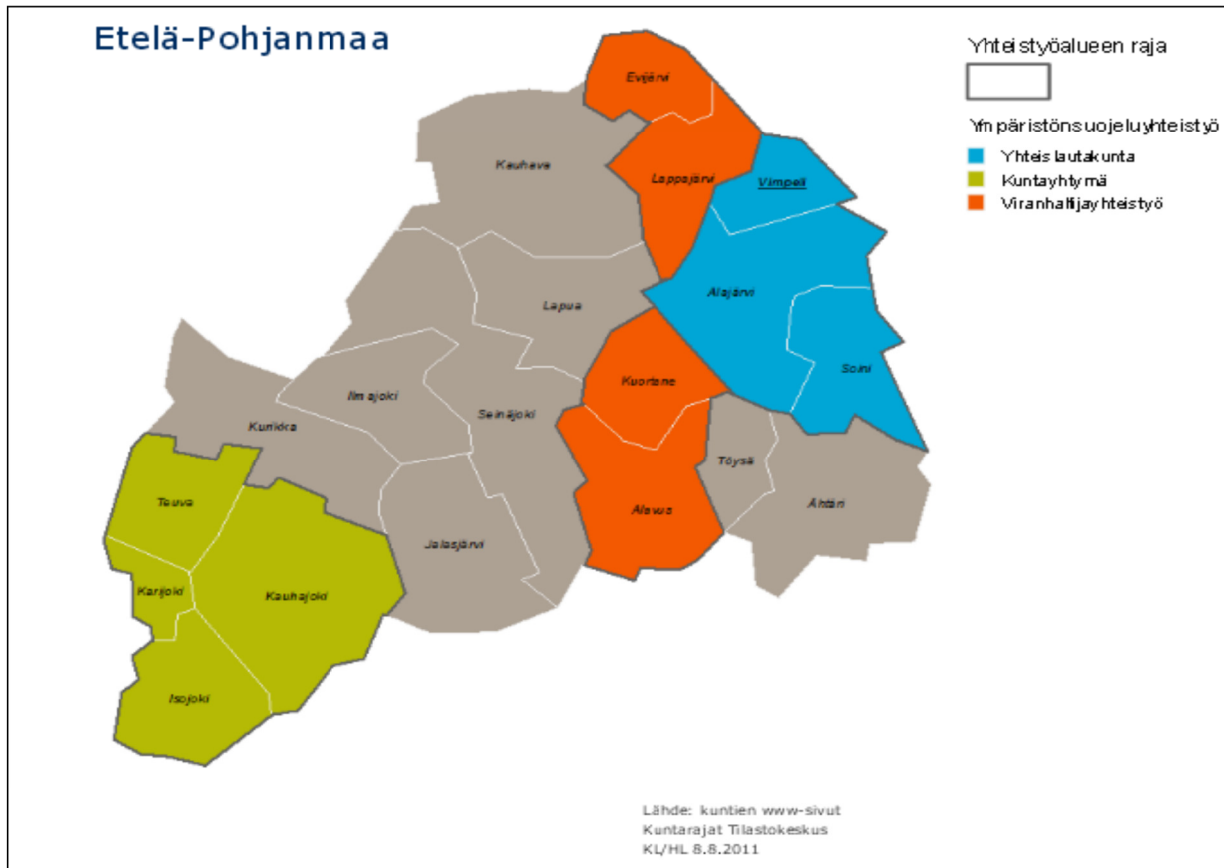
Etelä-Pohjanmaan eri kunnissa työskentelee yhteensä 18 ympäristöviranhaltijaa. Ähtärin kaupungilla ympäristönsuojeluviranhoitoa hoitaa yksi viranhaltija 50%:n työpanoksella. Alavuden ja Kuortaneen viranhoidon hoitaa yksi kokopäiväinen viranhaltija jakautuen 70% Alavudella ja 30 % Kuortaneella. Seinäjoella viranhaltijatyössä työskentelee viisi kappaletta kokopäiväistä viranhaltijaa. Jalasjärvellä, Lapualla sekä Kurikassa työskentelee kaikissa kunnissa yksi kokopäiväinen viranhaltija. Lappajärven viranhaltija työskentelee 70% viranhoidosta Lappajärvellä ja Evijärvellä 30%. (Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden alkukysely.)

Ilmajoella työskentelee yksi kokopäiväinen ympäristöviranhaltija. Kauhavalla ympäristöviranhoidon hoitaa kaksi kokopäiväistä ympäristöviranhaltijaa. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymässä on kaksi ympäristönsuojelun viranhaltijaa, joista toinen tekee 20%:sta ja toinen täyttää ympäristöviranhoidon virkaa. Lisäksi heillä oli alkukyselyn hetkellä työssä yksi kokopäiväinen, mutta määräaikainen viranhaltija. Näiden viranhaltijoiden työ jakaantuu kaikilla viranhaltijoilla seuraavasti: Isojoella 15%, Karijoella 10%, Kauhajoella 50% ja Teuvalla 25% asukasluvun mukaan. (Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden alkukysely.)

Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alueella työskentelee yksi kokoaikainen viranhaltija sekä yksi puolikas viranhaltija. Heidän viranhoidon työ jakaantuu seuraavien prosenttien suhteen Soinissa 15 %, Alajärvellä 65 % ja Vimpelissä 20 %. (Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden alkukysely.)

Kuntien ympäristönsuojelu taloustietoja vuosilta 2005–2009 ja yhteistyön eri muodot -julkaisun perusteella on kartoitettu vuoden 2011 tilanteeseen kuntayhteistyötä ympäristönsuojelun viranomais tehtävien hoidossa kuntayhtymissä, yhteislautakunnissa ja viranhaltijayhteistyönä. Seuraavassa kuvassa on esitetty tilanne vuonna 2011 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella. Tilanne on pysynyt muutoin

samana, mutta Töysä on liittynyt Alavuden kuntaan. (Kuntaliitto 2011; Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden alkukysely.)

Kuva 4. Etelä-Pohjanmaan ympäristösuojeluyhteistyö 2005 -2009 (Kuntaliitto 2011).

Etelä-Pohjanmaan kuntien ympäristöviranhaltijoista suurin osa työskentelee yksittäisissä kunnissa. Alueella on käytössä viranhaltijayhteistyötä neljässä kunnassa, isäntäkuntamallin mukainen yhteislautakunta on kolmella kunnalla sekä neljällä kunnalla on käytössä kuntayhtymämalli. (Kuntaliitto 2011.)

3.4 Ähtärin ympäristöviranhaltijatyö

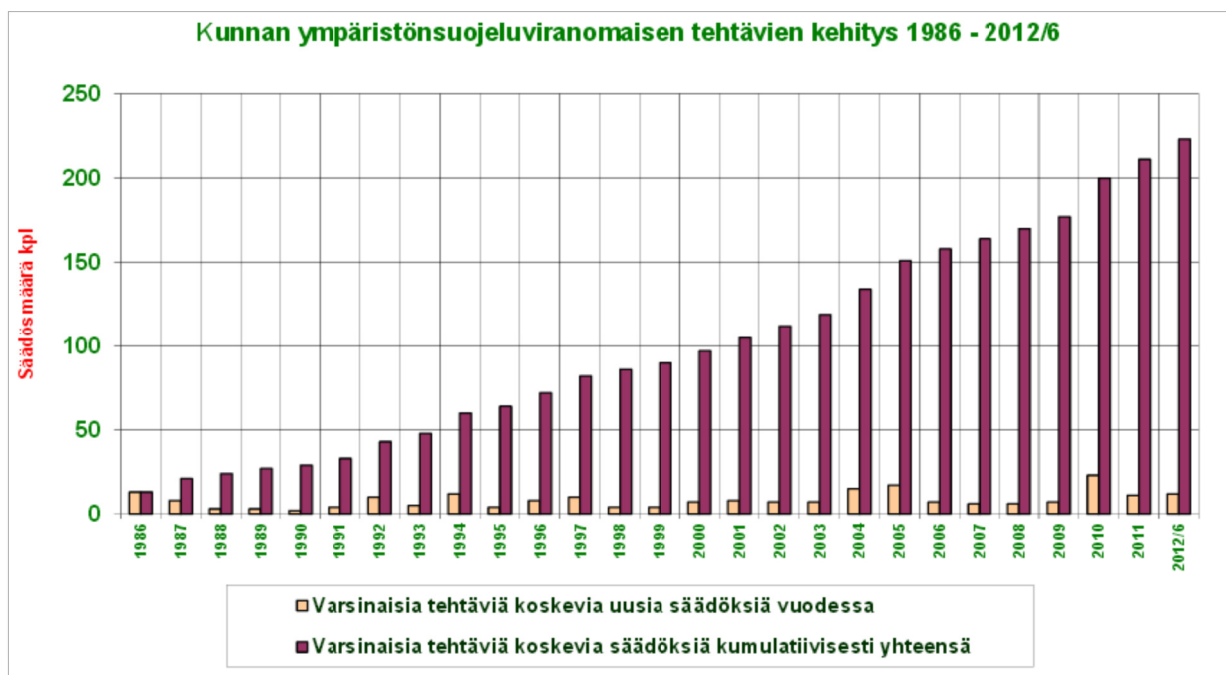
Ähtärin luonnonympäristö antaa ideoita ja mahdollisuuden luonnon monenlaiseen hyödyntämiseen. Alueen suuri järvisyys ja niiden säännöstely, turpeennosto, kallion murskaamistoiminta, tuotantoeläintalous sekä teollisuus ovat pääpainossa ympäristöä koskevissa asioissa. Nämä asiat törmäävät usein vapaa-ajan asutuksen sekä toiminnanharjoittajien välisiin kiistoihin ja valituksiin. Erikoiskohteena Ähtärissä on Ähtärin Eläinpuisto, kevytlentopaikka, perinnemaisemat sekä useiden vesistöjen säännöstelyt.

Ähtärin ympäristöviranhoitoa hoitaa tutkimuksen aloittamisen aikaan yksi viranhaltija samalla hoitaen maanmittauksen tehtäväkenttää. Laaja-alaisen asiantuntijuuden takia työ on vaativaa. Yhdistelmäviranhaltija näkee omassa työssä ongelmallisena ympäristö- ja maanmittauspuolen useat vaativat erikoisasiantuntijuuden tehtävät sekä etenkin lait, jotka muuttuivat usein. Lakikenttä on laaja. Lisätyötä tuovat keväästä syksyyn molempien alojen sesonkiajat.

3.5 Tutkimuksen taustaa

Valtion hallinto on aikaisemmin lisännyt kuntien ympäristönsuojeluviranhaltijoiden työmäärää lisäämällä kunnille ympäristölupa- ja valvonta-asioita uusilla lakimuutoksilla. Ympäristöviranhaltijatyössä tämä työmäärien lisääntyminen on havaittu jatkuvine uusine määräyksineen ja ohjeineen.

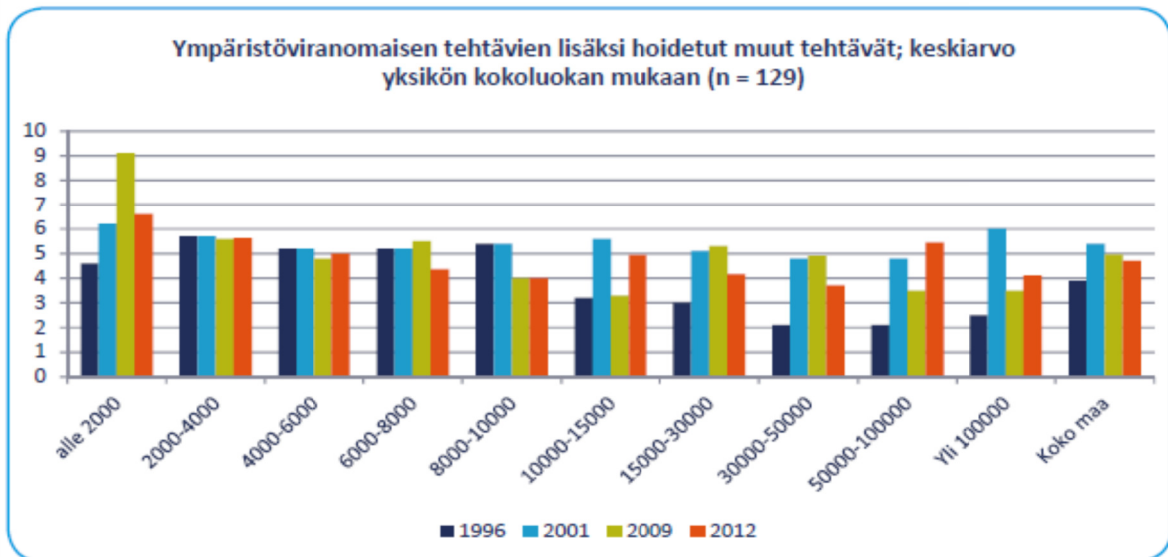
Seuraavassa kuvassa 5 on esitetty kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten tehtävien kehitystä niitä koskevien lakien ja asetusten sekä niiden muutosten perusteella vuosittain vuodesta 1986 lähtien vuoteen 7/2012.

Kuva 5. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten tehtävien kehitys 1986–2012 (Suomen Kuntaliitto 2013b).

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien määrä on noussut yli kaksitoistakertaiseksi ja uusia säännöksiä on tarkastelujaksolla tullut lisää keskimäärin

kahdeksan kappaletta vuosittain. Kuntaliiton Kuntien ympäristösuojelun hallintokyselyssä 2013 kysyttiin kunnilta mitä muita tehtäviä viranhaltijat hoitavat ympäristönsuojelun lisäksi. Näitä tehtäviä olivat maa-ainesotot, leirintäalueviranomaisena toimiminen sekä rakennusvalvonnasta huolehtiminen. Yleisimmin ympäristöviranhoidotyön ohessa hoidetut tehtävät olivat nousseet kolmesta tehtävästä vuodesta 2009 neljään tehtävään vuoteen 2013 mennessä. ((Suomen Kuntaliitto 2013b; Parviainen 2013.)

Kuva 6. Ympäristöviranhaltijoiden muiden tehtävien määrän keskiarvo erikokoisissa yksiköissä (Parviainen 2013).

Seija Koskela (2013) kuvaa väitöskirjassaan, että erilaiset asiantuntijatyöt ovat muuttuneet kapea-alaiseksi sekä kiireelliseksi. Työstä on tullut hyvin asiantuntijakeskeistä. Ratkaistavat ongelmat eivät keskity enää omalle tieteenalalle, vaan tarvitaan laajempaa ymmärrystä sekä poikkitieteellistä otetta asiantuntijatyöhön. Toimintatutkimukselliseen kehittämishankkeeseen tämä vaatii kehittävän työn erikoistaitoja. Se myös tarkoittaa, että toimintatutkimuksen tekijä oppii muiden mukana ja joutuu miettimään asioita poikkitieteellisesti.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä luvussa keskitytään aluksi tutkimuksen rajaamiseen sekä perusteisiin. Sen jälkeen käsitellään toimintatutkimuksen perusteoriaa sekä käytäntöjä. Sitten käsitellään tutkimustiedon yleisiä keräämistapoja sekä lopuksi tässä kehittämistyössä käytettyjä tutkimustiedon keräämistapoja.

4.1 Tutkimuksen viitekehys

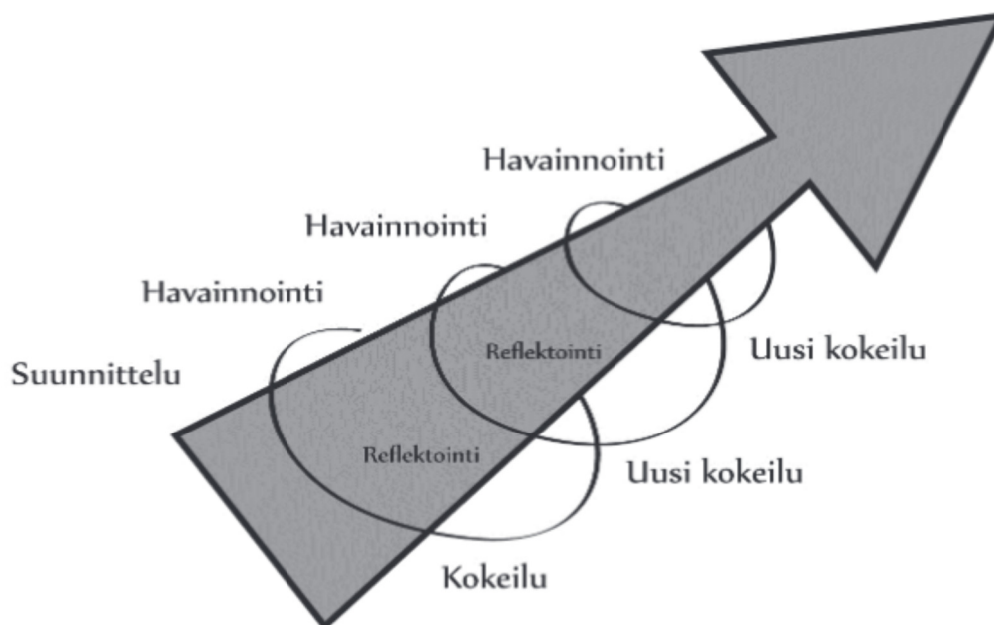
Toimintatutkimuksellinen kehittämistyö valittuna tutkimusmenetelmänä Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden työssä kokemien ongelmakohtien selvittämisessä sekä kehittämisessä on tarpeen tutkimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen näkökulmasta katsottuna.

Tutkimuksen avulla on tarkoitus selvittää viranhaltijoiden työssä kokemat viranhoidon ongelmat sekä niiden sisäiset heikkoudet, vahvuudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat. Tutkimuksen tarkoituksena on päästä vaikuttamaan yhdessä kehitetyillä menetelmillä ongelmiin ja etsiä niille käytännön ratkaisuja sekä kokeilla käytännössä niiden toimivuutta. Tässä työssä rajattiin kehittämistutkimuksen ulkopuolelle kunkin kunnan ympäristölupien, ilmoituslupien tai näytteidenottomäärän vertaamisen toiseen kuntaan. Nämä rajattiin tämän työn ulkopuolelle toimintatutkimuksen alkukyselyn analyysistä saadun tiedon sekä toiminnallisen kokonaisuuden rajaamisen perusteella. Työssä tulee esille kuitenkin kunkin kunnan omaleimaisuus yhteistyöhön, joka on kokonaisuuden takia oleellinen asia.

4.2 Toimintatutkimuksen perusteoria

Toimintatutkimuksen perustajana esitetään sosiaalipsykologian klassikkoa Kurt Lewiniä. Hän kehitti toimintatutkimuksellisen kenttäkokeen perusmallin. Perusmalliin kuuluu vertailuasetelma, lähtötilanteen kartoitus, intervention kuvaus ja lopputilan mittaaminen. Hän myös määritteli toimintatutkimuksen spiraalin, joka kulkee etenevästi vaiheittain. Näitä vaiheita ovat toiminnan suunnittelu, muutoksen toteutus, muutoksen vaikutusten seuranta ja arviointi, toiminnan suunnittelu jatkuen edelleen.

Toimintatutkimuksen spiraali on esitetty kuvassa 7 kolmivaiheisena. (Kuula 2006; Koskela 2013.)

Kuva 7. Spiraalimainen eteneminen toimintatutkimuksessa, Koskela (Koskela 2013.)

Lewinin ajatuksena oli, että työn hoitoa tms. sosiaalista tilannetta voidaan hyödyntää ja ymmärtää kun tilannetta yritetään muuttaa ja muutosta voidaan tämän toteutuksen jälkeen arvioida. Toimintatutkimukselle ovat tyypillisiä käytäntöön suuntautuminen, ongelmakeskeisyys, tutkittavien ja tutkijan roolit aktiivisina toimijoina muutosprosessissa sekä näiden yhteistyö. (Kuula 2006.)

Toimintatutkimuksessa on vankka vuorovaikutussuhde, jossa teorian ja käytännön sekä toiminnan ja ajattelun välinen suhde korostuu. Tutkimus antaa mahdollisuuden siihen osallistuvien ihmisten oppimisprosessin käynnistymiseen. Oppiminen on prosessi, jossa kokemus muuttuu tiedoksi tai ainakin antaa mahdollisuuden oppimiselle. Kasvatustieteen tohtori Ulla Suojanen esittää yhdysvaltalaisen kasvatustieteilijän David Kolbin kokemusperäistä oppimista kuvassa kahdeksan.

Kolbin mallin mukaan kokemusperäinen oppiminen vaatii nelivaiheisen syklin. Ihmisen omakohtaisen pohjatieto ja kokemus antaa pohjan uuden tiedon oppimisen reflektoinnille. Uusi tieto antaa mahdollisuuden uudessa toiminnassa käytettäville ratkaisuille. Ammatilliseen oppimisen kehitykseen kuuluvat teoria, käytäntö, reflektio ja toiminta. (Suojanen 2004.)

Kuva 8. Kolbin kokemuksellisen oppimisen malli Suojasen mukaan (Suojanen 2004).

Kuuluisa australialainen kasvatustieteen tohtori Stephen Kemmis määrittelee muitakin toimintatutkimuksen piirteitä vaiheittaisen spiraalin mallin lisäksi. Näitä ovat tutkimuksen sosiaalisen prosessin henkilökohtaisen, että sosiaalisen alueen liikkeit, tutkimuksen osallistujien omien kokemusten ja ajatusten pohdinta, sosiaalisten käytäntöjen vuorovaikutus, pyrkimys poistaa huonoksi havaittuja toimintoja sekä miettiä työn yhteiskunnallista merkitystä. (Suojanen 2004.)

Yhdysvaltalainen tunnettu organisaatiotieteilijä Christopher "Chris" Argyris on yksinkertaistanut oppimisen ympyrää. Hän on tutkimuksissaan havainnut, että virheen korjaaminen ainoastaan ei ratkaise varsinaista ongelman syntymisen syytä. Tähän tulee löytää toinen strategia. Single- (yhden palautekytkennän oppiminen), Double- (kaksinkertaisen palautekytkennän oppiminen) ja Triple- Loop (kolminkertaisen palautekytkennän oppiminen) -oppimiset antavat näihin lisäulottuvuutta. Ne vaikuttavat toimintatapojen ja organisaatioiden, organisaation normien sekä koko strategian muutokseen. Virheitä ei pyritä peittämään kuten yhden palautuskentän oppimisessa tarkoitetaan, vaan muutetaan toimintaa ja jopa strategiaa siten, että virheet eivät toistuisi näillä kahden tai kolmenkertaisen palautekytkennän avulla. Tässä oppimistavassa opitaan virheistä ja korjataan tämän pohjalta toimintaa sekä koko toimintastrategiaa. (Aramo-Immonen 2010; Smith 2001.)

Argyris on määritellyt lewiniläisen toimintatutkimuksen käsittävän seuraavat kohdat:

- Toimintatutkimus etsii ratkaisuja konkreettisiin ongelmiin,

- tutkimus etenee ongelmien tunnistamisen kautta, suunnitteluun ja sieltä toimintaan että toiminnan tuotosten arviointiin,
- tutkimuksella pyritään muuttamaan osallistujien käyttäytymis- ja ajattelutapoja,
- tutkimus kyseenalaistaa käytössä olevan toimintatavan,
- käytännöllisen ja teoreettisen ilmiöiden hallinnan käsittämisen.

Käytännön tilanteissa on huomattu, kun kehitetään jotain toimintaa, tarvitaan mukaan ennen kaikkea ne ihmiset ja työntekijät, joiden työtä kehittäminen koskee sekä tutkijaa. Jos ulkopuolinen konsultti tai tutkija laatii kehittämistoimenpiteet, ei toiminnoissa synny vaadittavaa muutosta. (Suojanen 2004.) Tällaiset toimet saattavat aiheuttaa epätietoisuutta sekä muutosvastarintaa työntekijöissä. Tällöin kehittäminen ei ole mielekästä ja sitoutuminen siihen on heikkoa.

Työelämän muutoksien aikaan lisääntyy eri organisaatioissa ja niiden toimintatavoissa toimintatutkimuksellista kehittymisen tarvetta. Tällaiseen tilanteeseen usein päädytään siirryttäessä hierarkisesta toimintatapakulttuurista verkostuneeseen työkuulttuuriin. Tällöin myös lisääntyy kaikille työssä oleville vaikutusvallan sekä vastuun lisääntyminen, työn organisointitavan muuttuminen itseohjautuville tiimeille sekä yhdessä tekemiseen siirtyminen. (Suojanen 2004.)

Ihminen pitää tärkeänä, että hänen ajatuksiaan, mielipidettään arvostetaan sekä kuunnellaan. Ihmisen on hyvä oppia, että asioihin voi vaikuttaa. Se on tärkeää ihmisen hyvinvoinnille ja kehittymiselle sekä uuden oppimiselle. Tätä kautta annetaan itse ihmiselle vastuu työn tekemisestä. Tätä kutsutaan sisäiseksi yrittäjyydeksi ja sisäiseksi lisävoimaksi. Ihmisten vapautuminen vanhoista toiminta- ja työtavoista antaa tunteen oman elämän hallinnasta sekä mahdollistaa työtapojen kehittymistä. Elinikäinen kasvuprosessi etenee askel kerrallaan ja antaa ihmisille mahdollisuuden kehittyä asteittain käyttäen omaa sisäistä voimaa ja motivaatiota sekä reflektiota. Näin he pystyvät tekemään perusteltuja päätöksiä toimimisestaan jollakin tavalla. Tästä päästään siihen, että riippuvuus työyhteisössä työnohjaajasta vähenee ja organisaatiot sekä niiden ihmiset ovat itseohjautuvia. (Suojanen 2004.)

Organisaation ihmiset eivät voi pelkästään itse lähteä tätä toteuttamaan. Organisaation johtotasosta lähtee sitoutuminen tukemaan oppivaa organisaatiota. Oppivan organisaation peruspiirteitä ovat yksilö- ja tiimioppiminen sekä tiedon avoin siirtyminen

organisaatiossa. Tämä tiedon siirtyminen on usein ongelmana. Organisaatiokulttuuri on eri organisaatioissa erilainen ja jossain tapauksissa oppivan organisaation esteenä. Myös ihminen itse voi olla asenteeltaan oppimisen esteenä. Työntekijä saattaa myös vastustaa muutosta ja tällöin uuden oppiminen ei onnistu. (Iivarinen, Nylund, Raitanen, Takkinen 2013; Marttila, Niemi, Talvitie, Almalla, Maikkola 2013.)

Osaaminen on jokaisen yrityksen voimavara. Tästä on suuri hyöty organisaation kilpailukyvyille saamalla parempia tuloksia aikaan. Samalla saaden osaaminen kytkettyä työhön kiinni, jolloin toimintatapojen käytännöt muuttuvat ja arvostus jatkuvaan uuden oppimiseen nousee, hiljainen tieto siirtyy, tiimityö ja vuorovaikutus lisääntyy, sallitaan virheet ja opitaan niistä sekä kannustetaan uuden kokeiluun. (Iivarinen 2013; Marttila 2013.)

Toimintatutkimuksen tarkoituksena on saada aikaan eräänlainen työssäoppimisen prosessi, jossa käytetään muun muassa uudenlaisia neuvottelutaitoja yhteistyön tiivistämiseksi. Tässä kohdataan helposti ongelmia, koska tarvitaan uudenlaista tietoa pedagogisesta johtamisesta. Näiden toteuttamiseksi vaaditaan aikaa ja tietämystä. Usein palaverit rönnyilevät asiasta toiseen ohittaen tilanteen toiminnalle ja siitä oppimiselle. Yksi tärkein asia yhdessä toimimisen toteuttamiseksi on ryhmän yhdessä päättämä lähtökohta, päämäärä ja toiminta, johon kaikki sitoutuvat sekä tähtäävät. (Koskela 2013.)

Taulukko 1. Kehittämistyötä hidastavat sekä edistävät tekijät Koskelaa osittain (2013) mukailten (Koskela 2013).

Kehittämistyötä hidastavat tekijät	Kehittämistyötä edistävät tekijät
– muutoksen hyötyä ei ymmärretä, kun perusteluja ei ole osoitettu selvästi	– mahdollisimman laaja osallistujajakaarti
– muutoksen kohdetta ei pidetä tärkeänä	– lähtökohtana nykytila
– hanke lisää työmäärää, johon ei ole resursseja	– koko alue kehittämiskohteena
– hanke on vaikea toteuttaa ja koetaan muutoksen olevan liian nopeaa	– aikaresursseja riittävästi
– ennakoasenne kehittämiselle on voimakkaan kielteinen, ei synny sitoutumista	– kehittäminen pienin askelin
– suuri työyhteisön vaihtuvuus	– kehittämiselle tulee olla hankittu johdon tuki
– kehittämiskeinot ja -tavoitteet ovat ristiriidassa	– ulkopuolisen avun käyttö tarvittaessa
	– kehittämisessä käytetään monia menetelmiä

Koskela (2013) väitöskirjassaan on esittänyt, että uutta tutkimusta tai hanketta aloitettaessa osallistujat eivät tiedä riittävästi asiasta ja pyrkimyksistä. Tällöin osallistujien sitoutuminen on jo heikkoa hankkeen alkaessa. Usein myös hankkeen ja tutkimuksen kehittämiseksi puuttuu tuki, mistä hanke saa sisäistä voimaa sekä etenee.

Tutkimuskehityshankkeen aluksi on aina selvitettävä osallistujien nykytila ja ongelmat. Tästä saadaan toiminnan suunnitteluun tietoa. Toiminnassa ympäristöviranhaltijoiden toiminnan muuttaminen on oppimisprosessi, jonka oppiminen on heikointa alussa ja suurinta tutkimuksen lopussa. Tämä on myös oppimisprosessi tutkimuksen tekijälle. Usein pelätään muutosta ja se aiheuttaa omalta mukavuusalueelta poistumista. Tämä poistuminen kuitenkin takaa uuden toimintatavan oppimista. (Koskela 2013.)

Henkilöstön urasuunnittelu, niin työnantajan, kuin työntekijän näkökulmasta päin on tarpeellista, jolloin se luo molemmiin puolista selkeyttä kehittämisen tulevaisuudelle. Osaamisen johtaminen on samalla tavoin tärkeä voimavara organisaatiossa, että sitä tulee systemaattisesti seurata ja tehdä pitkän aikavälin kehittämisen suunnitelmia aivan kuin organisaatiossa tehdään muidenkin resurssien kanssa. Näitä ovat raaka-aineet, raha ja uudet laitteet tai ohjelmat. Tämä vastuu on organisaation johtamisen sekä työntekijöiden vastuulla. On hyvä ymmärtää, että osaamisen johtaminen ja työntekijöiden kehittäminen ovat niitä, joihin kannattaa panostaa saadakseen organisaation motivoitumaan tekemisestä ja kantamaan itse itseänsä. Se luo kilpailuetua muihin organisaatioihin verrattaessa. (Iivari ym. 2013; Marttila ym. 2013.)

4.3 Tutkimusmenetelmät

Aineistonkeruun yleisiä perusmenetelmiä ovat kysely, haastattelu, havainnointi ja dokumentit. Toimintatutkimuksessa käytetään usein eri menetelmiä ja eri tilanteista saatuja materiaaleja mukautuen toiminnan mukaan. Tutkija saattaa tehdä havaintoja muistiinpanoihinsa, haastatella sekä kerätä kirjallisia dokumentteja. Tärkeä on miettiä miten menetelmiä kannattaa käyttää ja missä tutkimustilanteessa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004.)

Toimintatutkimuksen keskeinen menetelmä on survey- kysely. Siinä aineisto kerätään kaikilta vastaajilta samalla tavalla ja jossa koehenkilöt muodostavat otoksen. Tämä aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti. Samanlaisia ovat strukturoidut

haastattelut ja kyselyt. Kyselyn etuina on saada laaja tutkimusaineisto. Kyselyn heikkoutena pidetään saaman aineiston pinnallisuutta. Pinnallisuutta voidaan vähentää käyttämällä puolistrukturoitua kyselyä. Puolistrukturoidussa kyselyssä on monivalintaisten kysymysten lisäksi käytössä avoimia kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2004.)

Kyselyn eri muotoja ovat posti- ja verkkokysely, jolloin valmis lomake lähetetään tutkittaville ja tutkittavat täyttävät sen ja palauttavat. Kyselyssä voidaan myös pyytää arviointeja ja perusteluja omille mielipiteille. Kyselyissä käytettyjä kysymyksiä on kolmenlaisia; avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2004.)

Hirsjärvi (2004) kirjoittaa teoksessaan, että tutkittavaa asiaa voidaan lähestyä ongelmalähtöisesti haastattelemalla yksittäin tai ryhmänä viranhaltijoita. Haastattelussa saadaan syvempiä ja selventäviä vastauksia kysymyksiin, jotka vaativat täsmennystä. Tällöin on myös mahdollista tutkia arkaluontoisia asioita. Haastateltavat saadaan sekä tavoitetaan myös yleensä uudelleen vastaamaan kysymyksiin mm. toimintatutkimuksen mukaisesti. Teemahaastattelulla saadaan vapaampaa keskustelua, kun etukäteen on tiedossa teema, mistä haastatellaan. Yleisesti haastattelun perusteluna on tärkeä kohdella haastateltavaa yksilönä. Hänelle on annettava tilaisuus tuoda itseään koskevia asioita vapaasti esille. Haastattelijalle tämä tuo hankaluutta, koska on vaikea tietää mihin suuntaa vastaukset lähtevät menemään. Haastatteluun on tästä syystä valmistauduttava hyvin.

Hirsjärvi yms. 2004 esittää, että havainnointi tutkimusmenetelmänä tarkoittaa sitä, että selvitetään toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa. Tieteellinen havainnointi on eräänlaista tarkkailua, jolle on asetettu määrättyjä vaatimuksia. Eri tieteenaloilla on erilaiset havainnointimenetelmänsä. Havainnointilajeina on systemaattinen havainnointi, jossa havainnoija on ulkopuolinen toimija tai osallistuva havainnointi, jolloin havainnoitsija on ryhmän toimintaan osallistuva.

4.4 Tutkimuksellisessa kehityshankkeessa käytetyt tutkimusmenetelmät

Tässä Etelä-Pohjanmaan toimintatutkimuksessa on mahdollista käyttää eri tutkimustyypeille sopivia ja osittain samoja aineistonkeruumenetelmiä tutkimuksen eri kohdissa. Tässä esittelen ne, joita käytetään tutkimuksellisen kehittämishankkeen eri vaiheissa.

Tutkimuksen alkutilanteessa käytetään puolistrukturoitua kyselytutkimusta alkutilanteen kartoittamiseen sekä ympäristöviranhoidon ongelmakohtien selvittämiseen tutkimuksen jatkamisen suunnittelun tueksi. Lisäksi työssä käytetään loppukyselyssä mielipideväittämiä, strukturoituja ja puolistrukturoituja kysymyksiä, joka sisältävät avoimia kohtia suljettujen valintakysymysten lisäksi. Tässä tutkimuksessa halutaan käyttää avoimia kysymyksiä, koska ne antavat syvällisempää tietoa tutkimukseen, vaikka ne tuovat lisätöitä. Loppukyselyssä käytetään puolistrukturoitujen kysymysten lisäksi mielipideväittämiä, koska sitä kautta varmistetaan tutkimuksen onnistuminen. Loppukyselyssä halutaan selvittää tutkimuksen jatkoa ja tulevaisuutta kuvaavia asioita. Lisäksi käytetään erillistä teemaloppuhaastattelua Ähtärin ympäristöviranhaltijalle.

Tämän tutkimuksellisen kehitystyön haastattelulla tarkennetaan työskentelykuntia ja viranhaltijoiden tilannetta sekä työmäärää näissä kunnissa. Se toteutetaan puhelimitse yksilöhaastatteluna. Ähtärin ympäristöviranhaltijaa haastatellaan teemahaastatteluna toimintatutkimuksen lopuksi. Ähtärin ympäristöviranhaltijaa haastatellaan työn sujuvuudesta ja työssä kokemien ongelmien käsittelemisestä sekä tutkimuksen tuomasta avusta niihin. Haastattelut kirjataan ylös.

Varsinaista havainnointia ei tässä tutkimuksessa suoraan käytetä, koska se ei ole tarpeellinen ja perusteltu keino saada tietoa toiminnasta. Eräänlaista havainnointia on se, että näkee kuinka toiminta lähtee etenemään ja kantamaan itsestään. Nämä havaitut asiat dokumentoidaan ylös omiin muistiinpanoihin ja myöhemmin palaverikoosteeseen. Havainnot tässä työssä eivät ole tieteellistä havainnointia, vaan eräällä tavalla toiminta-aktiivisuutta seuraavaa. Tälle havainnoinnille ei aseteta määrättyjä vaatimuksia.

Ennen kuin viranhaltijaan ja yhteisöön kerääntynyttä tietoa pystytään hyödyntämään, on tiedon liikkeitä pystyttävä kuvaamaan, että tiedon ja ongelmakohtien liikettä voidaan hallitusti muuttaa tai ohjailla. Liike ja ongelmakohtat tulee pystyä kuvaamaan sekä ymmärtämään erilaisilla kaavioilla tai työnkulkuna. (Heikkinen & Huttunen & Moilanen 1999) Tästä ympäristöviranomaisen toiminnasta on esitetty tässä työssä aiemmin kaavio kuvassa 3, joka on Varsinais-Suomen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2013. Se selkeyttää ympäristöviranhaltijan toimintaa, ympäristölupaprosessia sekä eri toimijoiden valvontaa.

5 TUTKIMUS

Aluksi tässä luvussa keskitytään kuvaamaan tutkimuksen etenemistä lyhyesti. Seuraavaksi käydään läpi alkutilan kartoitus, ongelmakohtat ja analyysit. Tämän jälkeen keskitytään ensimmäiseen työpajaan ja siitä saadun tiedon analysointiin. Seuraavaksi käydään läpi toimintajakso sekä toimenpiteiden tärkeysjärjestys. Seuraavaksi käydään läpi toisessa työpajassa päätetyt toimenpiteet sekä niille sovitut ratkaisut sekä ympäristöviranhaltijoiden roolit. Toisen toimintajakson lopuksi esitellään loppukysely ja Ähtäriä koskeva haastattelu sekä niiden analyysit.

5.1 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksessa lähdettiin liikkeelle selvittäen Ähtäriin ja Etelä-Pohjanmaan kuntien ympäristöviranhoidon toiminnan ongelmakohtia sekä kehittämiskohteita tulevaisuuden yhteistyömahdollisuusmalleja osittain määrällisen eli kvantitatiivisen ja laadullisen eli kvalitatiivisen toiminnallisen kehityshankkeen tutkimuksen mukaan.

Alkukyselyn tiedot käsiteltiin käyttäen ryhmittelyä ja toiminnassa muun muassa reflektointia ja muutoksen jälkeen lopputilan mittausta. Työn tarkoituksena on etsiä ympäristöviranhoidon yhteisiä ongelmakohtia Etelä-Pohjanmaan eri kuntakentiltä, joita halutaan erilaisilla toimilla yhteisesti kehittää. Tarkoituksena on saada selville ympäristöviranhaltijoille yhteisiä ongelmia, joita yhdessä kehittämällä saadaan esille sellaisia etuja tehtävien laadullisessa ja käytännöllisessä hoitamisessa, että erilaisia työmuotoja voidaan kokeilla ja jopa kokonaan muuttaa.

Alueella ympäristöviranhaltijoilla on pitkä perinne yhteisistä palavereista, joita järjestetään keskimäärin kerran vuodessa. Alueen ympäristöviranhaltijat ovat aktiivisesti toisiinsa yhteydessä ja jakavat tietoja toistensa kanssa palaverien välissä. Tällaista samanlaista toimintaa ei ole tiedossa muissa Suomen kunnissa. (Korhonen 2013.) Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat ovat olemassa olevan yhteistyön kautta tietoisia kunkin kunnan omaleimaisista työpainopistealueista.

Toimintatutkimuksen alkutilanteen kysymyslomakkeessa kartoitetaan halukkuutta osallistua tutkimukseen ja kerrotaan tutkimuksen tarkoitus sekä kartoitetaan

ympäristöviranhoidon ongelmakohtia. Tarkoitus saada kootuksi viranhaltijoita, joka ovat kiinnostuneet tutkittavasta asiasta. Toimintajaksolla käsitellään alkukyselystä saatuja tietoja muun muassa äänestämällä. Tällöin saadaan selville toimintatutkimuksen kehityssuunta.

Halukkuus osallistua tutkimuksellisen kehityshankkeen eri kohtiin on vapaaehtoista. Voi osallistua vaikka ei alun perin niin ajatellutkaan tai olla osallistumasta johonkin, mikä ei tunnu kiinnostavalta.

Toimintatutkimuksen aikana työskennellään kahdessa eri työpajassa. Ensimmäisessä työpajassa äänestetään toiminnan suunnasta ja laaditaan toiminnan suunnalle ryhmissä SWOT -analyysi sekä niistä saaduille asioille laaditaan arvioitavat mittarit.

Mittareita täsmennetään työpajan jälkeen sähköpostin välityksellä kaikkien alueen ympäristöviranhaltijoiden kanssa. Saaduille mittareille laaditaan ensimmäisen työpajan jälkeen toiminnan suunnan toimenpide-ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi. Ennen toista työpajaa Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat merkitsevät esittämänsä toimenpide-ehdotukset tärkeysjärjestykseen.

Toisessa työpajassa äänestetään kuinka monta toimenpide-ehdotusta lähdetään toteuttamaan. Kaksi eniten painoarvoa saanutta toimenpide-ehdotusta äänestetään toteutettavaksi. Tässä työpajassa mietitään kahdessa ryhmässä valittuihin toimenpide-ehdotuksiin ratkaisuja sekä ympäristöviranhaltijoiden roolia toiminnan toteuttamiseksi. Näistä kootaan yhteenveto ja aloitetaan toiminnan toteuttaminen, jota seurataan päivittämällä yhteenvetoa.

Tutkimuksen lopuksi lähetetään puolistrukturoitu Webropol -kysely kaikille Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoille. Kyselyssä on myös mielipidekyselyosio tutkimuksen toteutumisesta käytännössä. Loppukyselyn tarkoituksena on saada tietoon saatiinko yhteisellä toiminnalla aikaan sellaista, josta on apua työn ongelmakohtien selättämiseksi. Tämän lisäksi haastatellaan erikseen Ähtärin ympäristösuojeluviranhaltijaa. Seuraavassa taulukossa on esitelty tutkimuksen eteneminen, toimenpiteet ja tuotokset.

Taulukko 2. Tutkimuksen eteneminen.

	Tutkimusosio	Toimenpide	Tuotos
 Etenemisjärjestys	Alkutilanteen kartoitus	Alkukysely ongelmakohtista	Alkutilanneanalyysi, ongelmakohtat
	Ensimmäinen työpaja	Äänestys SWOT- analyysi	- Tavoitemittarit - Toimenpide- ehdotusluonnos
	Ensimmäinen toimintajakso - Mittareiden tarkennus - Toimenpide-ehdotukset	Toimenpide-ehdotukset painotuksien äänestys	Analyysi äänestetyistä toimenpide-ehdotuksista
	Toinen työpaja	Äänestys toimenpide- ehdotusten sovituiksi kehitysalueiksi	Sovittujen kehitysalueiden toimenpiteiden kirjaaminen - roolit - ratkaisut
	Toiminta-aika	Toimenpiteiden toteutus rooleja ja ratkaisuja käyttämällä	Yhteenvedon päivitys
	Loppukysely Haastattelu	Muutossuunnat kooste	Analyysi toiminnan tavoitteiden saavuttamisesta
	Toimintatutkimuksen jatkaminen	Suunnitelma	Tulevaisuudelle ideoita

5.2 Alkutilan kartoitus

Alkuvaiheen analyysissä Hirsijärvi ym. 2004 mukaan tutkijan tavoitteena on saada selville lähtötilanne, halukkuus osallistua tutkimukseen, koetut ongelmat viranhoidossa ja niiden ratkaisumahdollisuudet. Saatu aineisto käydään läpi oikeellisuuden, tietojen tarkentamisen ja aineiston järjestämisen ja tallentamisen kautta. Aineisto kirjoitetaan ylös ryhmitellen. Tämä ryhmittely riippuu paljon siitä, kuinka aineistoa analysoidaan. Ryhmittely helpottaa työtä ja sillä saa hajallaan olevan aineiston järjestettyä. (Hirsijärvi ym. 2004.)

Kysymyslomakkeiden laadinnassa käytetään yleisiä ohjeita Hirsijärven ym. teoksesta Tutki ja kirjoita. Kysymyksissä vältetään epämääräisyyttä eli kysymykset tulee tarkoittaa samaa kaikille vastaajille välttäen sanoja usein, tavallisesti ja yleensä. Esitetään yksityiskohtaisia kysymyksiä, koska yleiset kysymykset jättävät tulkinnan varaa vastaukseen. Käytetään lyhyitä kysymyksiä, koska ne ovat parempia ymmärrettävyyden kannalta. Kysytään aina yhtä asiaa kerrallaan. Lisäksi käytetään monivalintavaihtoehtoja, koska ne eivät suuntaa vastaajaa mihinkään vastaukseen. Myöskään teknisiä tai johdattelevia sanoja ei käytetä kysymyksissä. (Hirsjärvi ym. 2004.)

Alkukyselykaavake laaditaan siten alueen ympäristöviranhaltijoille, että työn ongelmakohdat selviävät. Kysymyksillä pyritään saamaan selville kunkin kunnan perustiedot ja ympäristöviranhaltijatyon ongelmakohdat. Sellaisia asioita ei kysytä, joita saadaan selville muuta kautta kuten esimerkiksi asukaslukua. Tärkeä on saada selville eri ympäristöviranhaltijoiden toiminta-alueet ja työn ongelmakohdat. Alkukyselyssä tulee myös saada selville kunkin viranhaltijan halukkuus osallistua toimintatutkimukseen. Kysymykset ovat puolistrukturoituja. Niitä käsitellään kvalitatiivisella (laadullinen) ja kvantitatiivisella (määrällinen) menetelmillä. Käsiteltävässä tutkimuksessa käytetään survey- tutkimusta Webropol -verkkokyselyä alkutilan kartoitukseen.

Kysymysten laadintaan ja tutkimuksen onnistumiseen varataan riittävästä aikaa ja käytetään riittävästi tarkkuutta. Avoimilla kysymyksillä saadaan vastaajat ilmaisemaan itseään omin sanoin, näyttämään vastaajien tietämyksen käsiteltävästä aiheesta, osoittamaan mikä on vastaajan mielestä tärkeää. (Hyrkkäinen, 2013.) Tärkeä on huomata, että asetettu tutkimusongelma tai kehittämistyö määrää kaiken ja siksi käytetään eri tutkimusmenetelmiä ja tiedonkeruumenetelmiä.

Alkukyselyn vastausaika aika oli 26.9.2013 – 12.10.2013. Ensimmäisessä lähetetyssä alkukyselystä puuttui kaksi paikkakuntaa havainnoivaa valintaa ja tästä syystä lähetettiin muokattu kysely kaikille uudelleen 28.9.2013. Kyselyn testausvaiheessa ei havaittu tuota ongelmaa. Muistutus kyselystä lähetettiin kaikille 7.10.2013. Viimeiset neljä alkukyselyvastauksia palautettiin Webropol -linkin sulkeuduttua, palautusajan jälkeen, kuitenkin ennen työpajan alkamista. Näistä palautettiin sähköpostilla kaksi toiset kaksi kappaletta työpajakokoumisessa ennen sen alkamista. Nämä otettiin vastaan tutkimukseen, koska tutkimus oli toimintatutkimus ja sellainen elää jatkuvasti

sekä vastaukset olivat samanlaisia tyypiltään ja ne eivät vaikuttaneet ongelmakohtiin. Tämän toimenpiteen toteuttaminen oli perusteltua osallistumishalukkuuden takia. Jotka vastasivat alkukyselyssä, että eivät halua osallistua tutkimukseen käsiteltiin se niin. Mutta jos taas nämä halusivat olla työpajassa yms. toiminnassa mukana, otettiin ne tästä syystä huomioon haluamassaan toiminnoissa.

Alkukyselyn jälkeen laadittiin aineistosta analyysi ryhmitellen ongelmakohtat omiin ryhmiin. Tästä saatiin selville ongelmat ja niiden kokonaisuudet, joita haluttiin toimintatutkimuksella muuttaa.

Etelä-Pohjanmaan alueella ympäristöviranhaltijoista miehiä oli tutkimuksen aloittamisen aikaan 37 % ja naisia 63 %. Viranhaltijoita, joille kysely lähetettiin oli yhteensä 19 kappaletta ja näin kaikki Etelä-Pohjanmaan alueen 18 kuntaa olivat edustettuina. Yksi määräaikainen ympäristöviranhaltijan työsuhde loppui tutkimuksen aikana. Ympäristöviranhaltijoista alkukyselyyn vastasi 16 kappaletta ja kolme ympäristöviranhaltijaa ei vastannut kyselyyn. Alkukyselyn vastausprosentti oli 84 %. Vastanneista miehiä oli 26 % ja naisia 58 %. Vastanneista 5 % ei löytänyt työstään ongelmakohtia lainkaan.

Tutkimukseen osallistumishalukkuus oli 88 % vastanneista. Kaksi vastaajista ei halunnut osallistua tutkimukseen, toisella syyn ollessa kiire. Etelä-Pohjanmaan kuntakohtainen vastausprosentti oli 89 %. Alkutilan Webropol -kysely on esitelty liitteessä 1.

Webropol -alkukyselyä jouduttiin täydentämään haastattelemalla, koska haluttiin tarkistaa ja tarkentaa kuntakohtaiset ympäristöviranhaltijoiden työskentelymäärät ja työskentelyprosentit. Haastattelut kirjattiin ylös. Kirjaamia asioita olivat esimerkiksi seuraavat:

- Vastaajia oli useita tai yksi vastaaja, vaikka alueella toimii mahdollisesti useita viranhaltijoita. *...Kuinka monta ympäristöviranhaltijaa todellisuudessa toimii alueellanne ja millainen kuntakohtainen prosenttiosuus on?...*
- Vastauksia. *...X kappaletta kokoaikaisia viranhaltijoita ...Kuntakohtainen osuus väestöön sidottu...*
- Haastateltaessa kaikki ympäristöviranhaltijat olivat kiinnostuneita kyseessä olevasta tutkimuksesta.

5.2.1 Ongelmakohtat

Alkukyselystä saadun tiedon mukaan ongelmakohtien tiedot olivat moninaisia ja esille tuli ongelmakohtia runsaasti. Näitä ongelmakohtia olivat karkeasti ylös jaoteltuina seuraavat:

1. Paljon töitä, laaja tehtäväkuva, ajankäytön hallinta hankalaa, ajan tasalla pysymisen ongelma alati muuttuvassa työkentässä, resurssipula, priorisointiongelma ja työn jatkuva kehittämisen ongelma.
2. Monessa vastauksessa oli esitetty ongelmiksi alan jatkuvat lakimuutokset ja niihin vähäinen koulutus, josta seuraa tietotaidon ylläpidon ongelma.
3. Ongelmaksi myös nähtiin valtion ja kunnan välinen työnjako-ongelma jossain tilanteissa sekä tästä johtuvat ohjeistuksen puuteongelmat sekä niiden soveltamiskäytännön vaihtelut.
4. Ongelmia nähtiin myös kunnan sisäisessä yhteistyötoiminnassa sekä myös kuntien välisessä toiminnassa.
5. Myös ongelmia nähtiin taloudellisena eli tulot eivät kata menoja, koska tarkastuksista ei voi periä maksua ilman, että on kunnassa hyväksytty ja voimassa oleva valvontasuunnitelma.
6. Lisäksi poliittinen ongelma otettiin esille eli luonnonsuojelutahdon puuttuminen.
7. Ongelmana nähtiin myös jätevesiasetuksen siirtymäajan tuleminen lähemmäksi joka hetki ja siihen valmistautumisen vaikeus nähtiin ongelmallisena.

Alkukyselystä saadun tiedon mukaan asiat ryhmiteltiin ongelmakohtien mukaan erillisiksi ryhmiksi siten, että samanlaiset ongelmat laitettiin yhteisen otsikon alle ja otsikolle annettiin asioita kuvaava nimi jatkon ensimmäistä työpajaa varten. Alkukyselyn kooste löytyy liitteessä 2.

Alkukyselystä saadun tiedon mukaan ongelmat ryhmiteltiin neljäksi ryhmäksi ja niille tuli seuraavat otsikot:

- 1. Kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula**
- 2. Lainsäädännön muutokset ja koulutusvaje**
- 3. Valtion ja kunnan työnjako-ongelma ja ohjeistuksen puute**
- 4. Muuta**

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden tulevan kokouksen asialistan lisäykseksi tarkennettiin tutkimuksen ensimmäisen työpajan toiminnan tarkoitusta. Tarkennus työpajan toiminnasta lähetettiin sähköisesti kaikille alueen ympäristöviranhaltijoille 13.11.2013. Tulevaan työpajaan osallistujat tiesivät etukäteen, että he voivat tulevassa työpajassa äänestää suljetussa äänestyksessä toimintatutkimuksen toiminnan kehityssuunnasta ja tulos julkaistaan ensimmäisessä työpajassa. Tämä työpajatoimintaa koskeva sähköposti on esitetty liitteessä 3.

5.3 Toiminta

Muutoksen ja toiminnan aikana tapahtuvien muutosten tarkka tallentaminen on tärkeää kirjoittaa 1995 Engeström. Muutoksen alku ja loppuvaiheen välillä käydään muutossuunnasta erilaisilla elementeillä keskustelua ympäristöviranhaltijoiden kanssa asiasta. Muutoksen suunta ja tavoitteet kirjataan ylös yhteisesti sopien niin että kaikkien mielipide on asiasta otettu huomioon saaden vertaileva asetelma aikaiseksi. (Hirsjärvi ym. 2004.)

Työpajoja suunniteltiin tutkimuksen aikana tarvittavan kaksi tai kolme kappaletta. Työpajat ja niiden ajat määräytyivät sen mukaan, kuinka alueen ympäristöviranhaltijoilla oli kokoontuminen tarpeellista. Tällöin osallistumisaktiivisuus oletettiin olevan normaalilla tasolla koska pääasiassa kaikki pyrkivät yhteiseen palaveriin paikalle. Erikseen järjestetyt työpajat vain tämän tutkimuksen osalta saattaisivat olla osallistujia kuormittavaa ja sinne olisi vaikea saada osallistujia.

Työpajoja saatiin tutkimukseen kaksi. Määrällisesti se oli yli odotuksen kun toiminta-aika oli suunniteltu hyvin lyhyeksi. Joskin toiminta-aika toiminnasta, johtuen venyi kahden kuukauden suunnitellusta mitasta pidemmäksi, kuin alun perin oli suunniteltu.

Toiminta-aika alkoi ensimmäisestä työpajasta eli 14.11.2013 ja toimintatutkimuksen osalta päättyi loppukyselyyn 17.4.2014. Huoli oli alun perin toimintajakson lyhydestä ja että tuossa ajassa ei saada selville ongelmia sekä ei ehditä muuttamaan toimintatapoja. Toiminta-ajan tuplaantuminen oli tutkimuksen kannalta hyvä asia, koska toimintajakson pidentynyt aika toi kuitenkin mahdollisuuksia saada toiminnasta irti enemmän.

Ensimmäinen työpajassa saatiin ongelmakohtien äänestystulokset esille ja valittiin kehittämissuunnaksi eniten ääniä saanut ongelmaryhmä. Tälle laadittiin SWOT-analyysi ryhmissä. SWOT -analyysillä saatiin selville mittarit, joita käytettiin tavoitemittareina ongelmien poistamisessa ja toiminnan toimenpiteiden suunnittelussa.

Työpajassa toiminnan toteuttaminen ei lähtenyt heti eteenpäin. Yleisen keskustelun kuluessa tuli esille monia muita asioita, jotka veivät osallistujien huomion hetkellisesti muualle. Tiukasti työpajan annetussa aikataulussa kuitenkin jatkettiin.

Työpajojen välissä mittareita tarkennettiin kehitettävälle ongelma-alueelle sekä laadittiin toimenpide-ehdotuksia ongelmien poistamiseksi. Ennen toista työpajaa ympäristöviranhaltijat laittoivat toimenpide-ehdotukset tärkeysjärjestykseen pisteyttämällä.

Toisessa työpajassa äänestettiin kaksi eniten painoarvoa saanutta toimenpide-ehdotusesityksistä, jolla lähdettiin selättämään kiirettä, laajaa tehtäväkuvaa ja resurssipulaa. Työpajassa kahdessa ryhmässä mietittiin molempiin valittuihin toimenpide-ehdotuksien toteuttamiseksi ratkaisuja sekä ympäristöviranhaltijan roolia toiminnan toteuttamiseksi. Näistä koottiin yhteenveto ja aloitettiin toiminnan toteuttaminen, jota seurattiin päivittämällä yhteenvetoa. Loppukyselyssä huomioitiin mittarit ja mielipiteet sekä tulevaisuuden toiveet sekä oliko tutkimuksesta ollut hyötyä työkentällä.

5.3.1 Ensimmäinen työpaja

Ensimmäiseen työpajaan 13.11.2013 kutsuttiin kaikki 19 ympäristöviranhaltijaa. Työpajassa keskusteltiin ja päätettiin mahdollisesta muutoksen suunnasta sekä käytiin läpi tutkimuksen tarkoitus. Alkutilannekysely käytiin läpi työpajassa. Samalla käytiin läpi saadut ongelmakohdat ja niiden ryhmittely. Siellä myös käytiin läpi ryhmittelyn kautta saadut kehityskohteiden nimet ongelma-alueille.

Ensimmäiseen työpajaan osallistui 15 ympäristöviranhaltijaa, joista 14 osallistui äänestykseen yhden myöhästyessä äänestyksestä. Työpajaan osallistuneista miehiä oli 21 % ja naisia 58 %. Työpajatoiminnan osallistumisprosentiksi saatiin 79 % ja äänestysprosentiksi 73 % kaikista ympäristöviranhaltijoista. Kahdesta alueen kunnasta ei ollut osallistujaa työpajaan.

Työpajassa suoritettiin suljettu äänestys siten, että jokaisella viranhaltijalla oli yhteensä kolme ääntä. Äänestys oli siksi suljettu, että siihen ei voi vaikuttaa kukaan ulkoa päin ja äänen antajia ei pystytä selvittämään jälkepäin. Äänestäneet antoivat äänet kukin omasta mielestä tärkeimmäksi katsomalleen kehityskohteelle tai jakaen ne eri kohteille tai vaikka antaen kaikki äänet yhdelle kohteelle, jos sen katsoi olevan itselle sopiva vaihtoehto. Osallistujat tiesivät, että eniten ääniä saanut ongelmakohta oli tutkimuksen kehityssuunta.

Äänestyksen kehityskohteet olivat numeroitu ykkösestä neljään seuraavan taulukon kolme mukaisesti. Taulukossa näkyy 13.11.2013 suoritettu äänestystulos kehittämialueista.

Taulukko 3. Ensimmäisen työpajan äänestystulos kehittämissuunnasta.

Kehityskohteet	Äänimäärät
1. KIIRE, LAAJA TEHTÄVÄNKUVA JA RESURSSIPULA	20
2. LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET JA KOULUTUSVAJE	9
3. VALTION JA KUNNAN TYÖNJAKO-ONGELMA JA OHJEISTUKSEN PUUTE	5
4. MUUTA	8

Eniten ääniä sai kohta yksi, Kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula-alue. Se todettiin tutkimuksen kehityssuunnaksi. Osallistujat jaettiin kolmeen ryhmään satunnaisesti. Ryhmissä tuli olla ennalta arvaamaton kokoonpano. Tämä onnistui laitettaessa numerojaon kolmeen, josta kunkin numeroiset ympäristöviranhaltijat muodostivat oman ryhmän. Ryhmille annettiin tyhjät paperit muistiinpanoja varten, jotka palautettiin ryhmätyön päätyttyä.

Ryhmien oli tarkoitus miettiä ja kirjata ylös SWOT -analyysin mukaisesti mielestensä tärkeimpänä pitämiensä kehittämiskohdan 1. Kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula-alueelle asioita sisäisistä vahvuuksista ja heikkouksia sekä ulkoisista mahdollisuuksista ja uhkista. Aika oli rajattu 20 minuuttiin, jonka jälkeen ryhmät kävivät kirjoittamassa ajatuksensa ylös kaikkien nähtäville. Kirjatut asiat käytiin läpi työpajassa.

SWOT -analyysillä saatiin selville mittareita, joita hyödyntäen tutkimuksessa päästiin eteenpäin. Tarkoitus oli saada selville, mitkä kolme tärkeintä mittaria kustakin aihealueesta voisi olla tavoitemittareita. Niistä selviää toimintatutkimuksen mahdollinen suunta ja kehittämiskohdat. Työpajassa kolme kuvaavinta mittaria valittiin tavoitemittariksi yhteisellä päätöksellä. Näillä mittareilla on tarkoitus arvioida loppukyselyssä toiminnasta saatuja tuloksia.

Seuraavassa taulukossa neljä on koottu ryhmien tekemät SWOT -analyysin asiat kustakin neljästä asiasta. Taulukosta näkee myös Kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula -kehittämisalueen tavoitemittarit.

Taulukko 4. Ryhmien tekemät SWOT- analyysin asiat sekä tavoitemittarit.

SWOT- alueet	Ryhmien kirjaamat asiat	Ryhmien päättämät tavoitteet, mittarit
Sisäiset vahvuudet	<ul style="list-style-type: none"> - laaja näkemys ja vaikutusmahdollisuus laajalla alueella - opitaan hallitsemaan laajoja kokonaisuuksia - priorisointitaito - monipuolinen tehtäväkenttä - huumori - kunnan taloudellinen tilanne hyvä - laaja verkostoituminen 	<ul style="list-style-type: none"> - ajankäytön seuranta - priorisointi - työn kehittäminen
Sisäiset heikkoudet	<ul style="list-style-type: none"> - kiireestä johtuvat virheet - jaksaminen ja riittämättömyyden tunne - työn laatu voi kärsiä tai aikataulut venyvät - toiminnan haavoittuvuus - huono työilmapiiri ja kuntatalous - sisäinen työnjako - sairaslomat, ei sijaista 	<ul style="list-style-type: none"> - virheet - laadukkuuden puute - sijaisuusongelma
Ulkoiset mahdollisuudet	<ul style="list-style-type: none"> - alueellinen yhteistyö, verkostot - raha - lainsäädännön muutokset - kolmannen sektorin hankkeet - selkeät ohjeistukset 	<ul style="list-style-type: none"> -viranhaltijoiden välisen keskustelun lisääminen -kokeilla ja käyttää muita kollegoilta saamia ideoita työssään -erikoistuminen
Ulkoiset uhat	<ul style="list-style-type: none"> - resurssien väheneminen - rahapula - lainsäädännön muutoksilla lisää tehtäviä kuntaan - tehtävien siirtyminen valtiolta kuntiin - kuntatalous - valituksien lisääntyminen 	<ul style="list-style-type: none"> - lakimuutokset - rahapula - resurssipula

5.3.2 Ensimmäinen toimintajakso

Toimintaa jatkettiin työpajojen välissä siten, että ympäristöviranhaltijoita pyydettiin antamaan sähköpostilla toimenpide-ehdotuksia tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpide-ehdotukset käsiteltiin luottamuksellisesti siten, että yksittäistä vastaajaa ei voi selvittää vastauksen perusteella.

Aika toimenpide-ehdotusten antamiselle oli 18. - 31.12.2013. Näistä saatiin niukasti kommentteja ja muutosehdotuksia. Vain 10 % alueen ympäristöviranhaltijoista antoi kommentteja. Toimenpide-ehdotukset ovat esitetty liitteessä 4. Toimenpide-ehdotuksista tehtiin yhteenveto toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestykseen laittamiseksi.

Kysely toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestykseen laittamiseksi lähetettiin sähköpostilla 16.1.2014 ja siihen tuli vastata viimeistään 22.1.2014. Kyselyssä ympäristöviranhaltijat saivat merkitä esittämänsä toimenpide-ehdotukset tärkeysjärjestykseen numeroiden tärkein toimenpide numerolla yksi ja vähiten tärkein numerolla 12. Kysely on esitetty liitteenä 5.

Kyselyn tärkeysjärjestys tuli esittää siten, että vähiten pisteitä saanut oli tärkein ja eniten pisteitä saanut vähiten tärkein. Painotus laskettiin yhteenlaskettujen pisteiden mukaan seuraavassa taulukossa viisi siten, että tärkeimmäksi äänestetyt kappalemäärät näkyvät kussakin tärkeyssarakkeissa erikseen saaden vähiten pisteitä. Siitä saatiin selville tiedot, mitkä koettiin tärkeimmiksi toimenpiteiksi.

Toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestykseen antamisen vastausprosentti oli 72 %. Yksi vastaus saapui toisen työpajan jälkeen ja sitä ei huomioitu tutkimuksessa siitä syystä.

Taulukko 5. Toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestys ja painotus pisteiden mukaan.

Toimenpide-ehdotukset/ Tärkeysjärjestys	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Tärkeysjärjestyksen yhteenlaskettujen pisteiden painottuminen
Varataan aikaa oman työn kehittämiseen ja tehostamiseen mm. hyödyntäen kannettavaa tietokonetta, digitaalisia lomakepohjia yms.	1	2	2	2	1			1	1			1	53
Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille	5	3	1	1						1			28
Neuvottelut ja palaverit asiakkaiden ja eri viranomaisten kanssa ennen päätöksentekoa, suuntana valitusten ennaltaehkäiseminen		2	1	4		1	1			1	1		57
Virheiden selvitys, seuranta ja niiden ennaltaehkäisy esimerkiksi uusien yhteisten toimintaohjeiden luominen yhteiseksi pohjaksi		1	2	1	2	1	3	1					57
Kehittymisen puutteen ehkäisy esimerkiksi luomalla toimintasuunnitelma	1		1		1	1	2	3	1	1			72
Sijaisuusongelman nostaminen esille organisaatiossa kooten ongelmat yhteisesti						1	1		2	2	3	2	108
Verkostoitumisen lisääminen ja palaveriinhin menevän liikkumisajan, kulujen ja päästöjen vähentäminen esimerkiksi käyttäen tiiviimpään yhteydenpitoon esim. videoneuvottelua skypen yms. kautta			1		1	5	1	3					73
Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten	3	2	1	2	2		1						35
Kuntien päätökset nettiin/netistä					1	1	2	2		2		3	97
Selvittää ympäristöviranhaltijoiden ongelmakohtien toiminnallisen kehittämisen pilotti- tai hankerahoitusta saaden sitä kautta tutkimuksen jälkeen jatkuvuutta sekä tukea yhteiselle toiminnalle.			1				1		3	3	2	1	100
Neuvottelut organisaatiokohtaisesti rahapulan syistä ja sen liittymisestä organisaation resurssipulaan ja ehdottaa/ideoida näihin parannuskeinoja					1			2			5	3	111
Lakimuutokset: Valtion hallinnon ja kuntatason kanssa lisätä neuvottelupäiviä huomioiden kuntatason resurssit.	1	1	1		3	1		1	1			2	68

Asioiden tärkeysjärjestys on myös kuvattu liitteessä 6/2 painotettuna kolmeen ryhmään. Ryhmät jakaantuivat siten, että kolme eniten ääniä saaneet ryhmiteltiin

omaan ryhmään ja kolme vähiten ääniä saaneeseen ryhmiteltiin omaan ryhmään. Näiden välille jääneet painotettiin omaan ryhmään.

5.3.3 Toinen työpaja

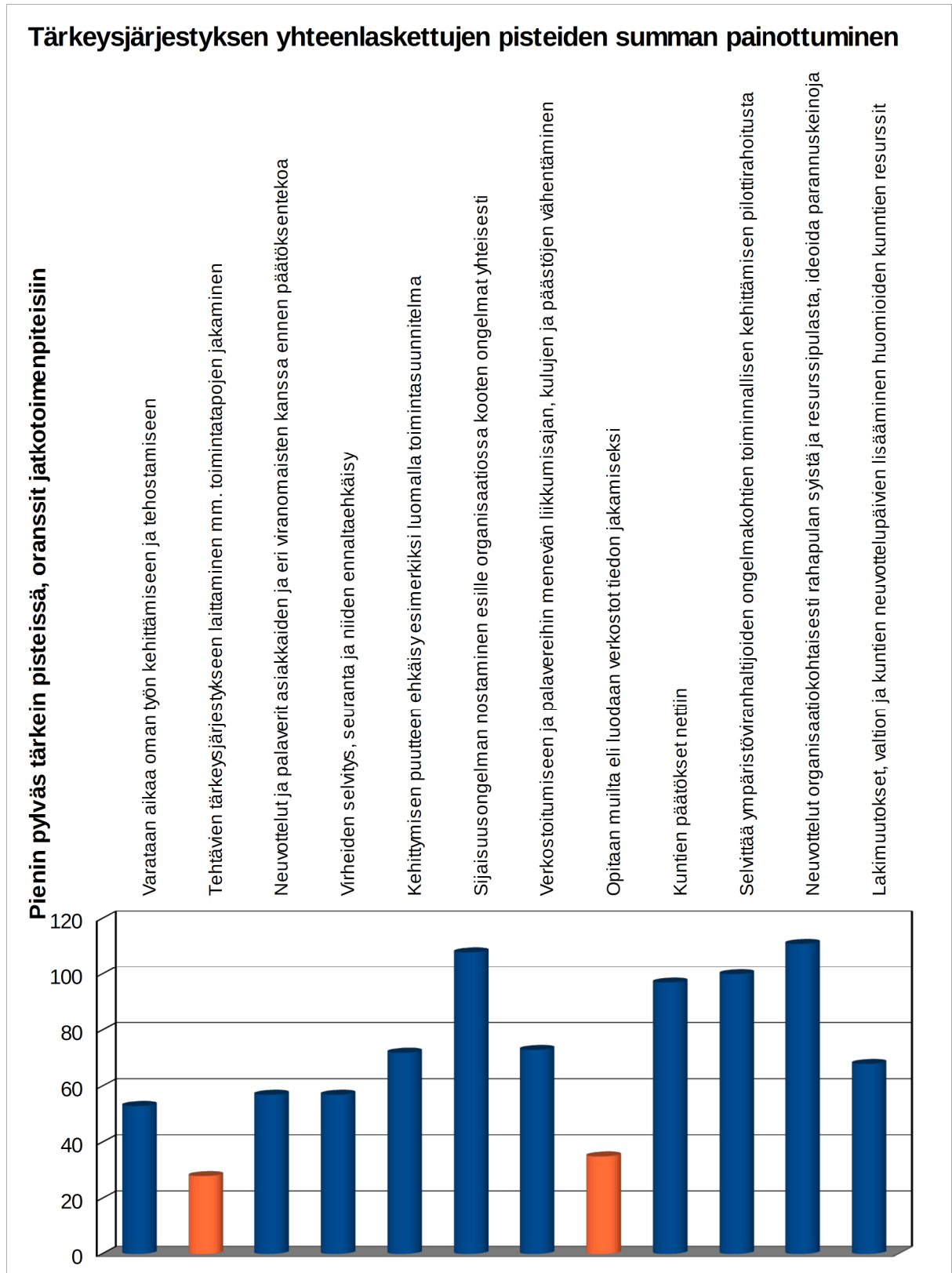
Jalasjärvellä toiseen työpajaan 24.1.2014 osallistujia oli yhteensä 10 ympäristöviranhaltijaa. Osallistujista 11 % oli miehiä ja naisia 42 %. Etelä-Pohjanmaan 18:sta kunnasta 12 kuntaa oli edustettuna. Osallistumisprosentti oli 53 %. Toimenpiteiden tärkeysjärjestyskooste esiteltiin aluksia työpajassa. Koosteesta oli tarkoituksena koota meneillään olevasta työpajasta saatujen tietojen mukaan ne toimenpiteet, millä pyritään vähentämään kiirettä, laajan tehtävänkuvan ja resurssipulan ongelmia.

Näiden toimenpiteiden valmisteluksi oli selvitetty ympäristöviranhaltijoiden tärkeimpinä pitämät kehityskohteet ja niiden tärkeysjärjestys. Nämä on esitetty kuvaajassa liitteessä 6/2.

Paikalla olevat ympäristöviranhaltijat miettivät aluksi yleisellä tasolla millaisilla toimenpiteillä niitä kehitettäisiin sekä millainen rooli siinä olisi kullakin ympäristöviranhaltijalla.

Toinen hyvä keino oli laskea kunkin asian saamat pisteet yhteen ja siitä muodostaa kuvaaja, joka on esitetty kuvassa yhdeksän. Mitä pienempi pylväs sitä, tärkeämpi asia. Tässä kuvaajassa painotukset ovat hyvin suuria, kun annettujen tärkeysjärjestyspisteiden mukaan pisteet nousivat yhdestä aina kahteentoista saakka skaalautuen annettujen pisteiden mukaisesti. Seuraavassa kuvassa yhdeksän on tämä tilanne kuvattu.

Kuvassa oranssit pylväät ovat niitä, jotka työpajassa valittiin kehityskohteiksi ja näihin työpajassa lähdettiin toiminnalla toteuttamaan ratkaisuja sekä selvittämään niihin viranhaltijoiden roolia.

Kuva 9. Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden toimintaehdotusten yhteenlaskettujen pisteiden tärkeysjärjestys, pistesumma painotettuna.

Ympäristöviranhaltijat valitsivat kyselyn mukaisesta tärkeysjärjestyksestä saadun koontitiedon mukaan kaksi tärkeimpänänsä pitämäänsä kehityskohdetta, joihin halusivat lähteä toiminnan ratkaisuja toteuttamaan. Koko ryhmä mietti aluksi kolmea kohdetta toteutettavaksi, mutta päätyivät kahteen käsiäänestyksellä. Äänestys jakaantui siten, että kahdelle kohteelle tuli enemmistö eli 90 % äänistä. Näitä olivat kohdat:

1. **Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille sekä**
2. **Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten**

SWOT- analyysissä kehitettäväksi sovittu kohta 1. sijoittuu sisäisen vahvuuksien alueelle. Kohta 2. sijoittuu ulkoisten mahdollisuuksien alueelle.

Asioiden tärkeysjärjestystä oli helpompi kuvata kuvaajassa, kun painotti tärkeysjärjestyksen mukaisesti kolmea tärkeimmäksi asetettua samaksi ryhmäksi ja kolmea vähiten tärkeintä omaksi ryhmäkseen sekä välille jääneille muodostettiin oma ryhmä. Tämä on esitetty liitteessä 6/2, toimenpide-ehdotusten tärkeys painotettuna.

Ympäristöviranhaltijat jakautuivat kahteen viiden hengen ryhmään sattumanvaraisesti istumapaikan mukaan siten, että kuhunkin ryhmään tuli edustajia kuudesta eri kunnasta. Ryhmissä valittiin sihteeri, joka kirjasi ylös sovitut asiat. Aikaa ryhmille työskentelyyn annettiin 15 minuuttia, jota jatkettiin ryhmien pyynnöstä 20 minuuttiin.

Ryhmissä kehitettävät asiat olivat:

1. Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille
2. Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten

Ryhmissä koettiin aluksi hankalaksi vastata kysymyksiin millä ratkaisulla lähdetään toimintaa toteuttamaan sekä millainen rooli ympäristöviranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa.

Apukysymykset kehitettäviin asioihin olivat:

- Millä ratkaisulla lähdetään sovittua toimintaa toteuttamaan?
- Millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa?

Molemmissa ryhmissä asiaa lähestyttiin osittain eri suunnista. Toisessa ryhmässä ajateltiin asioita työkentällä laajemmassa mielessä, kun taas toisessa keskityttiin tarkemmin nyansseihin. Työpajatoiminnassa oli tärkeää olla vähintään kaksi eri ryhmää, näin saadaan enemmän erilaisia näkökulmia käsiteltävään asiaan.

Ryhmiin tuli miettiä millä ratkaisulla sovittuja toimintoja lähdetään toteuttamaan sekä miettiä yksittäisen viranhaltijan roolia asiaan. Paperin toiselle puolelle pohdittiin kohtaa 1. Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja ja paperin toiselle puolelle kohtaa 2. Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten. Paperi jaettiin molemmilta puolin kahteen osaan. Ensimmäiseen osaan tuli keksiä ratkaisut toiminnan toteuttamiselle ja toiseen yksittäisen viranhaltijan roolit toimintaa toteutettaessa.

Molemmat ryhmät päätyivät siihen, että toimintatutkimuksen tekijä kokoaa ryhmiltä saadut aineistot kokoon ja lähettää ne kaikille ryhmän jäsenille tarkistettavaksi ja kommentoitavaksi ennen kuin ne lähetetään kaikille Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranomaisille toteutettavaksi.

5.3.4 Toinen toimintajakso

Kun ryhmien kehitettävien asioiden kirjaamisen oli toteutettu, lähetettiin ne ryhmille kommentoitavaksi 4. - 14.2.2014 väliseksi ajaksi. Kun ryhmät olivat tarkentaneet ryhmänsä asiat ratkaisusta ja viranhaltijan roolista toiminnan toteuttamiseksi kehitettäviksi sovituille asioille, lähetettiin näistä sähköpostilla 14.2.2014 yhdistetty kooste kaikille Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhoitajille toiminnan toteuttamiseksi. Koosteen tiedot ovat seuraavissa taulukoissa 6 ja 7. Koosteen sähköposti löytyy liitteessä 6.

Taulukko 6. Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille, ryhmien kooste ratkaisut sekä viranhaltijan roolit.

1. TEHTÄVIEN TÄRKEYSJÄRJESTYKSEEN LAITTAMINEN MM. ESITTELEMÄLLÄ OMIA TOIMINTATAPOJA MUILLE	
Millä ratkaisuilla lähdetään sovittua toimintaa toteuttamaan?	<ul style="list-style-type: none"> - Toimintatutkimuksen tekijä kirjaa asiat ylös listaksi - Asioiden käsittelyn tehostamiseen sitoutuminen tehdyn listan mukaisesti - Työajan parempi jakaminen esim. valvontasuunnitelmaa hyödyntäen - <i>Priorisointi asioina:</i> lupa-asiat, lautakunta-asiat, onnettomuudet, jätteenpolto - <i>Priorisointi työtavoissa:</i> sähköpostin luku kerran päivässä ei jatkuvasti, työrauhan järjestäminen kirjoitustyöhön siten ettei vastaa puhelimeen vaan palaa myöhemmin asiaan, "Älä häiritse"- lappu oveen omalle porukalle, liikennevalot päälle oveen jos on sellaiset
Millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa?	<ul style="list-style-type: none"> - Tehtävä päätös siitä mitkä työt eivät ole akuutteja ja mitkä ovat eli ajankäytön hallinta ja priorisointi: <ul style="list-style-type: none"> * Esittelemällä kollegoille omia malleja asiakkaiden, puheluiden, sähköpostien, määräaikojen, katastrofitilanteiden sujuvaksi hoitamiseksi (esimerkiksi erilaisilla työlistoilla, sähköisen kalenterimuistion avulla joka näkyy työkavereille sekä kaupungin keskukseen, "päällimmäinen paperi akuutein"- taktiikalla, tarralapuilla ja useilla valmiilla lomakepohjilla) - Etelä-Pohjanmaan kuntien yhteisen valvontasuunnitelmaluonnoksen laatimistyön organisointi hyödyntäen olemassa olevia malleja <ul style="list-style-type: none"> * Laaditaan työn helpottamiseksi jakaen sen alueen kollegoille - Toimenpiteiden selvitys ympäristö- tai terveysriski, katastrofi tai onnettomuus-tilanteessa <ul style="list-style-type: none"> * Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisorganisaatioiden kanssa luoden matalan kynnyksen verkoston viranomaisten väliseen kommunikointiin * Yhteistyön kehittäminen oman kunnan eri hallintokuntien viranhaltijoiden välillä * Omaa virkaa koskevan johto- tai hallintosäännön sekä oman toimenkuvan läpi käyminen sekä ongelmallisten kohtien käytäntöjen muuttaminen * Lautakunnalle kuuluvan päätösasiat vain lautakuntaan, muut asiat yms. vain tiedoksi

(jatkuu)

Taulukko 6 (jatkuu).

1. TEHTÄVIEN TÄRKEYSJÄRJESTYKSEEN LAITTAMINEN MM. ESITTELEMÄLLÄ OMIA TOIMINTATAPOJA MUILLE	
Millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa?	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakkaiden vastaanottoaikojen määrittely - Työskentelyrauhan hankkiminen (esim. ovet kiinni) sekä ns. "välitilatöiden" käytön hyödyntäminen - Huomioitava omassa työssä käsiteltävän toiminnan taloudellinen tai elinkeinopoliittinen vaikuttavuus - Huomioitava omassa työssä viranomaisen tulojen taloudellinen vaikuttavuus - Kommunikointi muiden ympäristöviranhaltijoiden kesken - Yksilön työhyvinvointi vaikuttaa voimakkaasti työyhteisöön - Tuen saanti kollegoilta - Työn vastapainona oltava joku muu vähintään yhtä hallitseva asia - Työskennellä riittävän isolla paikkakunnalla tai eri paikkakunnalla kuin asuu - Saadut tulokset jaetaan muille - Teesit/ huoneentaulu

Taulukossa seitsemän on käsitelty asiaa tiedon jakamisesta ja millä ratkaisulla sitä lähdetään toteuttamaan ja millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa.

Taulukko 7. Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten, ryhmien kooste ratkaisut ja viranhaltijan roolit.

2. OPITAAN MUILTA ELI LUODAAN VERKOSTOT TIEDON JAKAMISTA VARTEN	
Millä ratkaisulla lähdetään sovittua toimintaa toteuttamaan?	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedon haun tehostaminen ja laaja verkostoituminen (esim. kuntaliiton nettipalstat, viranomaisten nettipäätökset (AVI, KHO)) - Seudullinen yhteistyö jokainen huolehtii avoimesta tiedonvälityksestä omalta osalta - Aktiivinen kommunikointi alan asiantuntijoiden kanssa ja osallistuminen neuvottelupäiville ja muihin tapahtumiin - oma alueen kuntien ympäristöviranhaltijoiden mailinglista
Millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa?	<ul style="list-style-type: none"> - Viestien otsikointi tärkeä informaatio - Alueen ympäristönsuojeluviranhaltijoiden yhteistapaamiset 1-2 vuodessa - Tehokkaampi virallinen tiedonvälitys s-postitse muille alueen ympäristöviranhaltijoille - Vertaistuki (sähköposti, puhelin, tapaamiset) - Päätöspohjien ja muun materiaalin lähettäminen muille käyttöön - Teesit/ huoneentaulu - Työskennellä riittävän isolla paikkakunnalla tai eri paikkakunnalla kuin asuu - Työn vastapainona oltava joku muu vähintään yhtä hallitseva asia - Yksilön työhyvinvointi vaikuttaa voimakkaasti työyhteisöön - Tuen saanti kollegoilta - Saadut tulokset jaetaan muille

Toisessa työpajassa äänestetyt toimenpiteet saatiin toteutettavaksi sovittuja ratkaisuja käyttäen sekä täsmentäen ympäristöviranhaltijan roolilla toiminnan toteuttamiseksi. Näistä koottiin yhteenveto ja aloitettiin toiminnan toteuttaminen, jota seurattiin päivittämällä yhteenvetoa. Yhteenveto löytyy liitteistä 6/3 ja 6/4. Yhteenveto lähetettiin Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoille toimintaa varten 18.2.2014 sekä

päivitettyä 11.4.2014. Alueen ympäristöviranhaltijat kokivat, että voisivat tehostaa omaa toimintaa sovitulla toimenpiteillä.

Seuraavaksi esitellään ympäristöviranhaltijoiden haluamat muutokset ja toimenpiteet.

Muutosten toteuttamiseen halutut käytännöt:

- Kirjataan tehtävät asiat listaksi, jota päivitetään tutkimuksen ajan ja jaetaan tiedoksi muille ympäristöviranhaltijoille. Tilanne on, että tehtävälista on koottu ja esitetty liitteinä 6/3 ja 6/4.
- Viranhaltijat tehostavat itsenäisesti omia käytäntöjään tehtävälistan (liite 6/3 ja 6/4) mukaisesti asiakkaiden vastaanottoaikojen määrittelyllä ja työskentelyrauhan hankkimisella, oman ajankäytön hallinnalla, priorisoinnilla ja omien toimintatapojen muuttamisella paremmaksi, refleктоimalla, tuen hankkimisella kollegoilta sekä seudullisen yhteistyön lisäämisellä, oman hyvinvoinnin lisäämisellä, tiedonhaun tehostamisella ja verkostoitumisella. Näiden lisäksi koettiin, että ympäristöviranhaltijat huomioisivat omassa työssä käsiteltävän asian taloudellisen ja elinkeinopoliittisen vaikuttavuuden, sähköpostien otsikoinnin tärkeyden, alueellisten yhteistapaamisten tärkeyden 1-2 kertaa vuodessa. Lisäksi pidettiin tärkeänä päätöspohjien ja muun materiaalin jakaminen kollegoille. Nämä kaikki toimet esitettiin toteutettavaksi ja niiden toteuttaminen jäi ympäristöviranhaltijoiden oman aktiivisuuden varaan.
- Toimenpiteiden selvitys erilaisissa ympäristö- tai terveystilanteissa, katastrofi- tai onnettomuustilanteissa. Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisten ja kunnan eri hallintokuntien kanssa. Ympäristöviranhaltijapalaveriin hankitaan kunnallisen viranhaltijatyön ulkopuolinen esimerkiksi poliisi, palo- ja pelastuslaitos, AVI ja ELY-keskuksen asiantuntija kertomaan oman alansa muutoksista ja niiden vaikutuksista kuntien ympäristöviranhaltijoiden toimintakenttään. Näiden lisäksi jokaiselle viranhaltijalle jäi omaa virkaa koskevien hallinto- ja johtosäätöjen sekä toimenkuvan puutteiden ja ongelmakohtien selvittäminen sekä korjaaminen.
- Jatkotutkimuksen pilottihankerahoituksen selvittäminen ERAK-aluekehitysrahastolta:

Uusi Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelmaan on tulossa viisi toimintalinjaa ja 13 erityistavoitetta koskeva kokonaisuus. Näille puuttuu toisteiseksi Euroopan komission hyväksyntä. Kaikkien rahoitettavien hankkeiden tulee toteuttaa jotakin näistä erityistavoitteista, joita ovat alueellinen elinkeino-, osaamis- ja työllisyyspainotteisuus. Muunlaista toimintaa ei ole mahdollista toteuttaa ohjelman rahoituksella. Asiaa kannattaa pitää esillä, vaikkakin pieniä alueellisia hankkeita on vaikea saada rahoitettavaksi. (Seppelvirta 16.1.2014; Rakennerahastot 2014.)

- Jatkotutkimuksen pilottihankerahoituksen selvittäminen Suomen Kuntaliiton kautta:

Tutkimuksen pilottirahoitusta selvitettiin Suomen Kuntaliiton kautta. Siellä nähtiin, että erilaiset säätiöt saattavat helpommin rahoittaa yksittäisen tutkijan työtä, mutta rahoitussummat ovat aika pieniä ja lähinnä tulevat kyseeseen Kunnallisalan kehittämissäätiö ja Koneen säätiö. Ne ovat sellaisia, joista rahoitusta kannattaa jatkoa varten kysyä. (Hakanen 2014.)

- Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden yhteinen mailing-listan toteuttaminen:

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden yhteinen sähköpostien mailing-listan toiminta toteutettiin Ähtärin kaupungin toimesta. Sähköpostilistan toimintakäytäntö, tietoturva-asiat selvitettiin ja kuinka lista saatiin käyttöön. Käyttöönottoa varten kerättiin kaikkien halukkaiden sähköpostiosoitteet sekä suostumus listalle liitettäväksi. Sähköpostilistan turvallisuus todettiin olevan samanlainen kuin muidenkin sähköpostien. Listan tarkoitus oli se, että se tukisi ja auttaisi Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijoiden yhteistyötä tiedon vaihdon jakelukanavana.

Kaikki Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijat halusivat liittyä listalle. Listan nimeksi päätettiin yhteisesti EPympy-I ja kaikille lähetettiin testisähköposti sähköpostilistan osoitteella. Osoite aloitti toiminnan toisella yrityksellä 7.2.2014. Kaikki Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat ovat kuitanneet, että listalle laitettu testiviesti on tavoittanut 26.2.2014 heistä viimeisenkin.

- Etelä-Pohjanmaan kuntien yhteisen valvontasuunnitelmaluonnoksen laatimistyön organisointi:

Etelä-Pohjanmaan kuntien yhteisen valvontasuunnitelmaluonnoksen laatimistyön organisointi hyödyntäen olemassa olevia malleja oli tarkoitus aloittaa saman tien. Se tarkoituksena oli helpottaa kuntakohtaisen valvontasuunnitelman laatimista ja sitä kautta saada lisättyä tuloja kuntaan valvontasuunnitelmassa hyväksytyistä tarkastuksista. Tämän tutkimuksen tekohetkellä niistä ei voinut laskuttaa, koska Etelä-Pohjanmaan alueella ei yhdelläkään kunnalla ollut käytössä hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa. Valvontasuunnitelman pohja tuli laatia työn helpottamiseksi jakaen sen muille alueen kollegoille pohjaksi. Valvontasuunnitelman laatimistyötä selvittäessä esille tuli, että valvontasuunnitelmaa oli jo aloitettu valmistella ELY-keskuksen toimesta ja se olisi valmis ohjeineen syksyllä 2014. Valvontasuunnitelmaluonnos ja sen ohje tulisi kommentoitavaksi sitä ennen kuntiin. (Korhonen 2014.)

- Etelä-Pohjanmaan kuntien teesit:

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranomaisten teesiluonnosta laadittiin sen pohjalta mihin toimintaan ratkaisuja haluttiin sekä mikä on yksittäisen viranhaltijan rooli siinä. Teesit lähetettiin kaikille ensiksi kommenteille ja muistutuksena Epymps-mailing-listan kautta 11.4.2014. Teesit löytyvät liitteestä 7.

5.4 Loppukysely

Loppukyselyyn kysymykset laadittiin alkukyselyssä tutuksi tulleiden ohjeiden avulla. Kysymysten laadintaan ja tutkimuksen onnistumiseen varattiin aikaa sekä kysely testattiin kahdella eri tavalla.

Ensimmäiseksi testattiin loppukysely kysymysten ymmärrettävyyden sekä ristiriitaisuuksien takia ja toinen Weprobol -ohjelman toimivuuden takia. Avoimilla kysymyksillä oli tarkoitus saada vastaajat ilmaisemaan itseään omin sanoin, näyttämään vastaajien oman käsityksen käsiteltävästä aiheesta sekä osoittaa mikä oli vastaajan mielestä tärkeää. Kyselyssä huomaa, että tutkimusongelma tai kehittämistyö määrää kaiken eli ydinjuttuun pyritään pääsemään käsiksi eri tutkimusmenetelmiä ja tiedonkeruumenetelmiä käyttäen (Hyrkkäinen 2013).

Varsinaiset loppukyselyn kysymykset laadittiin siten Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijoille, että työn kehityssuunnaksi valittu ongelmakohtien selittäminen ja vaikutukset selviäisivät kyselyn kautta. Lyhyillä kysymyksillä pyrittiin saamaan selville kunta, sukupuoli, tutkimuksen yleiset mielipiteet sekä mielipidevääntämällä ongelmakohtien poistuminen mittareiden toteutumisen kautta selvitettyinä.

Tärkeätä loppukyselyssä oli saada selville eri ympäristöviranhaltijoiden kokemukset toiminnasta ja sen tuomista haitoista, ideoista sekä hyödyistä. Lisäksi kyselyssä haluttiin selvittää tutkimuksen viemää aikaa. Kysymykset olivat puolistrukturoituja sekä mielipidevääntämiä. Niitä käsiteltiin kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella analyyseillä. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, miten toimintatutkimuksellinen kehittämistyö oli edennyt ja millaisia muutoksia aikaan ollaan saatu ja kuinka muutokset olivat onnistuneet tavoitteeseen eli mittareihin verrattaessa. Kysely ja sen saatekirje ovat liitteessä 8.

Kyselykaavakkeet lähetettiin 13.4.2014 puolistrukturoituna Webropol -kyselynä kaikille Etelä-Pohjanmaan 18:sta ympäristöviranhaltijalle. Yksi määräaikainen viranhaltija oli vähentynyt tutkimuksen aikana Suupohjan alueelta. Vastausaikaa kyselyyn oli 17.4.2014 saakka. Muistutus kyselystä lähetettiin vastaamattomille tekstiviestillä 15.4.2014 ja 17.4.2014 sekä sähköpostilla 16.4.2014. Loppukyselyyn vastasi 18:sta Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijasta 13 eli naisia 50 % ja miehiä 22 %. Vastausprosentti oli 72 %.

Loppukyselyn tarkoituksena oli saada tietoon saatiinko yhteisellä toiminnalla aikaan kentällä viranhaltijatyössä sellaista, josta oli apua työn ongelmakohtien, etenkin valituksi tulleen Kiire, laaja tehtävänkova ja resurssipula -alueen kohdan ongelmien selättämiseksi.

Tarkoituksena oli kyselyn mielipideosion kautta selvittää, saatiinko toimenpide-ehdotuksien toimintoja käyttämällä mittareita toteutumaan. Lisäksi kyselyllä haluttiin selvittää tutkimuksen jatkoa sekä tutkimuksen tuomia positiivisia ja negatiivisia asioita. Kyselyn vastaukset on esitetty tämän tutkimuksen kohdassa 6 Tutkimuksen tulokset ja analyysit.

5.5 Haastattelu, Ähtäri- case

Haastattelun tarkoituksena oli selvittää Ähtäriin ympäristöviranhaltijatyön ongelmakohtien kehittämistä ja kehittämisen onnistumista. Alkukyselyyn vastasi ympäristönsuojelusihteeri – mittausteknikko ja hänen opintovapaa-aikana viransijaisena toimi osa-aikainen ympäristönsuojelusihteeri, jonka työskentelyprosentti oli 60 %. Viransijainen vastasi tähän Ähtäri- case haastatteluun.

Ympäristönsuojelusihteerin puolistrukturoitu teemahaastattelu toteutettiin 5.5.2014 ja vastaukset kirjattiin ylös. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, kuinka viransijaisena toiminut ympäristönsuojelusihteeri on kokenut toimintatutkimuksen uudet toimintatavat sekä onko päätyntä kokeilemaan jotain niistä ja oliko jostain ollut apua työn ongelmakohtiin. Haastattelu käsitteli myös viransijaisen omia kehittämisen tavoitteita sekä ideoita.

Haastattelija kertoi haastateltavalle haastattelusta ja pyysi luvan haastatteluun. Ensimmäinen kysymys koski toimintatutkimuksen uusien toimintatapojen kokeilua viranhaltijatyön ongelmakohtien poistamisessa eli millaisia toimintatapoja ympäristöviranhaltija oli kokeillut työssään. Toinen kysymys tarkensi ensimmäistä. Siinä kysyttiin konkreettisia esimerkkejä uusien toimintatapojen kokeilusta ja saaduista hyödyistä viranhaltijatyön ongelmakohtien poistamisessa. Seuraavaksi kysyttiin viranhaltijan kehittämistavoitteista ja ideoista. Lopuksi oli ympäristöviranhaltijalla avoin kommentointimahdollisuus. Haastattelun aineisto ryhmiteltiin, että saatiin esille ryhmittelyn kautta haastattelun tulokset.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA ANALYYSIT

Toimintatutkimuksen raportointi ei tarvitse noudattaa tieteellistä kaavamaisuutta, vaan se voi olla muunlainen. Toimintatutkimuksessa muutoksen avulla toimintaa kehitetään paremmaksi ja siinä raportointi etenee prosessimaisesti. Sen tarkoituksena on ajattelun ja toiminnan vähittäinen muutoksen tarkasteleminen. (Heikkinen & Huttunen & Moilanen, 1999)

Analyysissä työyhteisöjen ydinjuttujen löytyminen oli tärkeää, jolloin asiat saadaan jäsenneilyä ja tarkastelu tutkimuksen edetessä kohdentuu oikein päämäärään nähden. Toimintatutkimuksen tuloksen tulee antaa vastaus siihen, että autoiko toimintatutkimus muuttamaan ympäristönsuojeluviranhaltijoiden kokemien ongelmien toimintatapoja. Toimintatutkimuksen käytäntö vaikuttaa siihen, että millaisiin olemassa oleviin teorioihin ja ilmiöihin sekä lähestymistapoihin tulee kiinnittää huomiota (Metsämuuronen 2006).

Hirsijärvi ym. 2004 kirjoittaa kirjassaan, että toimintatutkimuksen analyysitavat jaetaan kahteen tapaan, selittämiseen ja ymmärtämiseen. Selittämällä pyritään käyttämään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa, kun taas ymmärtämiseen pyrittäessä käytetään tavallisesti kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi hajotetaan osiin ja kootaan uudelleen käsitteelliseksi näkemykseksi. (Hirsijärvi ym. 2004; Metsämuuronen 2006.) Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää yhdistelemällä kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusta ja niiden eri analyysitapoja.

SWOT -analyysiä käytetään selvittämään ongelmia tai sitten sitä käytetään strategian arvioinnissa ja kehittämisessä. Analyysillä saadaan selville valitun asian sisäiset vahvuudet ja heikkoudet, ulkoiset mahdollisuudet ja uhkat. Siitä nähdään, mitkä asiat ympäristöviranhaltijoiden ongelmakohdille ovat kriittisiä tai vahvoja sekä mitä olisi hyvä kehittää päästäkseen tavoitteeseen.

Sisällönanalyysin avulla taas aineisto pystytään järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon kuitenkin kadottamatta sen sisältämää tietoa. Tällä tavoin saadaan selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ongelmasta ja sen muuttuneesta tilanteesta sekä muutoksen toimivuudesta. Tätä toimintatutkimuksellista kehittämishanketta käsiteltiin muun muassa aineistolähtöisen sisältöanalyysin avulla, koska sitä kautta

pystyttiin tarkastelemaan asioiden ja tapahtumien ongelmakohtia, merkityksiä, seurauksia sekä eri yhteyksiä. Aineistolähtöinen sisältöanalyysi saatiin kirjoittamalla ylös jokaisen kysymyksen vastaukset. Tästä saatiin kyselylomakkeiden kirjoitussisältö esille. Tämän jälkeen vastauksia käsiteltiin karsien asioita siten, että jäljelle jäi vain ilmaisut, jotka ovat pituudeltaan yksittäisistä sanoista lauseisiin. Tämän jälkeen aineisto ryhmiteltiin ja nimettiin. (Metsämuuronen. 2006.) Sisältöanalyysiä käytettiin tässä tutkimuksessa puolistrukturoitujen kysymysten vastauksien analysoimiseen sekä toiminnan aikaisten aineistojen luokitteluun ja puolistrukturoidun teemahaastattelun tulosten käsittelyyn.

Loppukyselyn vastauksien kysymykseen, Ideoita ja ajatuksia toiminnan kehittämiseksi tulevaisuudessa arviointiin, käytettiin tekstianalyysiä. Tekstianalyysissä voi käyttää ryhmittelyä ja lyhennettyjä sanoja samoin kuin sisältöanalyysissä. (Webropol 2014.)

Kyselylomakkeiden puolistrukturoidut kysymykset ja mielipideväittämät käsiteltiin Webropol –tilasto-ohjelmalla. Tähän liittyvät taulukot ja kuvat laadittiin Microsoft Excel –ohjelmalla. Kvantitatiivisessa analysoinnissa eri määrällisiä mittareita voitiin tarkastella alkukyselyn tuloksia vertaamalla loppukyselyyn. Tämän lisäksi viranhaltijoiden laatimia mittareita ja niiden toteutumista voitiin määrällisesti mitata ja vertailla eri näkökulmista. Tärkeä oli vertailemalla ja analysoimalla saada selville, että saatiinko sitä mitä tutkimuksella lähdettiin hakemaan ja toiko muutos mukanaan koettuihin ongelmiin ratkaisuja, joita otettiin käyttöön tai koettiin käytännössä huonoiksi.

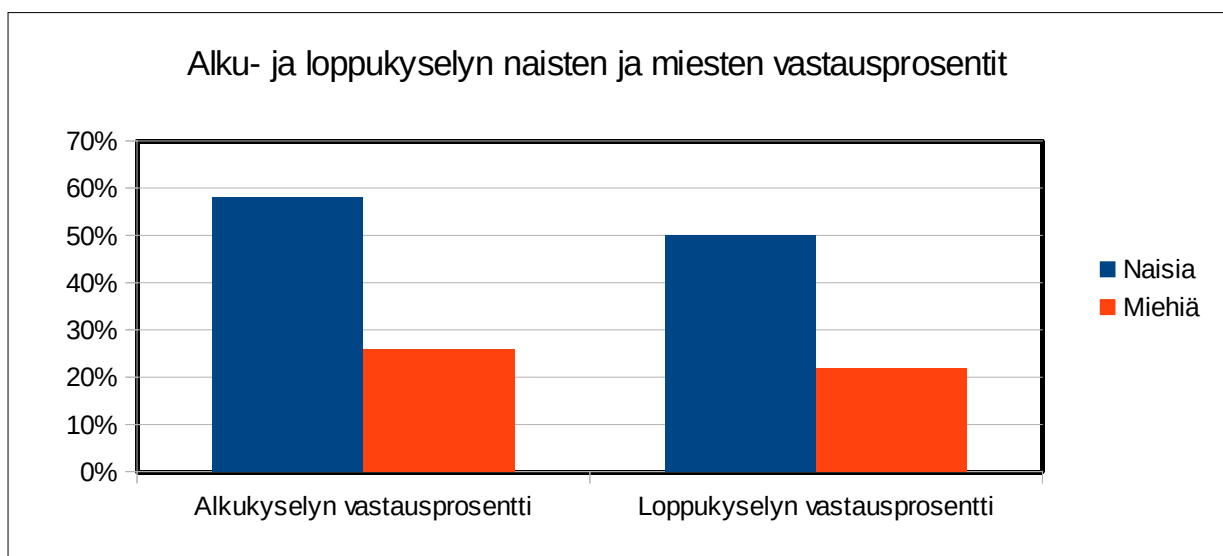
Tutkimuksen analysointi aloitettiin jo ensimmäisestä työpajasta alkaen tutkimuksen loppuun saakka kestäen. Kaikki viestittelyt ja muistiinpanot tallennettiin ylös ja näistä laadittiin muistiot, joissa oli selostus tapahtuneesta. Käsiteltävän laadullisen aineiston teemaa koetettiin koko prosessin ajan analysoida erilaisten mallien huomaamisella, erilaisten näkemysten havainnoimisella, käsitteiden ja sanontojen esiintymisellä, ilmiöiden ja ongelmakohtien laskemisella, vastakohtavertailulla, osittamisella aineistoa pienempiin osiin ja taas vastaavasti yhdistelemällä osia eri yhteyksiin, väliintulojen löytämisellä sekä myös yhteyden löytymisellä kirjallisuuden ja teorian kanssa (Metsämuuronen 2006).

Tutkimustuloksen analyysitavat

Toimintatutkimuksen aineiston analyysin mukaan ympäristöviranhaltijoiden kyselyjen avointen kysymysten vastaukset analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysimenetelmää käytettiin, että voidaan analysoida kirjoitettua tietoa. Strukturoituja kysymyksiä käsitellään kvantitatiivisilla eli laskennallisilla menetelmillä vertailemalla.

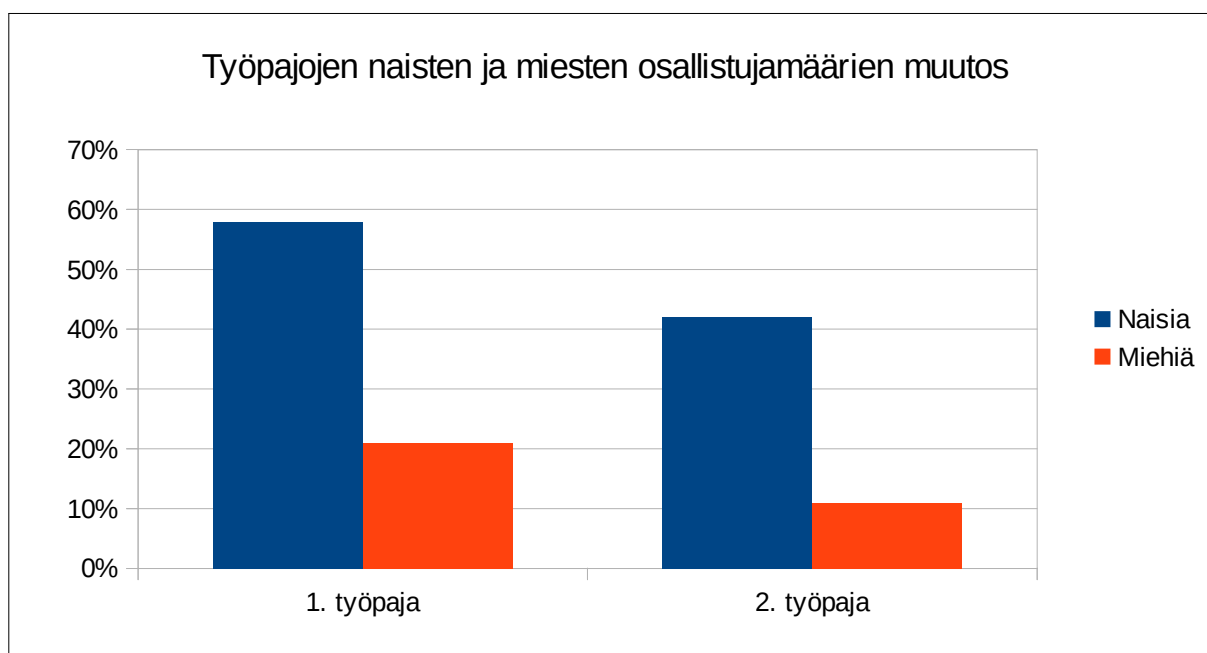
Etelä-Pohjanmaan 18:sta kunnasta 16:sta saatiin vastaus alkukyselyyn eli vastausprosentti oli 84 prosenttia. Etelä-Pohjanmaan alueella ympäristöviranhaltijoista alkukyselyyn vastanneista oli 58 prosenttia naisia ja 26 prosenttia miehiä. Kysymykset olivat puolistrukturoituja. Strukturoituja kysymyksiä käsiteltiin kvantitatiivisilla menetelmillä ja avoimia kysymyksiä kvalitatiivisia sekä kvantitatiivisia menetelmiä yhdistelemällä.

Loppukyselyyn vastasi 18:sta Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijasta 13. Vastanneista oli naisia 50 prosenttia ja miehiä 22 prosenttia. Vastausprosentti oli 72 prosenttia. Tutkimuksen kyselyihin osallistuminen pieneni alkukyselystä loppukyselyyn verrattaessa 84 prosentista 72 prosenttiin eli 12 prosenttiyksikköä. Tulosten mukaan ympäristöviranhaltijat olivat aktiivisempia vastaamaan alkukyselyyn kuin loppukyselyyn. Loppukyselyyn vastanneiden naisten osuus väheni alkukyselyyn verrattaessa 8 prosenttiyksikköä ja miesten 4 prosenttiyksikköä. Naisten ja miesten vastausprosentit alku- ja loppukyselystä saadun tiedon mukaan on esitetty kuvassa 10.

Kuva 10. Alku- ja loppukyselyn miesten ja naisten vastausprosentit.

Toimintajaksojen osallistujamäärä väheni ensimmäisestä työpajasta toiseen verrattaessa 79 prosentista 53 prosenttiin eli 26 prosenttiyksikköä. Tulosten mukaan miesten määrä väheni 10 prosenttiyksikköä ensimmäiseen työpajaan verrattuna ja naisten 16 prosenttiyksikköä. Nämä tulokset ovat esitetty kuvassa 11.

Kuva 11. Työpajojen naisten ja miesten osallistujamäärän muutos.

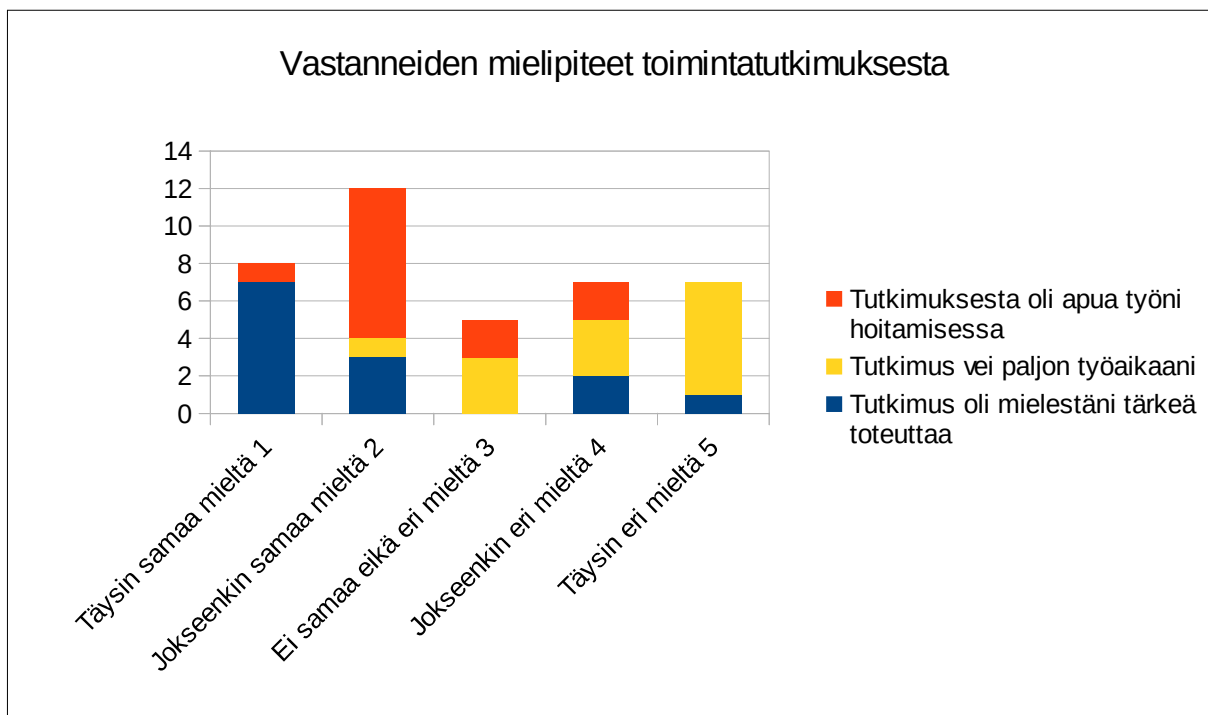
Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden mielipiteet jakoutuivat toimintatutkimuksen loppukyselyn yleisessä osiossa seuraavasti:

Vastanneista 54 % piti tutkimusta tärkeänä toteuttaa, 23 % oli jokseenkin samaa mieltä ja 15 % jokseenkin eri mieltä ja eri mieltä oli 8 % vastanneista.

Vastanneista 8 % koki, että tutkimuksesta oli apua työnsä hoitamisessa, 62 % oli jokseenkin samaa mieltä, 15 % ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 15 % oli jokseenkin eri mieltä.

Vastanneista 8 % koki, että tutkimus vei jokseenkin paljon työaika, 23 % ei ollut samaa eikä eri mieltä, 23 % oli jokseenkin eri mieltä ja 46 % koki, että tutkimus ei vienyt työaika. Kukaan ei vastannut, että tutkimus oli vienyt paljon työaika.

Kuvassa 12 on esitetty Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden antamat mielipidevastaukset kaaviona.

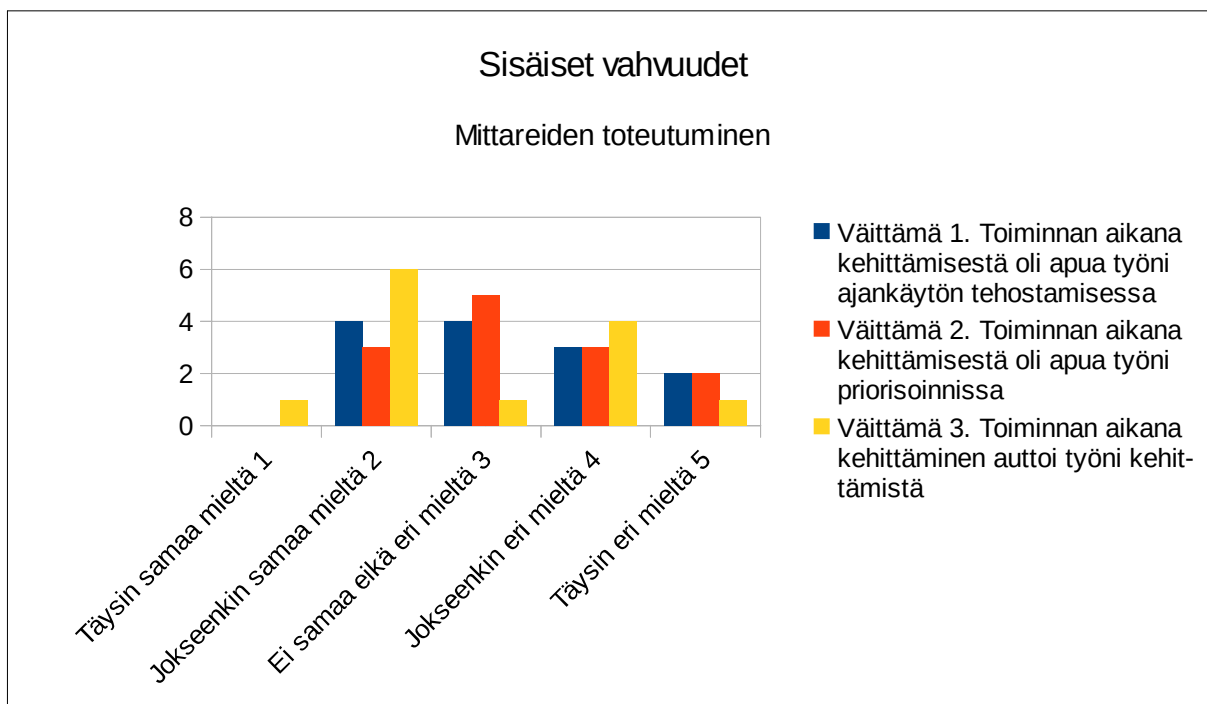
Kuva 12. Loppukyselyn vastanneiden mielipiteet toimintatutkimuksen toimivuudesta.

Ensimmäisessä työpajassa osallistujat laativat ryhmissä SWOT- analyysin tärkeimmäksi päättämäänsä kehityskohtaan eli Kiire, laaja tehtävänkuva ja resurssipula-alueelle. Näille kullekin kehityskohdalle valittiin kolme kuvaavinta mittaria kuvaamaan kutakin kohtaa. Mittarit olivat toiminnan tavoitteita, joihin pyrittiin toimintatutkimuksen aikana.

Seuraavassa analyysissä kuvataan kehityskohdan asioiden sisäisten vahvuuksien, sisäisten heikkouksien, ulkoisien mahdollisuuksien sekä ulkoisien uhkien mittareiden toteutumista toimintatutkimukseen vastanneiden mielipidetiedon kautta.

SWOT -analyysin mittareiden toteutumisen tulokset

Toisessa työpajassa äänestettiin kehityssuunnaksi SWOT -analyysin sisäisen vahvuuden alueelta tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille. Seuraavassa kuvassa 13 on esitetty tulokset sisäisten vahvuuksien mittareiden toteutumisesta toimintatutkimukseen vastanneiden mielestä

Kuva 13. Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet sisäisien vahvuuksien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa.

Sisäisten vahvuuksien mittareiden toteutuminen:

1. Toiminnan aikana kehittämisestä oli apua työni ajankäytön tehostamisessa

Tuloksen mukaan vastanneista n. 15 % koki, että olivat täysin eri mieltä siitä, että toiminnan aikana kehittämisestä oli apua työn ajankäytön tehostamisessa. Jokseenkin eri mieltä vastanneista oli n. 23 %. Jokseenkin samaa mieltä vastanneista oli n. 31 %. Loput n. 31 % eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä.

2. Toiminnan aikana kehittämisestä oli apua työni priorisoinnissa

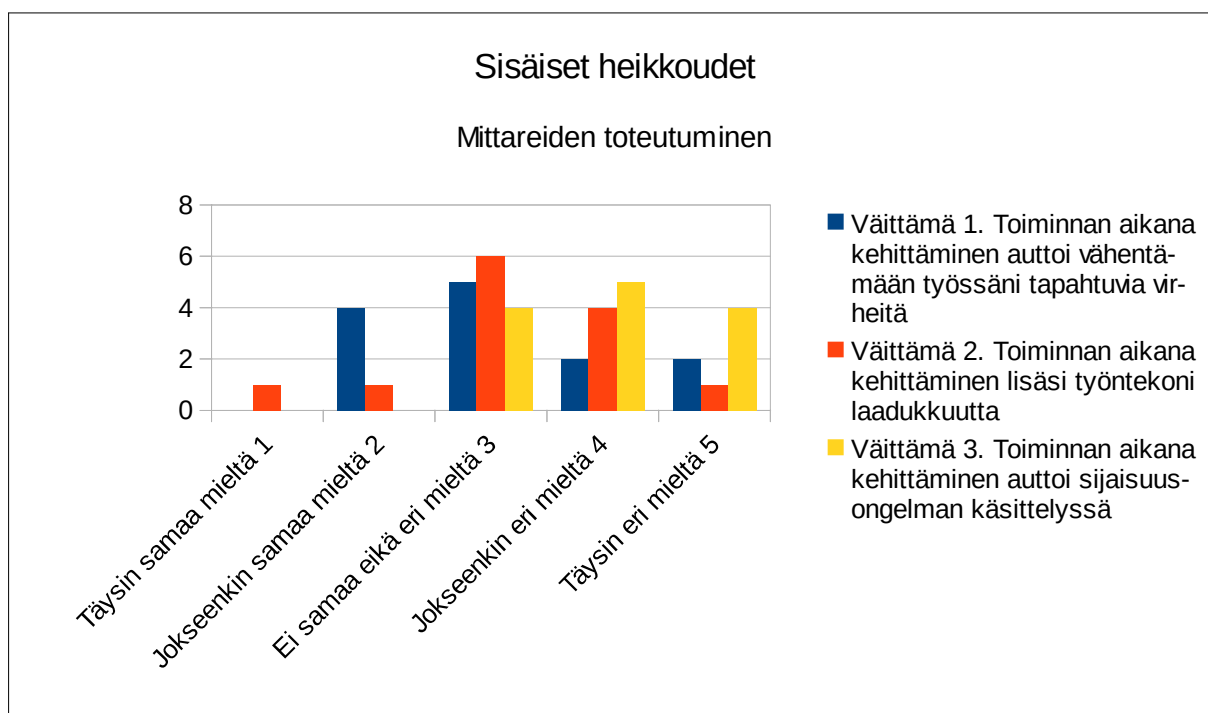
Tuloksen mukaan vastanneista n. 15 % koki, että olivat täysin eri mieltä siitä, että toiminnan aikana kehittämisestä oli apua työn ajankäytön priorisoinnissa. Jokseenkin eri mieltä vastanneista oli n. 23 %. Jokseenkin samaa mieltä vastanneista oli n. 23 %. Loput n. 38 % eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä.

3. Toiminnan aikana kehittäminen auttoi työni kehittämistä

Tuloksen mukaan vastanneista n. 8 % koki, että toiminnan aikana kehittäminen auttoi työnsä kehittämistä. Jokseenkin samaa mieltä oli kyselyyn vastanneista n.

46 %. Jokseenkin eri mieltä vastanneista oli n. 31 % ja täysin eri mieltä n. 8 % vastanneista. Loput n. 8 % eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä.

Toisessa työpajassa SWOT -analyysin sisäisten heikkouksien alueen mittareista ei mitään äänestetty erityisesti kehitettäväksi. Ne kuitenkin haluttiin mitata, jos toiminnalla oli niihin vaikutuksia. Seuraavassa kuvassa 14 on esitetty tulokset sisäisten heikkouksien mittareiden toteutumisesta toimintatutkimukseen vastanneiden mielestä.

Kuva 14. Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet sisäisten heikkouksien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa.

Sisäisten heikkouksien mittareiden toteutuminen:

1. Toiminnan aikana kehittämisestä oli apua työni virheiden vähenemiseen

Tuloksen mukaan vastanneista n. 38 % koki, että eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä vastanneista oli n. 31 %. Jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä vastanneista olivat molemmista n. 15 %.

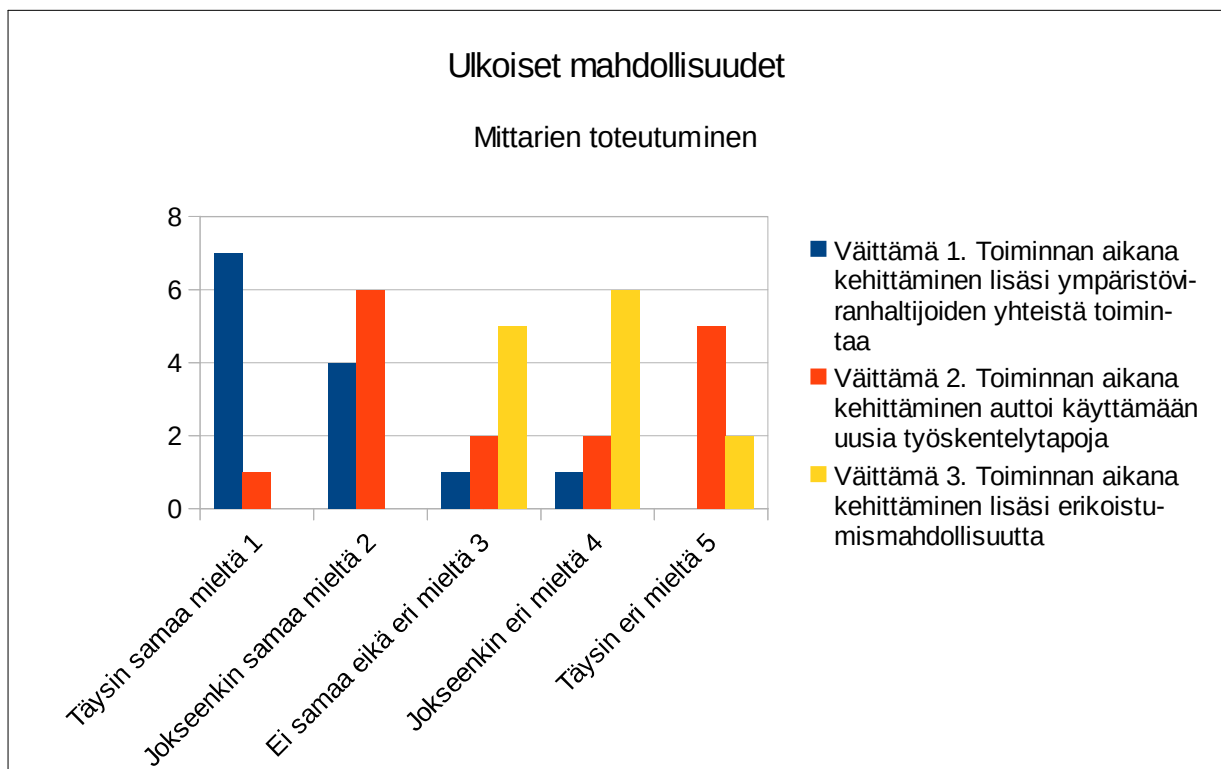
2. Toiminnan aikana kehittäminen lisäsi työntekniikan laadukkuutta

Tuloksen mukaan vastanneista n. 46 % koki, että eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä sekä täysin samaa mieltä molemmista vastanneista olivat n. 8 %. Jokseenkin eri mieltä vastanneita oli n. 31 % ja täysin eri mieltä vastanneista oli molemmista n. 8 %.

3. Toiminnan aikana kehittäminen auttoi sijaisuusongelman käsittelyssä

Tuloksen mukaan vastanneista n. 69 % koki, että olivat jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä väittämästä. Jokseenkin samaa mieltä sekä täysin samaa mieltä ei ollut yhtään vastaajaa. Ei samaa eikä eri mieltä vastaajista tai mieltä vastanneita oli n. 31 %.

Toisessa työpajassa äänestettiin kehityssuunnaksi SWOT -analyysin ulkoisten mahdollisuuksien alueelta kohta, Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten. Seuraavassa kuvassa 15 on esitetty tulokset ulkoisten mahdollisuuksien mittareiden toteutumisesta toimintatutkimukseen vastanneiden mielestä.

Kuva 15. Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet ulkoisten mahdollisuuksien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa.

Ulkoisten mahdollisuuksien mittareiden toteutuminen:

1. Toiminnan aikana kehittäminen lisäsi ympäristöviranhaltijoiden yhteistä toimintaa

Tuloksen mukaan vastanneista n. 54 % koki, että olivat täysin samaa mieltä siitä, että toiminnan kehittäminen lisäsi ympäristöviranhaltijoiden yhteistä

toimintaa. Jokseenkin samaa mieltä vastanneista oli n. 31 %. Vastajista n. 8% oli ei samaa eikä eri mieltä sekä sama määrä vastanneista oli jokseenkin eri mieltä.

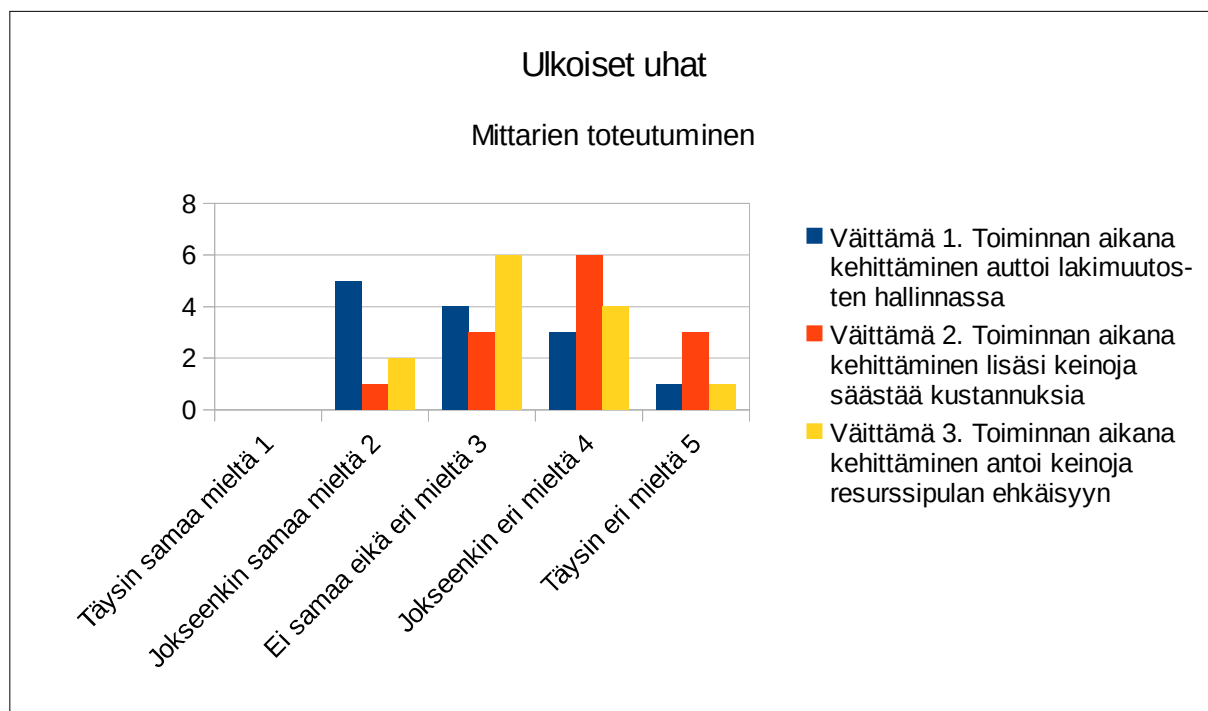
2. Toiminnan aikana kehittäminen auttoi käyttämään uusia työskentelytapoja

Tuloksen mukaan vastanneista n. 54 % koki, että olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että toiminnan kehittäminen auttoi käyttämään uusia työskentelytapoja. Ei samaa eikä eri mieltä vastanneista oli n. 8 %. Vastajista n. 54 % oli jokseenkin tai täysin eri mieltä.

3. Toiminnan aikana kehittäminen lisäsi erikoistumismahdollisuutta

Tuloksen mukaan vastanneista n. 38 % eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä, että toiminnan aikana kehittäminen lisäsi erikoistumismahdollisuutta. Tulos osoittaa, että vastanneista kukaan ei ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Jokseenkin ja täysin eri mieltä oli kyselyyn vastanneista yhteensä n. 62 %.

Toisessa työpajassa SWOT -analyysin ulkoiset uhat alueen mittareista ei mitään äänestetty erityisesti kehitettäväksi. Seuraavassa kuvassa 16 on esitetty tulokset ulkoisten uhkien mittareiden toteutumisesta tutkimukseen vastanneiden mielestä.

Kuva 16. Tutkimukseen vastanneiden mielipiteet ulkoisten uhkien mittareiden toteutumisesta tutkimuksessa.

Sisäisten heikkouksien mittareiden toteutuminen:

1. Toiminnan aikana kehittäminen auttoi lakimuutosten hallinnassa

Tuloksen mukaan vastanneista n. 38 % olivat jokseenkin samaa mieltä, että toiminnan aikana kehittäminen auttoi lakimuutoksien hallinnassa. Samaa eivätkä eri mieltä vastanneista olivat n. 31 %. Jokseenkin eri mieltä vastanneista oli n. 23 % ja täysin eri mieltä vastanneista oli n. 8 %.

2. Toiminnan aikana kehittäminen lisäsi keinoja säästää kustannuksia

Tuloksen mukaan vastanneista n. 46 % koki, että olivat jokseenkin eri mieltä väittämästä. Täysin eri mieltä vastaajista oli n. 23 %. Täysin samaa mieltä ei ollut yhtään vastaajaa. Ei samaa eikä eri mieltä vastaajista oli n. 23 %.

3. Toiminnan aikana kehittäminen antoi keinoja resurssipulan ehkäisyyn

Tuloksen mukaan vastanneista n. 46 % koki, että eivät olleet samaa eivätkä eri mieltä. Jokseenkin samaa mieltä vastanneista oli n. 15 %. Jokseenkin eri mieltä vastanneita oli n. 31 % ja täysin eri mieltä vastanneista oli n. 8 %.

Tekstianalyysi:

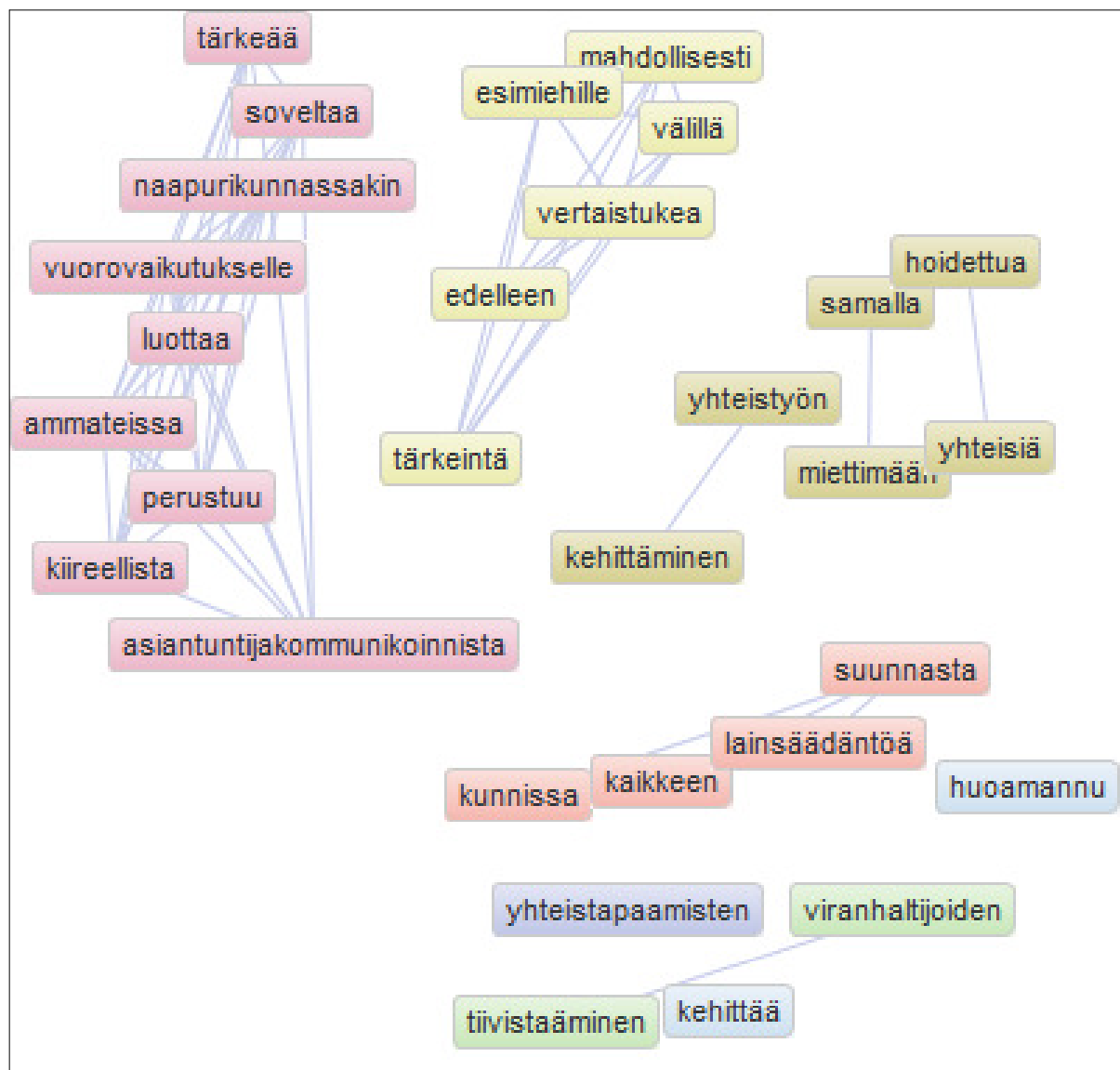
Loppukyselyn avoimen kysymyksen toiminnan kehittämisen jatkamiseksi tulevaisuudessa ideoita ja ajatuksia, käsiteltiin tekstianalyysin avulla sekä ymmärtämällä niiden sijoittumista lauseyhteyksiin.

Sanakartta esittää ne sanat, jotka esiintyvät usein samoissa vastauksissa. Sanojen taustavärit ja niiden välissä olevat viivat kertovat, mitkä sanat esiintyvät useimmiten yhdessä. Myös sanojen välisestä yhteydestä kertoo niiden välinen etäisyys. Kartta on suuntaa antava ja sen laskemiseen on käytetty hierarkista klusterointia sekä Sammon-projektointia. (Webropol 2014.)

Tekstianalyysissä ei käytetty sanojen lyhentelyä, koska haluttiin saada selville yleisimmin esiintyvien sanojen välistä suhdetta, etäisyyttä ja niiden vuorovaikutusta sanakartalla. Sanakartassa käytettiin vastauksista 50 yleisimmin esiintyvää sanaa, joissa sanojen minimipituus oli määrätty seitsemäksi merkiksi.

Tekstianalyysin tulosten perusteella yleisimmin esiintyviä sanoja olivat yhteistyö-, kehittäminen- ja kehittää- sanat, joita kaikkia esiintyi 23 % ja ne sijaitsivat eri

klustereissa. Toiseksi eniten sanoja esiintyi lainsäädäntö-, yhteisiä-, miettimään-, tärkeä-, tärkeintä- ja samalla- sanat, joita kaikkia erikseen esiintyi vastauksessa 15 %. Nämä sanat esiintyivät neljässä eri klusterissa. Sanat ja niiden väliset etäisyydet, suhteet sekä väritys toisiinsa on esitetty kuvassa 17.

Kuva 17. Loppukyselyn kysymykseen sanakartta toiminnan kehittämisen jatkamiseksi tulevaisuudessa ideoita ja ajatuksia.

Tekstianalyysissä ja sanakarttaa eniten esiintyvien sanojen lause- ja asiayhteyttä lähemmin tarkastelemalla, havaitaan seuraavia tekstien yhdentymisiä:

Kehittäminen -sanat yhteys vastauksien lauseisiin:

- "Yhteistyön jatkaminen ja sen **kehittäminen** on tärkeää."
- "...yhteisten lomakkeiden ja pohjien **kehittäminen** ja jakaminen."

- *"Alueellisen yhteistyön sekä tiedonvälittämisen ylläpitäminen ja **kehittäminen** jatkossakin on tärkeintä..."*

Kehittää -sanan yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- *"Hyvä, jos joku jaksaa tätä **kehittää**, yhteistyön tiivistäminen viranhaltijoiden kesken on mielestäni olennaisinta..."*
- *"Antoi hyvän lähtölaukauksen monellekin **kehittää** omaa työtään..."*
- *"...On tärkeää **kehittää** jatkuvasti omaa tietotaitoa ja luottaa omaan kykyyn soveltaa lainsäädäntöä ja ennakkopäätöksiä."*

Yhteistyön -sanon yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- *"**Yhteistyön** jatkaminen ja sen kehittäminen on tärkeää."*
- *"Alueellisen **yhteistyön** sekä tiedonvälittämisen ylläpitäminen ja kehittäminen jatkossakin on tärkeintä..."*
- *"...**yhteistyön** tiivistäminen viranhaltijoiden kesken on mielestäni olennaisinta..."*

Seuraavaksi tekstianalyysissä toiseksi eniten esiintyvien sanojen lause- ja asiayhteyttä lähemmin tarkastelemalla, havaitaan seuraavia yhdentymisiä:

Viranhaltijoita -sanon yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- *"Yhteistyötä viranhaltijoiden kesken on vaikea lisätä kun ollaan niin kaukana ja kunnissa on "yksinäisiä" **viranhaltijoita**, joiden aika ei riitä ihan kaikkeen..."*
- *"...yhteistyön tiivistäminen **viranhaltijoiden** kesken on mielestäni olennaisinta..."*

Yhteisiä -sanon yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- *"**Yhteisiä** palavereita pitää jatkaa."*
- *"...**Yhteisiä** luento-/koulutustilaisuuksia, ehkäpä jopa opintomatkoja/ekskursioita (esim. case-kohteille) olisi hyvä järjestää..."*

Tärkeää ja tärkeä -sanojen yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- *"Yhteistyön jatkaminen ja sen kehittäminen on **tärkeää**."*

- "...On **tärkeää** kehittää jatkuvasti omaa tietotaitoa ja luottaa omaan kykyyn soveltaa lainsäädäntöä ja ennakkopäätöksiä..."
- "**Tärkeintä** on jatkaa edelleen verkottumista -siinä saa parhaiten vertaistukea."
- "Alueellisen yhteistyön sekä tiedonvälittämisen ylläpitäminen ja kehittäminen jatkossakin on **tärkeintä**..."

Samalla -sanan yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- "...Yhteisiä luento-/koulutustilaisuuksia, ehkäpä jopa opintomatkoja/ekskursioita (esim. case-kohteille) olisi hyvä järjestää. **Samalla** tulee hoidettua myös viranomaisten työhyvinvointia..."
- "Helpottaisi mukavasti, jos valtion suunnasta tulisi **samalla** soveltamisohjeita, kun tulee uutta lainsäädäntöä..."

Miettimään -sanan yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- "...Ulkopuolinen toimija saa ehkä porukkaa paremmin kasaan ja **miettimään** asioita kuvakulman ulkopuolelta."
- "...Ruusuja: tutkimus pisti kuitenkin **miettimään** omia työskentelytapoja!"

Lainsäädäntöä -sanan yhteys vastaustekstin lauseisiin:

- "...On tärkeää kehittää jatkuvasti omaa tietotaitoa ja luottaa omaan kykyyn soveltaa **lainsäädäntöä** ja ennakkopäätöksiä..."
- "Helpottaisi mukavasti, jos valtion suunnasta tulisi **samalla** soveltamisohjeita, kun tulee uutta **lainsäädäntöä**..."

Loppukyselyn tekstianalyysin lisäksi tiivistetysti saatiin esille yksittäisiä ideoita sekä kommentteja jatkolle:

- Tulisi keskittyä olennaiseen ja käyttää vaikuttavia työkaluja
- Hanke tai vetovastuullinen taho tapaamisien organisointiin.

- Ympäristöviranhaltijoiden esimiehille ja kunnanjohtajille suunnattu ”kurssitus” siitä mitä ympäristöviranhaltijan toimenkuvaan kuuluu ja miksi tarvitaan lisäresursseja
- Vastaavanlaisen tutkimuksen jatkaminen määrävälein
- Pakolliseksi kuukausittainen yhteinen palaveri, johon saa porukan yhteen ja keskustelemaan

Risut ja ruusut -kohta:

Sisältöanalyysillä analysoituna vastaajista n. 23 %:lla ei ollut tähän kohtaan vastausta. Toimintatutkimus koettiin myönteisenä, vuorovaikutteisena, tiedonvaihto ja avoimuus, urauurtavana, apuna yleensä, vertaistuen herättäjänä, sähköpostituslista nähtiin myös hyvänä ja herätti uusia ajatuksia.

Parannettavaa vastaajat näkivät viranhaltijoiden osallistumisen vähäisen työaikamahdollisuuden sekä kysymykseen risut ja ruusut oli vastauskenttää saanut olla enemmän. Osa koki tutkimuksen aika ajoin hankalaksi saada henkilökohtaiseksi. Kaikilla ei ollut samoja ongelmia kuten resurssipulaa, kun kunnassa on useampi viranhaltija hoitamassa työtä.

6.1 Ähtäri

Teemahaastattelu ryhmiteltiin kokeiltujen toimintatapoihin, toimiviin toimintatapoihin, tulevaisuuden kehittämisen tavoitteihin ja ideoihin sekä muihin.

Ähtäriin kaupungin ympäristöviranhaltija kertoi haastattelun aluksi, että on ollut ympäristöviranhoidotyössä vasta alkuvaiheen sisäänajossa ja taustansa olevan yrittäjäpohjainen.

Seuraavassa on ryhmitelty kysymysten vastaukset:

- Kokeillut toimintatavat: asioiden tärkeysjärjestykseen laittaminen, teesien käyttö ja kaaoksen hallintakeinot sekä työn keskeytyksien vähentämiskeinoja.
- Toimivia toimintatavat: kiireellisten asioiden luokittelu, verkostoituminen, lupavalvonnan selkeytyminen, matalan kynnyksen yhteydenotot Etelä-

Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden yhteisen mailing-listan kautta sekä tapauspäiväkirjan hyödyntäminen työssä.

- Tulevaisuuden tavoitteet: jätevesilomakkeen käyttöönotto, toimintatapojen selkeyttäminen sekä kunnan viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen.
- Omat ideat: näytteenottolaukun kokoaminen, ympäristöviranhaltijoiden toiminnan jatkon kehittämisessä tärkeä ulkopuolinen toimija.
- Muuta asiat: Tärkeänä kysymyksenä jatkon kehittämisessä, että voidaanko asioita tehdä toisin sekä yleensä huomaaminen siitä, että kuinka paljon myös muita kollegoita häiritsevät työssä keskeytykset.

6.2 Tulokset tiivistetysti

Etelä-Pohjanmaan 18:sta kunnasta 16:sta saatiin vastaus alkukyselyyn eli vastausprosentti oli 84 prosenttia. Etelä-Pohjanmaan alueella ympäristöviranhaltijoista alkukyselyyn vastanneista oli 58 prosenttia naisia ja 26 prosenttia miehiä.

Loppukyselyyn vastasi 18:sta Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijasta 13. Vastanneista oli naisia 50 prosenttia ja miehiä 22 prosenttia. Vastausprosentti oli 72 prosenttia. Tutkimuksen kyselyihin osallistuminen pieneni alkukyselystä loppukyselyyn verrattaessa 84 prosentista 72 prosenttiin.

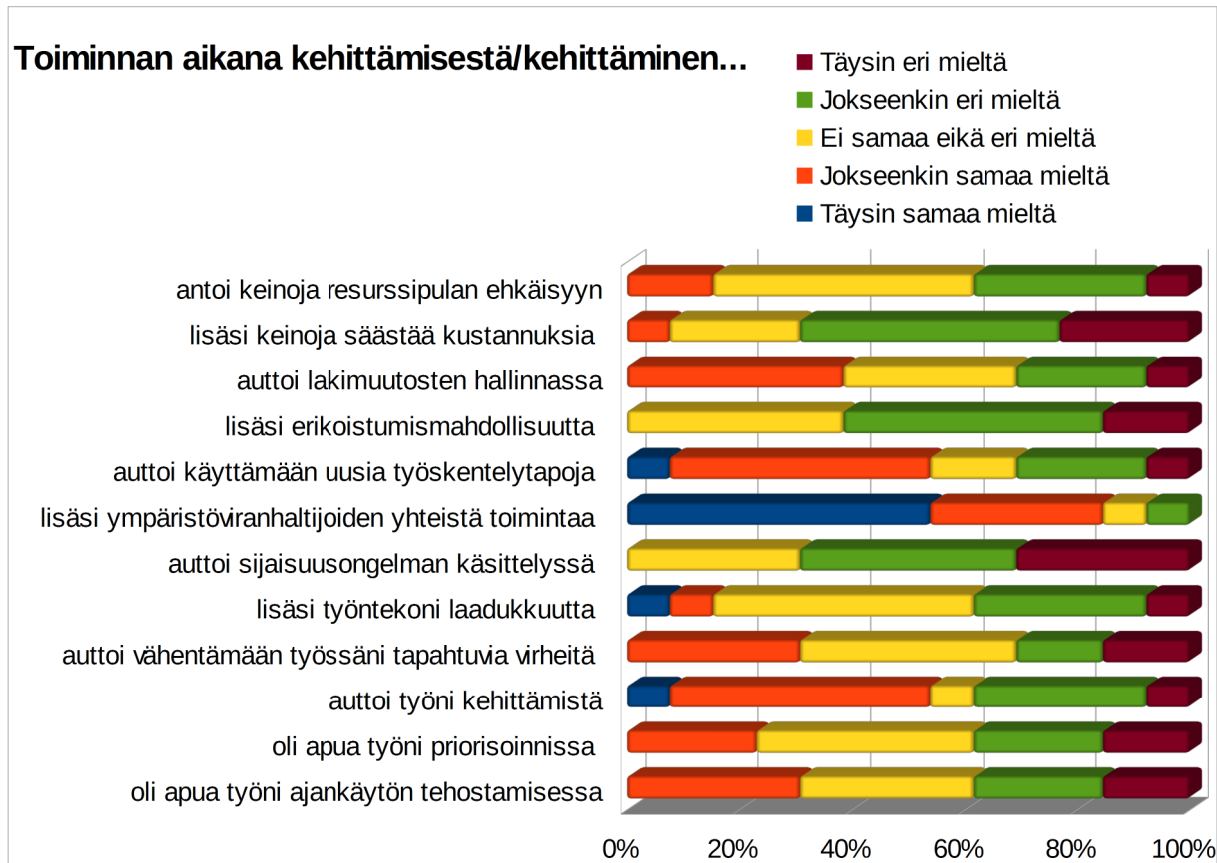
Toimintajaksojen osallistujamäärä väheni ensimmäisestä työpajasta toiseen verrattaessa 79 prosentista 53 prosenttiin eli 26 prosenttiyksikköä. Tulosten mukaan ensimmäiseen työpajaan verrattuna miesten määrä väheni 10 prosenttiyksikköä ja naisten 16 prosenttiyksikköä.

Mittareiden toteutumisen kokemukset saatiin loppukyselyn avulla selville Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden yhdessä sopimien toiminnan roolien ja toimenpiteiden toteutumisesta. Kehitettäväksi asioiksi oli äänestetty tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen muun muassa esittelemällä omia toimintatapoja muille sekä opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten.

Loppukyselystä koottiin taulukko, josta näkyi vastanneiden mielipiteiden painottuminen eri tavoitemittareiden toiminnan kehittämisen onnistumisesta. Taulukosta nähdään

vastanneiden mielipiteet mittarikohtaisesti. Tästä saatiin selville ne mittarit, joihin toiminnalla koettiin olevan vaikutuksia ja mihin taas ei.

Seuraavassa kuvassa 18 näkyy tutkimuksen loppukyselyyn vastanneiden mittareiden toteutumisen mielipiteet.

Kuva 18. Tutkimuksen loppukyselyyn vastanneiden mielipiteet mittareiden toteutumisen.

Ympäristöviranhaltijoiden sovitut toimenpiteet kohdentuivat sisäisten vahvuuksien ja ulkoisten mahdollisuuksien mittareiden toiminta-alueelle. Mittareiden sisäisten vahvuuksien toteutumisesta havaitaan, että tutkimus auttoi vastanneista yli 50 prosentille työn kehittämisessä paljon tai jokseenkin paljon. Vastanneista noin 20 prosenttia koki, että tutkimuksesta oli apua työn priorisoinnissa ja ajankäytön tehostamisessa.

Mittareiden ulkoisten mahdollisuuksien toteutumisesta havaitaan, että vastanneista yli 80 prosenttia oli sitä mieltä, että tutkimus lisäsi ympäristöviranhaltijoiden yhteistä toimintaa. Lisäksi myös vastanneista 50 prosenttia kokivat, että tutkimus auttoi käyttämään uusia työskentelytapoja paljon tai jokseenkin paljon. Ainoastaan toiminta ei lisännyt vastaajien mielestä erikoistumismahdollisuutta. Muita mittareita, joihin toimintaa ei suoraan kohdistettu, mutta auttoi niitä kuitenkin olivat sisäisissä

heikkouksissa työn laadukkuuden lisääntyminen ja virheiden väheneminen sekä ulkoisissa uhkissa lakimuutosten hallinta.

Loppukyselyyn vastanneiden mielestä toiminnan kehittämisen jatkamiseksi tulevaisuudessa, ideoita ja ajatuksia- kohtaa selvitettiin tekstianalyysin avulla. Tekstianalyysin tulosten perusteella yleisimmin esiintyviä sanoja olivat yhteistyö-, kehittäminen- ja kehittää- sanat, joita kaikkia esiintyi 23 % ja ne sijaitsivat eri klustereissa. Toiseksi eniten sanoja esiintyi lainsäädäntö-, yhteisiä-, miettimään-, tärkeä-, tärkeintä- ja samalla- sanat, joita kaikkia erikseen esiintyi vastauksissa 15 %. Nämä sanat esiintyivät neljässä eri klusterissa, jokseenkin lähellä eri klustereiden toisia sanoja.

Yleisimmin esiintyvät sanat on esitetty lauseyhteyksissään seuraavasti:

- *"Yhteistyön jatkaminen ja sen kehittäminen on tärkeää."*
- *"Alueellisen yhteistyön sekä tiedonvälittämisen ylläpitäminen ja kehittäminen jatkossakin on tärkeintä..."*
- *"Hyvä, jos joku jaksaa tätä kehittää, yhteistyön tiivistaäminen viranhaltijoiden kesken on mielestäni olennaisinta..."*
- *"...On tärkeää kehittää jatkuvasti omaa tietotaitoa ja luottaa omaan kykyyn soveltaa lainsäädäntöä ja ennakkopäätöksiä."*
- *"Yhteistyötä viranhaltijoiden kesken on vaikea lisätä kun ollaan niin kaukana ja kunnissa on "yksinäisiä" viranhaltijoita, joiden aika ei riitä ihan kaikkeen..."*

Seuraavassa yksittäisiä ideoita sekä kommentteja:

- Tulisi keskittyä olennaiseen ja käyttää vaikuttavia työkaluja
- Hanke tai vetovastuullinen taho tapaamisien organisointiin.
- Ympäristöviranhaltijoiden esimiehille ja kunnanjohtajille suunnattu "kurssitus" siitä mitä ympäristöviranhaltijan toimenkuvaan kuuluu ja miksi tarvitaan lisäresursseja
- Vastaavanlaisen tutkimuksen jatkaminen määräväleihin
- Pakolliseksi kuukausittainen yhteinen palaveri, joka saa porukan yhteen ja keskustelemaan

- Yhteisiä luento-/koulutustilaisuuksia, ehkäpä jopa opintomatkoja/ekskursioita (esim. case-kohteille) olisi hyvä järjestää. Samalla tulee hoidettua myös viranomaisten työhyvinvointia
- Helpottaisi mukavasti, jos valtion suunnasta tulisi samalla soveltamisohjeita, kun tulee uutta lainsäädäntöä
- Ruusuja: tutkimus pisti kuitenkin miettimään omia työskentelytapoja
- Antoi hyvän lähtölaukauksen monellekin kehittää omaa työtään
- Yhteisien lomakkeiden ja pohjien kehittäminen ja jakaminen

Tutkimuksen loppukyselyn risut ja ruusut kohta:

Toimintatutkimus koettiin myönteisenä, vuorovaikutteisena, tiedonvaihtoisena ja avoimena, urauurtavana, apuna yleensä, vertaistuen herättäjänä ja sähköpostituslista nähtiin myös hyvänä herättäen uusia ajatuksia.

Parannettavaa vastaajat näkivät viranhaltijoiden osallistumisen vähäisen työaikamahdollisuudessa, kysymyskaavakkeen vastauskenttää risut ja ruusutkohdassa olisi saanut enemmän. Osalla koki tutkimuksen aika ajoin hankalaksi saada henkilökohtaiselle tasolle. Myös kaikilla ei ollut samoja ongelmia kuten samanlaista resurssipulaa, kun kunnassa oli useampi viranhaltija hoitamassa työtä.

Ähtäri-case:

Ähtäri-cassa teemahaastattelun mukaan kokeillut toimintatavat olivat asioiden tärkeysjärjestykseen laittaminen, teesien käyttö ja kaaoksen hallintakeinot sekä työn keskeytyksien vähentämiskeinot. Toimivia toimintatapoja haastattelussa tuli esille kiireellisten asioiden luokittelu, verkostoituminen, lupavalvonnan selkeytyminen, matalan kynnyksen yhteydenotot Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden yhteisen mailing -listan kautta sekä tapauspäiväkirjan hyödyntäminen työssä.

Tulevaisuuden tavoitteet ja ideat olivat jätevesilomakkeen käyttöönotto, toimintatapojen selkeyttäminen sekä kunnan viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen. Omia kehittämisideoita olivat tutkimuksen aikana näytteenottolaukun kokoaminen. Taas toiminnan jatkon kehittämisessä tärkeänä nähtiin ulkopuolinen toimija.

Muina asioina nähtiin jatkon kehittäminen, että voidaanko asioita tehdä toisin sekä yleensä huomaaminen siitä, että kuinka paljon myös muita kollegoita häiritsevät työssä tapahtuvat keskeytykset.

7 ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kasvatustieteen tohtori Ulla Suojanen esittää, että toimintatutkimuksessa on vankka vuorovaikutussuhde, jossa teorian ja käytännön sekä toiminnan ja ajattelun välinen suhde korostuu. Kuitenkin, laadullinen toimintatutkimus on luonteeltaan aina tulkinnallisia. (Suojanen 2004.) Tutkimuksen tekijä ei voi olla täysin objektiivinen, koska osallistuu osittain tutkimukseen ja sen tekemiseen.

Tutkimuksen arvioinnissa selittämistä käytetään tilastollisten eli määrällisten tutkimusten päätelmien teossa, kun taas ymmärtämiseen pyrittäessä käytetään tavallisesti laadullisten aineistojen päätelmiä. Tämä tarkoittaa, että tutkijan tulee pohtia saamansa analyysien tuloksia ja tehdä niistä johtopäätöksiä. Tulosten kielteisiin ilmaisuihin vaikuttavat asioiden analyysit ovat aina hyvä ottaa pohdittavaksi. Tulosten analyysin lisäksi tulee tutkimusten tulokset esittää synteeseinä eli koota yhteen. Esille tulee nostaa tutkimuksen pääseikat ja ongelmakohtien ongelmat sekä niiden muutoksien toteutumisen käytäntö. Tämän lisäksi tulee pohtia saatujen tulosten merkitystä tutkimusalueella ja sen laajemmassa merkityksessä. (Hirsjärvi 2004.) Tässä tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa käytetään laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä, joten myös johtopäätöksissä löytyy selittävää ja ymmärtävää tulosten tulkintaa.

Toimintatutkimuksellisen kehittämistyön arviointi ja sen pohtiminen on hyvä laajentaa tulosten ja analyysien jälkeen, toiminnan varsinaisten syiden etsimiseen ja muutoksen aikaan saamisen arviointiin. Arvioinnissa on tärkeä muun muassa selvittää toiminnan varsinaiset päämäärät ja kuinka ne saavutettiin. Miten päästiin toimintaa muuttamaan haluttuun suuntaan ja päämäärään? Löydettiinkö sellaista toimintamuotoa toimintatutkimuksellisen kehittämishankkeen avulla, jolla saatiin lisäetuja tehtävien laadullisessa ja käytännöllisessä hoitamisessa sekä kehittämisessä?

Tutkimuksen päämäärään vaikuttavat koko tutkimuksen ajan tutkimukseen osallistuvien päämäärätavoite eli totta on se joka toimii ja johtaa yhteisesti toivottuun tulokseen. Näin tutkimus elää joka hetki ja toiminnassa tulee vastaan asioita, jotka vaativat lisäselvitystä, keskusteluja tai aikaa, että tutkimuksessa päästään eteenpäin. Yhteisöllisessä toimintatutkimuksessa pidetään tärkeänä kohderyhmän eli

viranhaltijoiden tavoitteita, koska he ovat tavoitteet laatineet ja johon tutkijan tulee toimintansa kohdentaa. (Suojanen 2004.)

Toimintatutkimuksen päämääräksi oli asetettu ongelmakohtan selättäminen ja sovitun ongelman poistaminen toiminnan muutoksen avulla. Tähän laadittiin mittarit ja niiden toteutumista käytettiin keinona selvittää toiminnan muuttumista toimintatutkimuksen aikana. Mittarit kuvaavat hyvin sitä, mitä lähdettiin muuttamaan eli mittarit olivat valideja. Esimerkiksi Hyrkkäinen (2013) kuvaa, että tärkeintä toimintatutkimuksessa on arvioida muutoksen vientiä käytäntöön ja arvioida sitä käytännössä.

Arvioitaessa vastaajien aktiivisuutta alku- ja loppukyselyssä huomataan, että vastausprosentti pieneni ollen kuitenkin kummassakin kyselyssä yli 70 prosenttia ollen validi. Syynä pienenemiseen saattaa olla loppukyselyn lyhyt vastausaika tai kiinnostuksen hiipuminen tai jokin, jota ei tutkimuksesta saaduilla tiedoilla pystytty määrittelemään. Myös vastausaika loppukyselyyn ajoittui huonosti. Ajoittuminen osui pääosin pääsiäisviikolle ja asiaa kritisoitiin vastauksissa kyselyajankohdan valinnalla, koska tällöin oli osa vastaajista lomalla. Vastausprosentti näistä syistä johtuen olisi voinut olla korkeampi johonkin toiseen ajankohtaa sijoitettuna. Tuloksen luotettavuuteen se ei vaikuta, koska vastausprosentti oli jo nyt hyvä.

Arvioitaessa laadullisen toimintatutkimuksen kysymyksien vastauksia sekä toiminnan ryhmittelyä ja etenemistä oli ryhmittely selkeää, johdonmukaista ja tutkimuskirjallisuuteen perustuvaa sekä se edesauttoi toimintatutkimusprosessin prosessimaista etenemistä. On kuitenkin hyvä huomata, että erilliset toimenpiteiden seurantarjestelmät ja teesit eivät olleet varsinaisia toiminnan tavoitteita, vaan eräänlaisia toiminnan sivutuotteita. Teesit ohjasivat toimintaa, jääden irralliseksi toiminnasta ja toimenpideohjelman päivitys loppui tutkimuksellisen kehittämishankkeen loputtua. Toimintatutkimuksen idea on toiminnan jatkuvuudessa erillisen hankkeen loputtua. Tästä Seija Koskela (2013) kirjoittaa väitöskirjassaan, että toiminta saattaa jäädä asioista erilliseksi eikä sisälly konkreettisesti toimintarakenteeseen. Tällaisia voivat olla muun muassa kehitetyt ideat, lomakkeet joihin edellä mainitut sijoitetaan. (Koskela 2013.)

Arvioitaessa työpajatoimintaa siinä osallistuminen väheni 30 prosenttiyksikköä ensimmäisestä työpajasta toiseen verrattaessa jääden osallistujamäärässä kuitenkin yli 50 prosenttiin. Huomio kiinnittyi työpajojen ajankohtaan. Ensimmäinen työpaja pidettiin alueen ympäristöviranhaltijoiden palaverin aluksi ja toisessa palaverissa

työpajatoiminta ajoittui palaverin loppuksi. Työpajatoimintaan saattaa vaikuttaa tutkimuksen toisen työpajan toteutumisen tärkeyden perusteleminen. Vaikka tutkimussuunnitelmassa asiaan oli varauduttu, sitä ei aluksi informoitu alueen ympäristöviranhaltijoille. Tällä ennakoimisella ja toimintatutkimuksen ideologiasta kertomisella olisi täytynyt käyttää enemmän aikaa jo ensimmäisessä työpajassa. Kuitenkaan tiiviiksi suunniteltu alueen ympäristöviranhaltijoiden ensimmäinen palaveriaika ei antanut tähän mahdollisuutta. Heikkinen ym. 1999 kirjassaan pitävät tärkeänä tutkimuksen toimintatutkimusprosessin selkeyttämistä osallistujille, että tutkimukseen saataisiin vetovoimaa ja innostuneisuutta. (Heikkinen & Huttunen & Moilanen, 1999.) Tähän tulisi jatkossa mahdollisessa jatkotutkimuksissa kiinnittää paremmin huomiota.

Toimintatutkimuksen onnistumisen kriteeri oli se, että kuinka vahva tutkijan pyrkimys oli kehittää toimintaa sitä vahvempi oli tutkimuksen tulos. Toimintatutkimuksen yksi tärkein tehtävä oli toimintakäytäntöjen muuttaminen ja se edellyttää tutkittavan yhteisön historian ja rakenteen tarkkaa tuntemusta. Kun tutkimuksessa otetaan esille eri näkökulmia, sen paremmin voidaan päästä hyvään lopputulokseen. (Heikkinen & Huttunen & Moilanen, 1999.) Toimintatutkimuksen työkenttä oli suurimmalle osalle tutkimukseen osallistujista tuttu entuudestaan sekä myös tutkimuksen tekijälle tuttu. Se helpotti toiminnan suunnittelua ja toteuttamista, koska tunsivat työympäristön historian ja toimintatavat.

Arvioitaessa koko toimintatutkimusta, on huomattava myös loppukyselyn vastausten mielipiteet toimintatutkimuksen tärkeydestä. Loppukyselyyn vastaajien mielipiteistä yli 70 prosenttia kokivat tehdyn tutkimuksen tärkeänä tai jokseenkin tärkeänä. Loppukyselyssä oli myös päinvastaisia vastauksia, mikä osoittaa sitä, että kaikki eivät kokeneet tärkeänä tutkimuksen toteuttamista tai jokseenkin ei tärkeänä. Näitä olivat vastanneista yli 20 prosenttia.

Arvioitaessa vastanneiden kautta toimintatutkimuksen kykyä auttaa työnsä hoitamisessa loppukyselyyn vastanneista 62 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä tässä asiassa. Lisäksi arvioitaessa tutkimuksen viemää työaikaa vastaajista 46 prosenttia koki, että tutkimus ei vienyt työaikaa. Ei löytynyt yhtään vastausta, jossa työaikaa olisi kulunut paljon tutkimukseen. Tämä kertoo siitä, että tutkimukseen ei sitouduttu riittävästi ja ei näin myös resursoitu työaikaa. Tutkimuksen lähtökohta oli kuitenkin kehittävässä toimintatutkimushankkeessa ja että osallistujien työaikaa

koetettiin käyttää mahdollisimman vähän. Tämä ei tuntunut auttavan toiminnan lisääntymisenä kaikkien loppukyselyyn vastanneiden mielipiteissä. Koskela (2013) toteaaakin, että kun haetaan luottamusta toimijaporukalta, tarvitaan myös rakenne- ja suhdepääomaa. Suhdepääoma rakentuu kontakteista muihin ihmisiin sekä omaan toimintaryhmään. Rakennepääoma taas tarkoittaa johtamistaitoja ja ilmapiiriä sekä tiedonkulkutapoja kohteena olevassa organisaatiossa. Jaetulla asiantuntijuudella jaetaan tietoa siten, että toiminnalla saavutetaan se, mitä ollaan etsimässä tai hakemassa. Ajatusten vaihto antaa näkökulmia omille ajatuksille sekä toiminnalle. Uudet ajatukset myös auttavat tietoa reflektoitumaan eli sijoittamaan saatuja tietoja uuteen asiaan. Tämä kaikki vaatii kaikkien aikaa ja sitoutumista.

Arvioitaessa työpajatoiminnan äänestystä ja analyysyjä, toiminta eteni prosessin omaisesti ja loogisesti ollen validi. Jämähtäminen ensimmäisen työpajan toimenpide-ehdotuksiin oli onneksi hetkellinen ja myös myöhemmin havaittuna tarpeellinen. Siitä eteneminen tapahtui kirjallisuuden kautta ja jämähtämiselle löytyi sähköpostia käyttäen uusi tapa viedä prosessissa toimintaa eteenpäin. Seija Koskela kirjoittaa väitöskirjassaan, että sellainen toiminta, joka on toiminnasta irrallista voi tulla toiminnan itsensä tarkoitus. Tämä luo turhautuneisuutta ja toimintatutkimukseen eräänlaista luottamuspulaa. Tämä johtuu huonoista sosiaalisista taidoista ja motivaatiosta sekä heikoista vuorovaikutustaidoista. (Koskela 2013.) Toiminnassa saatetaan näin ajautua asiasta sivuraiteille, jos tilannetta ei pystytä rauhoittamaan ja uudelleen jatkamaan saatua tilanteeseen apua muun muassa tutkimuskirjallisuudesta ja muista tutkimuksista.

Tutkimuksessa saatiin esille paljon ympäristöviranhaltijan työn ongelmakohtia, joista keskityttiin yhteen tärkeimmäksi pidettyyn. Tämän ongelmakohdan tavoitemittareita tarkennettiin ja päädyttiin kehittämään kahta toimenpidettä yhdessä sovitulla toimilla. Tutkimuksellisesti päädyttiin rajaamaan toimintaa pienemmälle alueelle ja konkreettisemmaksi. Koskela 2013 toteaa, että ongelman asettelu saattaa tutkimuksen edetessä muuttua vähitellen, koska toimintatutkimuksen avulla kehitetään ympäristöviranhaltijoiden välistä kommunikaatiota ja yhteistoimintaa parantaen työssä kokemia ongelmakohtia. Pienillä askelilla saadaan aikaan paljon enemmän kuin se, että yritetään muuttaa liian paljon asioita yhdellä kertaa. Toimintatutkimuksessa ei pyritä yleisiin ja yleistettäviin teorioihin. Toimintatutkimuksella pyritään käsillä olevan toiminnan ymmärtämiseen ja kehittämiseen. (Koskela 2013.)

Kehitettäväksi pääalueeksi kehitettävässä toimintatutkimuksessa nousi kiire, laaja tehtävänkuva ja resurssialue jolle tuli kaksi toimenpidettä. Näitä olivat tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen muun muassa esittelemällä omia työtapoja kollegoille ja toiseksi opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten.

Tutkimuksessa kehitettävien asioiden ratkaisut ja viranhaltijoiden roolit olivat arvioitaessa hyvin konkreettisia. Sellaisia haluttiin vaikkakin osa jäi hyvin irralliseksi kokonaisuudesta kuten esimerkiksi teesit ja lomakepohjat. Kun taas yhteisen mailing-listan kehittäminen toi alueellista, niin aktiivista kuin passiivista osallistumista mukaan toimintaan. Tutkimuksen toimintakulttuurin osittainen vääristyminen on loogisin selitys tutkimuksesta irrallisiksi jääneille teeseille ja lomakepohjille. Koskela (2013) kirjoittaa, että verkostoituminen on hyvän toimintatavan edellytys. Verkostoitumalla myös syntyy uusia näkökulmia ja sieltä saatetaan saada omien ongelmien poistamiseen hiljaista tietoa sekä uusia ideoita. Lisäksi koulutuksilla voidaan saada aikaan ymmärrystä kommunikointiongelmien ja verkostoitumisen tärkeyteen.

Toiminta asiantuntijaporukassa vaatii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, joihin asiantuntijoiden on hyvä saada opastusta ja koulutusta. Avoimet ja luottamukselliset suhteet kollegoihin, yhdessä suunnittelu ja kaikkien tasavertainen huomioiminen antavat edellytyksen toiminnan toteuttamiselle ja yhteiselle kehittymiselle. Nämä tuovat tehokkuutta, rakentavat keskustelua asioista, joista voidaan olla myös eri mieltä, luodaan uusia ideoita sekä sitoutumista toimintaan. Haittana yhteisen toiminnan kehittämiseksi ovat muutosvastarinta, huonot kommunikaatiotaidot, huono sitoutuminen sekä väärinkäsitykset. (Koskela 2013.) Tällaista oli havaittavissa kuntajakoselvityksen aikaan kunnissa, ympäristöviranhaltijan jääden passiiviseksi toimijaksi.

Toiminnan aikana SWOT -analyysistä saadut mittarit sekä niille sovittujen toimenpiteiden vaikuttavuuden tavoitteet olivat niitä toimenpiteitä, joihin pyrittiin vaikuttamaan toimintatutkimuksen toimenpiteiden aikana. Toimintatutkimuksen loppukyselyssä mittareilla päästiin mittaamaan toiminnan aikaisten toimenpiteiden vaikutuksia kiireeseen, laajaan tehtävänkuvaan ja resurssipulaan. Loppukyselyllä pyrittiin saamaan selville kuinka alueen ympäristöviranhaltijat kokivat mittareiden tavoitteiden toteutumisen eri mittarikohtaisia väittämiä käyttämällä.

SWOT -analyysin sisäisten vahvuuksien mittareista eli ajankäytön tehostamisesta, työn ajankäytön priorisoinnista ja työn kehittämisen toteutumisesta havaittiin, että mittareihin vaikuttavat asiat toimivat osalle vastausten perusteella. Niissä

vastauksissa, missä koettiin, että tutkimus ei auttanut, tulisi jatkossa miettiä mittareiden toimenpiteiden kehitettäviä asioita tarkemmin eli kehittää parempia ratkaisuja ja viranhaltijan rooleja toteuttamaan mittarin tavoite. Heikkinen ym. (1999) kirjassaan toteavat, että toimintatutkimus on käytännönläheinen ja pyrkii antamaan arkiseen toimintaan uudenlaista ymmärrystä. Toimintatutkimuksen avulla kehitetään viranhaltijoiden välistä kommunikaatiota ja yhteistoimintaa. Myös ongelman asettelu saattaa tutkimuksen edetessä muuttua vähitellen. (Heikkinen & Huttunen & Moilanen 1999.)

SWOT -analyysin sisäisten heikkouksien mittareiden eli virheiden väheneminen, työn laadukkuuden lisääntyminen ja sijaisuusongelman parantaminen toteutumisesta havaittiin, että kehitettävien asioiden ratkaisulla ja rooleilla oli tähän kohtaan kuitenkin apua, vaikka nämä eivät kuuluneet kehitettäviksi päätettyihin alueisiin. Näyttää siltä, että kehitettäväksi sovitun Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten -kohdan ratkaisut ja roolit olivat myötävaikuttaneet jonkin verran tämän sisäisen mittarin heikkouksissa eli virheiden vähenemisessä ja työn laadukkuuden lisääntymisessä.

Toimintatutkimuksen tapaamisissa syvennettiin tietämystä, keskusteltiin ongelmista sekä niiden ratkaisuista. Samalla osallistujat saattoivat luoda uusia käytäntöjä omalle toiminnalle. Tällainen toiminta on asiantuntijapiirissä arvokasta. Löytyy vertaistukea, jotka ymmärtävät ja joilla on samanlaisia ongelmia työkentällä. Ongelmat usein vaativat asian laajaa ymmärtämistä sekä yhteistyötaitoja. Koskela (2013) kirjoittaa väitöskirjassaan, että tapaamisiin osallistujat voivat olla aktiivisia tai passiivisia. Osallistujat voivat kehittyä itsestään ja huomaamatta. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on toisilta oppiminen, refleктоiminen, uusien ja käytössä olevien toimintamallien tiedostaminen sekä ajatusten vaihto. Myös pelkällä verkostoitumisella ja asiantuntijavertaistuellä näyttää olevan yhteisissä tapaamisissa apua ongelmakohtien käsittelyssä. Koskela toteaa, että jo pelkällä passiivisella osallistumisella voi olla apua eli osallistumalla toimintaan jollakin tavalla, saadaan yhteistyöstä enemmän apua työn ongelmakohtien kehittämiseen. (Koskela 2013.)

Ulkoisten mahdollisuuksien mittari kuului yhdessä sovittuihin kehitettävien asioihin. Tässä näkyi selvästi, että kehitettävät asiat olivat olleet sovituilta ratkaisuiltaan ja viranhaltijan rooliltaan oikeanlaisia etenkin yhteisen toiminnan kentässä. Myös vastanneiden mukaan uusien työskentelytapojen käyttämisessä tutkimuksesta oli ollut

apua. Kaikki vastanneet eivät tästä kuitenkaan olleet samaa mieltä. Kolmasosa tutkimukseen vastanneista koki ettei kehitettävän mittarin toimilla ollut juurikaan apua työskentelyapuasioissa. Tässä suhteessa kaikkien kehitettävien asioiden ratkaisut ja roolit sekä tutkimustoiminta ei onnistunut. Miksi sitten ei onnistunut, mahdollisuuksia tähän on monia. Aikaa oli yhteiseen toimintaan varattu liian vähän, toiminnan ratkaisut ja roolit eivät olleet kaikille sopivia tai ei saatu alueen ympäristöviranhaltijoita riittävästi osallistumaan työpajatoimintaan. Koskelan (2013) väitöskirjassaan päätyi esittämään yhdeksi esteeksi aika- ja resurssipulaa yhteistyön kehittämiseksi. Lisäksi esteenä näkyi asiantuntijuuden yksin tekemisen tapa, suunnitelmallisen ohjaamisen puuttuminen, luottamuspuula ja puutteellinen vuorovaikutustaito, joihin voidaan vaikuttaa avoimen keskustelun, ohjaamisen ja koulutuksen kautta. (Koskela 2013.) Tämän lisäksi on näkyvässä selvästi, että erikoistumiseen ei ollut löytynyt sopivaa ratkaisua ja viranhaltijoille roolia tähän kehitettävään asiaan. Tämän mittarin ratkaisuun ja rooleihin kannattaa tulevaisuudessa panostaa, jos se edelleen koetaan olevan ympäristöviranhaltijoiden työn ongelmana.

SWOT -analyysin ulkoisten heikkouksien mittareiden eli lakimuutosten hallinta-avun, kustannussäästöjen ja resurssipulan toteutumisesta havaittiin, että ainoastaan vastanneet kokivat tutkimuksesta olevan jonkin verran apua tämän mittarin toteutumiseen. Tämä hyödyllinen apu saatiin oheistuotteena, kun mittari ei sisältynyt kehitettäviin alueisiin.

Kehitettäväksi asioiksi oli äänestetty tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen muun muassa esittelemällä omia toimintatapoja muille sekä opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten. Seuraavaksi taulukossa kahdeksan on esitetty mittareiden toteutumista hyvin tai jonkin verran ja ei ollenkaan SWOT -analyysin kentillä esitettynä toimintatutkimuksessa vastanneiden mielestä. Mittarit, jotka tutkimuksessa kehittyivät sijaitsivat sisäisten vahvuuksien ja ulkoisten mahdollisuuksien kentillä ja kenttien väri on taulukossa sininen. Vastaavasti keltaisella on merkitty ne, missä asioissa kehittyminen oli heikointa.

Taulukko 8. Mittareiden toteutumisen ääripäät SWOT -analyysin kentillä esitettyinä toimintatutkimuksessa vastanneiden mielestä

SISÄISET	ULKOISET
<p>VAHVUUDET</p> <p>Tutkimus auttoi...</p> <p>...ajankäytön tehostamiseen jonkin verran 31 % vastaajista</p> <p>...priorisointiin jonkin verran 23 % vastaajista</p> <p>...työn kehittämiseen jonkin verran tai paljon 54 % vastaajista</p>	<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>Tutkimus auttoi...</p> <p>...lisäämään paljon tai jonkin verran ympäristöviranhaltijoiden yhteistä toimintaa 85 % vastaajista</p> <p>...käyttämään paljon tai jonkin verran uusia toimintatapoja 54 % vastaajista</p>
<p>VAHVUUDET</p> <p>Tutkimus ei auttanut...</p> <p>...työn kehittämisessä 10 % vastaajista</p> <p>...ajankäytön tehostumisissa 20 % vastaajista</p> <p>...työn ajankäytön priorisoinnissa 20 % vastaajista</p>	<p>MAHDOLLISUUDET</p> <p>Tutkimus ei auttanut...</p> <p>...uusiin työskentelytapoihin 30 % vastanneista</p> <p>...ollenkaan tai jonkin verran erikoistumismahdollisuuteen 60 % vastanneista</p>

Sisäisten vahvuuksien kentällä, kun tarkastellaan negatiivisten mittareiden mielipidevastauksien painottumista saatiin seuraavia asioita selville. Ajankäytön tehostaminen oli muun muassa asia, jossa reilu viidennes vastanneista koki olevan eri mieltä siitä, että toiminnan aikana kehittämisestä olisi ollut apua ajankäytön tehostamisessa. Priorisointiasiaa vastanneiden mielestä viidennes vastanneista oli eri mieltä siitä, että toiminnan aikana kehittämisestä oli apua työn priorisoinnissa. Vastanneista kymmenesosalle työn kehittämiseen ei ollut tutkimuksella suuresti apua.

Ulkoisien mahdollisuuksien kentällä, kun tarkastellaan negatiivisten mittareiden mielipidevastauksien painottumista saatiin seuraavia asioita selville. Uusiin työskentelytapoihin vastanneista kolmanneksella ei auttaneet kehitettävien asioiden ratkaisut ja roolit. Suurin häviö oli kuitenkin erikoistumismahdollisuuteen vaikuttaminen vastaajien mielestä. Kehitettävien asioiden ratkaisut ja roolit eivät pureet tähän kohtaan juuri lainkaan. Parhaan tulkinnan tuo tähän aika- ja resurssipula.

Koskela (2013) muun muassa toteaa, että yhteistyössä on tärkeää, että yhteistyölle on varattu riittävästi aikaa, resurssimalla yhteistyötoimintaan sekä toimintaan osallistumiseen rohkaistaan. Tällaisella toimilla on lyhyen ja pitkän aikavälin hyötyjä. Monesti akuutti ongelma selviää jo palaverissa ja näin saadaan apua heti ja eri näkökulmia ongelmaan. Pitkällä ajalla asiantuntijuus pysyy vertaistuen ja tiedon avulla korkeana. Oppiminen ja hiljaisen tiedon jakaminen on molemminpuolista ryhmässä toimimisessa. (Koskela 2013.)

Laaditussa sisällön analyysissä saatiin selville ongelmien ratkaisut. Toisin sanoen mitä ollaan saatu esiin toimintatutkimuksen aikana ja millaiseen lopputulokseen päädyttiin sekä myös mahdollinen jatkokehityssuunta ja tavoitteet. (Taanila, 2007) Ongelmiin löytyi sisältöanalyysin avulla ratkaisuksi alueellisesti viranhaltijoiden yhteisten palaverien jatkamisen ja kehittämisen sekä luento- ja koulutustilaisuuksien että opinto- ja ekskursioiden pitämiset. Myös oman tietotaidon kehittämisen aloitus ja jatkossa sen kehittäminen ovat tärkeässä asemassa. Näiden lisäksi tärkeänä pidettiin yhteisten lomakkeiden ja pohjien sekä tiedonvälityksen kehittämistä. Tärkeänä pidettiin verkostoitumisen jatkamista, yhteistyötä sekä tietotaidon ylläpitämistä sekä näihin liittyvää lainsäädännön tuntemisen tärkeyttä. Lainsäädäntö- lauseessa kritisoitiin valtion lainsäädännön tuoman työn määrän lisääntymistä ilman soveltamisohjeita.

Yleisesti toimintatutkimusta selittäessä näkyy Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden alueiden suuret etäisyydet ja erilaiset ympäristöviranhoidon toimintatavat muun muassa yksittäinen kunta, kuntayhteistyö, kuntayhtymä ja isäntäkuntamalli. Tuloksista kuitenkin selviää, että pääosin ongelmat olivat kaikille yhteisiä muutamaa poikkeusta huolimatta. Poikkeuksen toivat maakuntakeskus ja siellä resurssipulaa ei vastauksen perusteella ollut samalla tavoin, kun työtä oli hoitamassa useampi viranhaltija. Osa vastaajista peräänkuulutti yhdessä yhteisten lomakkeiden ja muun aineiston valmistelua. Jos taas mietitään mahdollisia yhteistyömuotoja alueen eri kuntatasoilla, on muun muassa Kurikan ja Jalasjärven kuntien yhdistyminen esimerkkinä. Sitä voidaan tarkastella saman kokoluokan kuntina vastaan maakuntakeskukseen liittymistä. Kahden suunnilleen samankokoisen kunnan yhteenliittyminen saattaa pitää palvelut lähempänä kuntalaisia sekä säästää kunnan kustannuksissa.

Raportissa Kuntaliiton ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoimintakokeiluhankkeessa kuvataan, että yhteistyöprosessin etenemisen

suurimpana esteenä ovat suuret erot kuntakohtaisissa tehtävien hoitamisen panostuksessa ja palvelutasossa. Sen mukaan muutoksen suunta palvelussa ja tehtävissä näkyy siinä, millainen tehtävien hoitamisen taso on ollut jo aikaisemmin. (Laamanen & Aronen 2006.)

Raportti myös kertoo, että sellaisten kuntien kustannukset nousevat yhteistyön takia, joissa tehtävät ovat hoidettu aiemmin alimitoitetuilla voimavaroilla. Vastaavasti suurissa ja vahvemmissa kunnissa näkyy omien hyvien palveluiden ja resurssien riittävyys sellaisena, että yhteistyö heikompien kanssa ei houkuttele yhteistoimintaan. Tällöin esille nousee yhteistyöstrategian painottumisen heikkeneminen ja omavaraisuuden kannattaminen. (Laamanen & Aronen 2006.)

Laamanen ym. 2006 raportin mukaan kuntien välisessä yhteistyössä on havaittu, että lasketaan enemmän palvelutasoa kuin luovutaan omavaraisuudesta. Nämä ovat käytännössä näkyneet jaetuissa viroissa, josta on seurannut resurssipula, vaikea sijaisien hankinta sekä jatkuva työn kehittämispula. Raportin mukaan kuntayhteistyöllä halutaan saada säästöjä, mutta YTAKE- hankkeen edetessä huomattiin yhteistyön erikoistumisen tarvitsevan myös lisää resursseja, jotka toisivat mukana lisää menoja.

Laamanen ym. 2006 kuvaa raportissaan, että seudullinen yhteistyö olisi pitkällä aikavälillä edullisempi ja tuottavampi vaihtoehto kuin yksittäisen kunnan oma järjestämä. Raportissa kuitenkin käy esille, että yhteistyöllä järjestetty säästöjen saaminen on kovin hankala toteuttaa, kun vakioresursseilla sekä työjaolla erikoistuminen lisääntyy samalla tuottavuuden kasvaessa. Tehtävät kun eivät häviä minnekään vaan pysyvät samana. Laamanen ym. 2006 kuvaa raportissaan, että aikaisemmin vastaavanlaisissa tutkimuksissa on havaittu, että samoilla voimavaroilla voidaan seudullisessa yhteistyössä toiminnan ja palvelun tasoa nostaa ilman lisäpanostusta kun se toteutetaan tuottavuuden parantamisella.

Laamanen ym. 2006 toteaa, että seudullisessa yhteistyössä kuntakohtaisesti ympäristönsuojelun osa-alueet nähtiin poliittisen ohjauksen kautta heikentyvän etenkin kun ajatellaan alueen kytkeytymisenä maankäytön suunnitteluun. Toisaalta kuitenkin nähtiin yhteisen toimielimen toiminnan toimimisen edut. Viranhaltijat ja kuntien luottamushenkilöt uskoivat, että alueelliset organisaatiot tuovat helpotusta erikoistumiseen sekä puuttuviin resursseihin. Kunnat näkevät YTAKE- hankkeen mukaan siten, että voimavarat tulee koota yhteistyöllä, jotta ne ovat toiminnan kannalta riittäviä toiminnan kehittämiseen ja erikoistumiseen. (Laamanen & Aronen 2006.)

YTAKE- hankkeen raportin tuloksissa esitetään, että rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun yhteistyöllä saavutetaan synergiaetua niin kuin muillakin lähisektoreilla. Palveluiden saatavuus on turvattava toimivaksi yhteistyössä. Lisäksi henkilöstön erikoistuminen ja kehittyminen olisivat mahdollisia yhteistyössä kustannustehokkaampaa. Työssäkäyntialueen tasolla työskentelyaluekoon suurentuminen nähtiin myös perusteltuna. Kokeilussa havaittiin, että saadakseen synergiaetuja toiminnan tulee uudelleenorganisoitua aluetasolla käyttäen yhteistyömalleja sekä apua valtionohjauksesta oikeaan suuntaan. (Laamanen & Aronen 2006.)

Elli Leppisaari on tutkinut Pro gradu -tutkielmassa erilaisten yhteistyömuotojen muun muassa isäntäkuntamallin (kankea ja byrokraattinen), kuntayhtymän (jäykkiä ja tehoton), seudullisen liikelaitoksen (kannustimet rahalliseen tehokkuuteen puuttuu) ja seudullisen osakeyhtiön (kunnan kontrolli häviää, mutta palvelut paranevat usein) hyötyjä ja haittoja. (Leppisaari 2011.)

Leppisaaren tekemän tapaustutkimuksen tulokset kertovat, että kunnissa tehdään silloin yhteistyötä palveluissa, kun ne vaativat lainsäädännön erityisosaamista ja isoja yksiköitä. Kunnissa ollaan myös siirtymässä yrityksen omaiseen toimintamalliin. Leppisaari päätyi tutkielmassaan siihen, että Suomessa laatimat palvelut muistuttavat erityishallintoalueita, joita esiintyy muun muassa Yhdysvalloissa. Erityishallintoalueet tarjoavat palvelua tai palveluita sopimaksi katsomalleen alueelle. Erityishallintoalueita ei ole keinotekoisesti muodostettu, vaan ne ovat muotoutuneet itse optimikokoonsa. Tässä prosessissa on huomioon otettu tuote tai palvelu ja alueen toimimisen ominaisuus. (Leppisaari 2011.)

Hallintotieteiden tohtori, Esa Hyyryläinen luennoi Vaasan yliopiston Julkisen taloushallinnon perusteet -luennolla sivuten optimaalista kuntakokoa. Amerikkalaisen tutkimuksen mukaan suurten organisaatioiden hallintokulut ovat isompia, johtuen byrokratian lisääntyvyydestä. Isoissa yksiköissä taas pienet vastoinkäymiset eivät tunnu siten kuin pienissä yksiköissä. (Hyyryläinen 2014.) Tästä voidaan päätellä, että johonkin asti yhteistoiminta ja vastaavasti kuntien yhdistyminen toimii, mutta siinä tulee vastaan kyllästymispiste, jossa hyödyt vähenevät ja alkaa menot lisääntymään sekä toiminta kangistumaan. Etelä-Pohjanmaan kuntien ympäristöviranhoidon toimintatutkimuksellinen kehittäminen ei ole esteenä alueen kuntien välisessä viranhaltijatyön ongelmakohtien poistamisen toiminnassa.

7.1 Haasteet

Tutkimuksen toteuttamisessa oli haasteellista kirjoittaa aineistoa ja ajatuksia jatkuvasti ja tarkasti ylös. Myös sama koski omia ajatuksia sekä oivalluksia. Tutkimushankkeen edetessä huomasin, kuinka toimintatutkimus elää ja erilaiset ongelmat, käytännöt toiminnan muutokset tai mahdolliset keskeytykset sekä niiden syyt unohtuvat, jos niitä ei heti kirjaa ylös. Haastavaa oli myös pysyä sovituisissa aikatauluissa kiinni. Palavereja suunniteltiin pidettäväksi yhteensä 2 – 3 kappaletta syksyn 2013 ja talven 2014 aikana.

Aikataulussa pysyminen oli haastavaa, koska toimintatutkimus etenee omalla tempollaan sekä tuo omia haasteita etenemisen matkallaan. Haasteina koin liian tiukaksi laatimani aikataulun, jota ei pystytty tässä toimintatutkimuksellisessa kehittämishankkeessa noudattamaan. Siihen syynä olivat toimintatutkimuksen jämähtäminen ensimmäisen työpajan jälkeen sekä toimintatutkimuksen yllättävän pitkä toteuttamisaika. Jämähtäminen loi eräänlaisen seinän toiminnallisen kehittämishankkeen etenemiselle. Vaati aikaa ja uudelleen kirjallisuuteen perehtymistä sekä ohjaajan apua, ennen kuin päästiin etenemään asiassa eteenpäin ja oikeaan suuntaan.

Toinen työpaja syntyi ympäristöviranhaltijoiden omasta toimesta, kun he tarvitsivat työsyistä yhteisen palaverin. Aikaa ja paikkaa vaihdettiin useaan otteeseen, mistä tutkimuksen etenemiselle ei ollut haittaa, koska aikaa ja paikkaa soviteltiin siitä syystä, että mahdollisimman moni pääsisi osallistumaan yhteiseen palaveriin.

Työpajat pyrittiin järjestämään ympäristöviranhaltijoiden normaalien tapaamisten yhteyteen, johon ne luontevasti kuuluivat. Osanotto erillisiin työpajoihin olisi saattanut jäädä heikoksi, koska eri puolilla Etelä-Pohjanmaata työskentelevien viranhaltijoiden etäisyydet toisiinsa ovat pitkiä ja resursseja matkustamiseen käytettäväksi oli vain vähän liittyen aika- ja resurssipulaan.

Haasteena työpajatoiminnassa oli työpajojen toiminnan vaikea ennakointi. Etukäteen ei voinut tietää, mitä työpajassa aina päätettiin ja sovittiin ja siksi tutkijan ennakointi tilanteeseen tuli pitää laajana. Haastavasta työpajatoiminnasta suoriuduttiin kuitenkin hyvin, koska aina päästiin askel toimintatutkimusasiassa eteenpäin. Ilman etukäteen laadittua tarkkaa suunnitelmaa, työpajat eivät olisi edenneet. Hyötyä oli myös siitä, että Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat olivat kollegoita, joten työpajoihin osattiin valmistautua oikeilla ja perustelluilla tavoilla.

Kun verrataan Koskelan 2013 esittämiin kehitystyötä hidastaviin tekijöihin tässä työssä kävi siten, että etukäteen työn perusteluja ja hyötyä ei osattu selvittää riittävästi alueen ympäristöviranhaltijoille. Toiminnan aikana esille tuli seikkoja, jotka osoittavat sen. Ei osattu muun muassa kertoa riittävän selkeästi, miksi kaikkien osallistuminen tutkimukseen oli tärkeää. Tärkeää oli se, että jokaisella oli omakohtaisia asioita, joita jakamalla saa toiset uusia näkökulmia omaan työhönsä sekä itse vastavuoroisesti uusia oivalluksia ja reflektointikokemuksia omaan työhön ja uuden oppimiseen sekä uusiin toimintatapoihin apua. Erityisesti ei osattu arvioida tutkimuksen vievää aikamäärää riittävästi tutkimuksen tekijän mielestä ja se oli myös koko ryhmälle loppujen lopuksi arvoitus, koska toiminta tutkimuksen osalta viimein loppuu. Tutkijalle oli haasteena pysyä tutkimuksen aikataulussa, koska ryhmä itse pääasiassa vaikutti toimintaan ja sen vaadittavaan työmäärään sekä toiminnan etenemiseen.

Toimintatapaa joutui toiminnan aikana muuttamaan, että saatiin toimintaa eteenpäin. Myös tutkimukseen käytetty aikamäärä teki osallistumisesta hankalaa. Aikataulu tuntui olevan liian kireä siihen, että kaikki olisivat ehtineet kommentoimaan tai perehtymään kuhunkin asiaan. Kun tämä huomattiin pyrittiin etenemään pienemmin askelin ja turvaamaan kehittämishankkeen tutkimuksen jälkeinen jatkumisen. Tutkimuksen aikana esiintyi kolme henkilöstövaihdosta, joilla oli oma osuutensa siihen, että tutkimuksen syihin ja tavoitteisiin ei aina päässyt riittävästi mukaan. Yllättävänä asiana vaihtuvuus tuli myös tutkimuksen tekijälle ja tähän ei siksi osattu varautua ennakolta.

Koskelan 2013 esittämiä edistäviä tekijöitä onnistuttiin pitämään esillä. Muun muassa nykytilan kartoitus oli tutkimuksen lähtöpisteenä. Myös työssäoppimisen prosessissa päästiin käyntiin, koska alueen ympäristöviranhaltijoilla löytyi tähän ennestään pohja. Myös luottamus kollegoihin tuntui olevan hyvin ympäristöviranhaltijoilla hallinnassa. Ainoastaan kuntaliitosselvittelyt tuntuivat tuovan mukaan oman vivahteen sekä pidättyvyyttä työpajatyöskentelyyn. Yksi tärkeä asia yhdessä toimimisen toteuttamiseksi löytyi ja se oli ryhmän yhdessä päättämä päämäärä ja toiminta, johon kaikki sitoutuivat sekä tähtäsivät kukin omilla resursseillaan.

Aikaisemmin hankalana kokemani toimintatutkimuksellinen spiraalimainen kierto ei tuntunut tutkimuksen edetessä hankalalta, koska tämä opinnäytetyö selvensi toimintatutkimuksen toteuttamista ja siitä kuinka alkukyselyn, keskustelujen, palaverien sekä loppukyselyn että analyysivaiheen kautta päästään toimintatutkimuksellisessa kehityshankkeessa päätökseen. Tulos ei muun muassa tarvitse olla jokin tietty parempi

toimintatapa, vaan esimerkiksi uudella tavalla ymmärretty prosessi (Heikkinen & Huttunen & Moilanen 1999). Tämän tiedon vienti kentälle ja viranhaltijoiden ymmärrykseen sekä tärkeydellä perusteleminen oli haastavaa ja vaati lisäpanostusta.

Toiminta asiantuntijaporukassa vaatii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, joihin asiantuntijoiden on hyvä saada opastusta ja koulutusta. Jatkossa tähän kannattaisi paneutua enemmän, jotta siinä kehityttäisiin.

7.2 Hyödyt ja ideat

Ideat ja oivallukset omaan työskentelytapaan toimintatutkimuksen tekijänä olivat hyvin yksinkertaisia. Lukemalla paljon ryhmän ohjaamisesta ja tiimien toiminnasta sai käytettäväksi käytännössä sopivia asioita ja ideoita. Myös aikuiskasvatustieteen opinnoilla oli osansa työn etenemisessä. Opinnäytetyöseminaarit olivat hyödyllisiä niin ohjauksellisesti, kuin sieltä saamien ideoiden ja vertaistuen kautta.

Toimintatutkimuksellisen kehittämishankkeen hyödyt näkyivät ympäristöviranhaltijoiden palaverien lisääntymisenä. Palaverihin on satsattu ja on myös hankittu ulkopuolisia luennoitsijoita. Ympäristöviranhaltijoiden palaverihin oli myös laadittu asialistoja. Muistioiden laadinta saattaa kangistaa ketterän palaverisysteemi-idean, joten sen käyttöönottoa kannattaa harkita, ettei se sido järjestävää viranhaltijaa liikaa. Pelkistetyn muistion laadintaa kuitenkin kannattaa harkita, koska kaikki eivät aina pääse osallistumaan palaverihin ja saattavat olla palaverissa keskustellun ja läpikäydyn ongelman kanssa omassa työssä umpikujassa. Muistio voi tästä syystä helpottaa yhteistyön sujuvuutta ja avoimuutta.

Havaintona on pidettävä asiaa, että Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat ovat kokoontumassa jo toista kertaa kuluvana vuonna. Hyvä palaveritiheys olisi 3-4 kertaa vuodessa, joista yksi tapahtuisi alueen maakuntakeskuksessa. Tällä turvattaisiin alueen reuna-alueilla olevien viranhaltijoiden mukaan pääsyn mahdollistuminen. Toiminnassa olisi hyvä olla virallisen ohjelman lisäksi epävirallista ohjelmaa, joka lisäisi yhteistyötä ei virallisella tasolla. Palaverissa olisi hyvä olla jokin tutustumiskohde. Tällöin voisi tutustua erilaisiin yrityksiin, EU- hankkeisiin, uusiin ympäristöteknologian käyttökohteisiin ja yleensä kuntaan sekä sen omaleimaiseen ympäristöön. Samalla lisätään verkostoitumista ja madalletaan kynnyksiä eri asiantuntijoiden kanssa toimimiseen.

Myös videoneuvottelukokouksien järjestämistä on syytä selvittää. Hyvä videoneuvotteluväli olisi kerran kuukaudessa ennakkoon sovittuna viikonpäivänä ja kellonaikana. Ympäristöviranhaltijoiden neuvottelujen ja koulutusten järjestäminen esimerkiksi ympäristöviranhaltijoiden palaveriin videoneuvottelun etäyhteydellä voisi olla jatkossa helpottamassa sopivan palaveriajan etsinnässä. Videoneuvotteluiden järjestämisen onnistumiseen ja suunnittelemiseen on hyvä selvittää neuvotteluun osallistuvien laitteiden vaatimukset sekä vaadittavat ohjelamat. Muun muassa Skype, Google ja VideoVisit ovat internetpohjaisia ohjelmia ja näitä hyödyntäen voidaan pitää palavereja ajasta ja paikasta riippumatta.

Ympäristöviranhaltijoiden yhteinen mailing-lista on otettu sujuvaan käyttöön ja sinne on linkitetty myös uusia ympäristöviranhaltijoita. Mailing-listan käyttö havaintojeni mukaan on tavoittanut kaikki ja tällöin myös kynnys kollegoiden kanssa ajatusten vaihtoon on madaltunut. Mailing-listan luottamukseen tulee erityisesti satsata. Muun muassa tulee panostaa luotettavaan ja avoimeen ilmapiiriin. Panostaa siten, että mailing-listalle hyväksytään ja lisätään vain Etelä-Pohjanmaan alueen ympäristöviranhaltijoita. Alueen ympäristöviranhaltijoiden mailing-listan luottamukseen tulee panostaa kaikkien käyttäjien säilyttäen listan avoimuuden ja luotettavuuden.

7.3 Ähtäri

Ähtäriin kaupungin ympäristöviranhaltijan virkaa tutkimuksen aluksi hoiti yksi viranhaltija jakautuen puoliksi ympäristönsuojelusihteerin ja mittausteknikon työkenttään. Molempien työkenttien muuttuvat lait ja teknologia toivat haasteita työtehtäväkenttään. Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden vuosittaiset kokoontumiset olivat hyvänä tukena työssä. Yksinäiset ympäristöviranhaltijat kunnissa saivat joukosta tukea omaan työhön. Maanmittauspuolella ei ollut käytössä samanlaista alueellista palaverikäytäntöä.

Ympäristönsuojelusihteerin- mittausteknikon opintovapaan aikana Ähtäriin kaupunki laati eri hallintokuntiin organisaatiomuutoksia. Teknisen toimen organisaatiomuutos laadittiin ensimmäisenä. Se hyväksyttiin 11.11.2013 ja tällöin päätettiin lakkauttaa ympäristönsuojelusihteerin - mittausteknikon virka ja perustaa kaavoituspäällikön sekä ympäristönsuojelusihteerin erilliset virat. Näin tutkimuksen aikana muuttui myös ympäristöviranhaltijan tehtäväkenttä. Myös johtosääntöä muutettiin tässä yhteydessä sujuvammaksi.

Toiminnan ajan arviointi perustuu viransijaisen kokemuksiin. Ähtärin ympäristöviranhaltija oli aktiivisena mukana alku- ja loppukyselyssä sekä molemmissa työpajoissa. Haastateltava koki saaneensa uusien toimintatapojen avulla apuna alueelliseen verkostoitumiseen yhteisen sähköpostilistan kautta. Tämä oli yksi mitattava mittari eli opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten. Tämän mittarin ratkaisut ja roolit olivat auttaneet toimintatutkimuksen toteutumisessa.

Muita mittareita, joista oli apua olivat kiireellisten asioiden luokittelu, lupavalvonnan selkeytyminen ja tapauspäiväkirjan pito. Nämä mittarit sijaitsivat tehtävien tärkeysjärjestykseen laittamisen kentällä esimerkiksi esittelemällä omia työtapoja muille.

Voidaan todeta, että tutkimuksella oli hyötyä Ähtärin ympäristöviranhaltijan ongelmakohtien hallinnassa ja työn kehittämisessä. Etenkin uudelle viranhaltijalle on tärkeä verkostoitua muiden kollegojen kanssa luontevasti yhteisten palaverien kautta. Tällöin yhteyden pito muuna aikana on helpompaa. Myös mailing-listalla käydyt avoimet kollegojen väliset keskustelut tuovat tietotaitoa myös passiiviselle osallistujalle.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Toimintatutkimuksellinen kehittämistyön ideoiksi nousi toiminnan muutoksen jatkuvuuden turvaaminen. Siihen esitettiin ratkaisuksi hanketta, Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelmasta. Ohjelmassa on viisi toimintalinjaa, joista linja kaksi on Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen. Tätä linjaa kannattaa jatkotutkimuksen kautta selvittää ja miettiä hakua rahoitettavaksi. Rahoitusta voi saada mm. yliopistojen, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, ammatillisten oppilaitosten, julkisyhteisöjen sekä yritysten kansainvälisen T&K&I -yhteistyön edistämiseen, johon kuuluu muun muassa alueiden älykkään erikoistumisen T&K-investoinnit. Niiden tarkoituksena on kasvattaa innovaatiopohjan laajentumista Etelä-Pohjanmaan alueelta muualle Suomeen tai jopa Eurooppaan. (Rakennerahastot 2014.)

Innovaatiopohjan kasvu on mahdollinen, koska soveltavan tutkimuksen tutkimus- ja kehitysympäristöjä parannetaan ja innovaatiotoiminnalle kehitetään uudenlaisia toimintatapoja yhteistyössä julkisen sektorin, kolmannen sektorin, maakunnan liiton sekä soveltuvan oppilaitoksen sekä yliopiston kanssa. (Rakennerahastot 2014.) Euroopan komission hyväksyntää asialle ei ole vielä saatu, mutta asiaa kannattaa pitää esillä, vaikkakin pieniä alueellisia hankkeita on vaikea saada tätä kautta rahoitettavaksi.

Toiminnallisen muutoksen jatkoa Etelä-Pohjanmaan alueelle selvitettiin muuta kautta. Pilottirahoitusta voi saada erilaisilta säätiöiltä ja ne saattavat helpommin rahoittaa yksittäisen tutkijan työtä, mutta rahoitussummat ovat aika pieniä ja lähinnä ovat Kunnallissalan kehittämissäätiö ja Koneen säätiö, näistä rahoitusta kannattaa jatkoa varten selvittää. (Hakanen 2014.)

Henkilöstön jatkuva urasuunnittelu niin työnantajan kuin työntekijän näkökulmasta päin on tarpeellista. Se tuo molemmille, työnantajalle ja työntekijälle, selkeyttä kehittämisen tulevaisuudelle. Sitä tulee myös systemaattisesti seurata ja tehdä pitkän aikavälin kehittämisen suunnitelmia aivan kuin organisaatiossa tehdään muidenkin resurssien kanssa. Tämä vastuu tietysti on organisaation johtamisen sekä viranhaltijan yhteisellä vastuulla. Työntekijöiden kehittäminen on sitä, joihin kannattaa panostaa saadakseen viranhaltijat motivoitumaan tekemisestä ja kantamaan itse paremmin vastuuta työstään. Tämä on selkeä kilpailuetu muihin organisaatioihin verrattaessa. (Iivarinen

ym. 2013; Marttila ym. 2013.) Toiminta asiantuntijaporukassa vaatii myös yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, joihin asiantuntijoiden on hyvä myös saada opastusta ja koulutusta.

Myös videoneuvottelukokouksien järjestämistä on syytä selvittää. Esimerkiksi VideoVisit- portaalia käyttämällä tiheämmin järjestetyt palaverit muun muassa voitaisiin hoitaa ilman liikkumista omalta työpisteeltä käsin tai pelkästään älypuhelimella. Palvelu vaatii näytön, internetin ja mikrofonin sekä kaiuttimet. Monissa kannettavissa tietokoneissa, tableteissa yms. etäyhteydellä palaverin pito onnistuu, koska toiminta ei ole laitesidonnainen ja siksi se on helppokäyttöinen. Tätä kannattaisi pilottihankkeena lähteä jatkossa alueellisesti kehittämään.

Ympäristöviranhaltijoiden välisten yhteistyön kehittämisen lisäksi kunnan sisällä tulisi lisätä läpinäkyvyyttä, avoimuutta ja keskustelua eri hallintokuntien ja viranhaltijoiden välillä. Tällä saadaan viestitettyä asioita, jotka vaikuttavat kunkin viranhaltijan toimintaan sekä lisää ymmärrystä eri viranhaltijoiden vaatimista toimista käsiteltäviin asioihin. Poikkitieteellistä ajattelua ja hahmottamista tarvitaan lisää tulevaisuudessa.

8.1 Ähtäri

Ähtäriin on hyvä olla etulyöntiasiaissa ympäristöviranhaltijoiden työn ongelmakohtien jatkon suhteen. Saaduista tuloksista saattaa olla apua myös muille hallintokunnille. Apu voi olla jokin ajatus, osio tai idea toiminnasta. Tästä saattaa syntyä myös uudenlaisia ideoita ja toimintaa, josta on hyötyä edelleen.

Toiminnallisesti työntekijöitä sisäisesti motivoimalla niin sanottuun omaan yrittäjyyteen ja itsensä kehittämiseen sekä opiskelun että tietotaidon lisäämiseen kannattaa hyödyntää. Ne ovat arvokasta pääomaa työnantajille. Elinikäinen oppiminen ja verkostoituminen erilaisten ihmisten ja asioiden kanssa antaa lisäperspektiiviä työhön ja sen tekemiseen. Tätä kautta työnantaja myös hyötyy siitä moninkertaisesti.

Työntekijällä saattaa olla monenlaisia piileviä kiinnostuksen kohteita ja toimintaa muun muassa vapaa-ajalla, josta hän saa ideoita työhönsä. Suurin palkinto työntekijälle on työn arvostaminen ja sen tekemisen tärkeyden ymmärtäminen. Se auttaa työntekijää nousemaan omille jaloilleen ja kannattelemaan itseään kehittämällä omaa ammattitaitoaan lisää.

Ähtärin ympäristöviranhoito on ollut tutkimuksen aikana muutoksessa. Ähtärin kaupunki toteutti vuoden 2013 lopulla organisaatiouudistuksen myös teknisellä sektorilla. Jatkossa yksi henkilö hoitaa 60 prosentista ympäristövirkaa.

Ähtärin kaupungilla on hyvä olla organisaatiossa virassa ihminen, joka pystyy hoitamaan ja keskittymään työhön hyvin ja pitämään yllä myös ammattitaitoa koulutuksin sekä osallistuen alueen ympäristöviranhaltijoiden palavereihin jakamaan ja saamaan sieltä tietoa. Ähtärin kaupungin kannattaisi ryhtyä pilotoimaan sopivan toimijan kanssa Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden yhteisiä videoneuvottelukokouksien toteuttamista. Haasteena siinä on, että samaan kokoukseen tulisi päästä osallistumaan alueen noin 20 alueen ympäristöviranhaltijaa.

Ympäristöviranhaltijan tulevaisuuden kehittämistavoitteet olivat myös hyvin konkreettisia. Siksi ne olivat hiukan irrallisia varsinaisesta toiminnasta ja ongelmien selättämisestä. Tavoitteeksi näiden lisäksi esitettiin kunnan eri viranomaisten yhteistyön kehittämistä. Tämä nähtiin ongelmallisena ja siihen on hyvä lähteä kartoittamaan keinoja jatkotutkimuksella. Tällaista kautta työntekijöiden ja työnantajien osaamisen pääoma kasvaa. Haastateltavan mielestä myös ympäristöviranhaltijoiden toiminnan jatkon kehittämisessä tarvitaan ulkopuolista toimijaa. Työntekijöiden kehittäminen tuo myös kilpailuetua muihin nähdessä ja samalla heitä saadaan motivoituneiksi työskentelemään organisaatiossa yhteiseksi hyväksi. (Iivarinen ym. 2013.)

Ähtärin moninaiset luonnon- ja ympäristön rikkaudet saattavat tuoda seudulle uusia tuulia ja yritteliäitä yrityksiä. Tästä on raportoitu Ympäristön tila Suomessa 2013 -julkaisussa. Sen mukaan vihreä talous ja talouskasvu ilman kuormituksen kasvua on mahdollista. Verotus on muuttumassa hitaasti siihen suuntaan, että talous kasvaisi kestävästi. Suomi tuli kahdeksanneksi vuoden 2012 Kestävä yhteiskunta -indeksissä. Vaikka sijoitus huononi kolme pykälää vuodesta 2010 on Suomi kuitenkin kärkipäässä ihmisen ja talouden mittaamisen hyvinvoinnissa. (Putkuri & Lindholm & Peltonen, 2013.)

9 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimukseen kuuluu aina luotettavuuden arviointi. Sitä tehdään toimintatutkimuksessa toimintatutkimusprosessin kuluessa, koska se suuntaa toimintaa eteenpäin kohti sovittua tavoitetta ja sen arviointia. Toimintatutkimuksen luotettavuus riippuu tutkimuksen tavoitteesta ja perustehtävästä. Tutkimusmenetelmien valintaan vaikutti tutkimusprosessin eteneminen. (Hirsijärvi ym. 2004.)

Yleensä tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tästä syystä pyritään arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa pystytään käyttämään useita tutkimus- ja mittaustapoja. Tutkimuksen pätevyyttä (validiteettia) arvioitaessa taas tarkastelleen tutkimuksessa käytetyn mittarin ja tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä haluttiin mitata. Reliabiliteetti taas tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta siten, että tulokset eivät voi olla sattumanvaraisia. (Hirsijärvi ym. 2004.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa (toistettavuus) reliabiliteetti ja (pätevyys) validiteetti ovat hankalia toteuttaa, mutta niitä tulee kuitenkin jollain tavoin arvioida. Arvioinnin lähtökohta on tutkimuksen prosessin eri tilanteiden tarkka kuvaus ja avoimuus. Lisäksi tutkimuksen arvioinnissa on hyvä keskittyä siihen, kuinka on päädytty saatuihin tuloksiin. Näin voidaan arvioida ja selittää tutkimuksen luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luokittelu ja sen syntymisen perusteet on esimerkiksi kerrottava tarkasti. Myös eri menetelmien käyttämisestä aineistonkeräyksen, analysoinnin sekä tulkinnan käytössä tulee kuvata. Hirsijärvi ym. 2004 viittaa Brannenin (1992) metodien yhdistämiseen laadullisen tutkimuksen yhteydessä. (Hirsijärvi ym. 2004.)

Tämän kehittämishankkeena toteutetun toimintatutkimuksen onnistumisen tulevaisuus riippui eri kuntien viranhaltijoiden kiinnostuksesta sekä tutkijan omasta vahvasta mielenkiinnosta sekä heidän esimiehien tuesta. Tutkimuksen suunnan määrittäminen voi olla joko yhteisöllinen tai tutkijan itsenäinen tutkimusasettelun kautta saavutettu. Tässä työssä suunta määriteltiin osittain tutkimuksen tekijän toimesta. Tutkimuksen tarkka eteneminen käsitti yhteisöllisen ja tutkijan välisen sekä kirjoitetun tietopohjan yhdistämisen. Toimintatutkimuksen tavoitteena oli saada toiminnalla sovitut muutokset toteutetuksi. Toiminnan tutkimusraportti esittelee tarkasti ja avoimesti toiminnan kulkua, jossa tavoitteena oli ongelmakohtien poistaminen. Toimintatutkimuksella ei ole tavoitteena luoda toistettavuutta tai yleistettävyyttä. Toimintatutkimuksen

toteuttamisessa voi kuitenkin muissa tilanteissa nähdä samankaltaisia piirteitä, mutta tutkimusta ei voi yleistää siten, että päädytään samaan lopputilanteeseen. Tutkimuksen kulkua seurattiin muistioiden, sähköpostin sekä toiminnan koonnin yhteenvedon päivittämisen kautta.

Kaikki riippui tutkittavasta kokonaisuudesta ja innokkuudesta osallistua tutkimukseen ja sitä kautta ympäristöviranhaltijoiden yhteistyön kehittämiseen ja valittujen ongelmakohtien selättämiseen. Kaikkia ongelmakohtia ei pystytty työn rajaamisen ja ajan takia toteuttamaan eikä sellainen ollut tarkoituksenmukaista. Tutkimus olisi hidastunut ja mielenkiinto vähentynyt. Heikkinen ym. (1999) sanoo, että toimintatutkimuksessa on edettävä pienin askelin, ettei toiminta heikkene ja käy ylivoimaiseksi.

Kehittämisen tavoitteilla tuli olla ympäristöviranhaltijoilla yhteisymmärrys, jotta tutkimuksessa päästiin eteenpäin. Tällainen yhteisymmärrys myös löytyi. Käytäntöä ohjaava näkökulma tuli saattaa näkyväksi ja tehdä mahdolliseksi työkäytäntöjen kehittämisen, jolloin paljastuisi todellisuus sitä kautta päästäisiin ongelmien perusteisiin käsiksi. Tämä tutkimus oli alkuponnistus toiminnallisen yhteistyön voimasta poistaa työssä kokemia ongelmia yhdessä.

Arvioitaessa lähteiden laatua ja määrällisyyttä olivat ne työhön nähden riittäviä. Ryhmää ohjaavan ja pedagogisen lähdetietoon syventyminen olisi kannattanut kuitenkin aloittaa aikaisemmin, jolloin itselle olisi ollut tutkimustyön eteneminen helpompaa ja ei olisi syntynyt tutkimuksen hetkellistä seisahtamista. Toimintatutkimukseen tutustuin laajasti hyvissä ajoin ja täydensin tutkimuksen välillä lähdemateriaalista tutkimuksen etenemisen vaatimia tietoja sekä käytäntöjä. Myös toimintatutkimuksellisiin väitöskirjoihin perehtyminen avasi uusia ikkunoita tiedolle ja sen keräämiselle.

Toimintatutkimus oli kaksijakoinen: ongelmakohtien havaitseminen sekä toiminnalla niiden poistaminen. Tutkimusta jouduttiin rajaamaan toiminnan ongelmakohtien laajuuden pienentämiseksi yhteen ongelmaan sekä siihen käytettävään kahden toimenpiteen käyttöön ongelman poistamiseksi. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi hajotetaan osiin ja kootaan uudelleen käsitteelliseksi näkemykseksi (Metsämuuronen 2006).

Tätä toimintatutkimuksellista kehittämishanketta käsiteltiin muun muassa Metsämuurosen (2006) esittämän aineistoanalyysin avulla, koska sitä kautta pystyttiin tarkastelemaan asioiden ja tapahtumien ongelmakohtia, merkityksiä, seurauksia sekä eri yhteyksiä. Aineistolähtöinen sisältöanalyysissä saatiin kirjoittamalla ylös jokaisen kysymyksen vastaukset. Tämän kautta saatiin tärkeä tieto siitä, mitä kyselylomakkeisiin oli kirjoitettu. Tämän jälkeen vastauksia käsiteltiin karsien asioita siten, että jäljelle jäisi vain ilmaisia, jotka ovat pituudeltaan yksittäisistä sanoista lauseisiin. Tämän jälkeen aineisto ryhmiteltiin ja nimettiin.

Sisällönanalyysiä käytettiin tutkimuksessa, koska sen avulla aineisto pystyttiin järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon kuitenkin kadottamatta sen sisältämää tietoa. Tällä tavoin saadaan selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ongelmasta ja sen muuttuneesta tilanteesta sekä muutoksen toimivuudesta (Metsämuuronen 2006).

Tekstianalyysiä käytettiin loppukyselyn avoimiin kysymyksiin ja niiden käsittelyyn. Menetelmävalinta osoitti, että sillä saadaan vastaajien anonyymisyys suojattua, mutta kuitenkin esittämät asiat asiayhteyksineen ja tärkeyksineen selville.

Haastattelussa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelun luotettavuutta arvioitaessa oli otettava huomioon tutkimusprosessi kokonaisuudessaan ja sitä voidaan arvioida käsitteiden, sisällön ja haastateltavien kautta. Myös tutkijan oma reflektiivisyys ulotetaan arviointiin. Arvioitaessa haastattelua ja sen toteutumista haastattelun kysymykset mietittiin tarkasti ja tilanteelle luotiin hyvä aika ja paikka, vastaukset ryhmiteltiin ja käytettiin analysoitaessa systemaattisuutta. Tällä varmistettiin analyysin tulkinta ja luotettavuus. Haastattelun reliabiliteettia arvioitaessa se on toistettavissa samoja kysymyksiä ja vastaajaa sekä vastausaikaa käytettäessä.

Työpajatoimintaan osallistuminen pieneni toiseen työpajaan verrattuna huomattavasti. Tätä arvioitaessa on huomattava myös loppukyselyn vastausten mielipiteet toimintatutkimuksen tärkeydestä. Loppukyselyyn vastaajien mielipiteistä yli puolet kokivat tutkimuksen tärkeänä. Myös päinvastaisia vastauksia oli, jolloin tämä osoittaa sitä, että kaikki eivät pitäneet tutkimuksen toteuttamista tärkeänä. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdessä käsittelyssä on arvioitava kokonaisuutta ja tavoitteita. Tässä tutkimuksessa kokonaisuus ja tavoite olivat validit.

Arvioitaessa menetelmävalintaa sekä sen toimivuutta, mitata sitä mitä haluttiin mitata, oli syytä huomata laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen. Määrällisen aineiston otos oli perusjoukosta hyvä. Vastaamattomien vastausten sisältöä ei pystytty arvioimaan, joten niitä ei tässä käsitellä. Vastaajien aktiivisuus alku- ja loppukyselyn aikana kuitenkin pieneni. Tähän syynä voi olla loppukyselyn lyhyt vastausaika tai kiinnostuksen hiipuminen. Vastausprosentti osoitti tutkimuksen näiltä osin kuitenkin validiksi. Laadullisen toiminnan ryhmittelyä arvioitaessa ryhmittely oli selkeä, johdonmukaista ja tutkimuskirjallisuuteen perustuvaa sekä edesauttoi myös prosessin etenemistä.

Kvantitatiivisia analyysejä käytettiin selvittämään tavoitteiden toteutumista erilaisten laskentojen ja mittareiden avulla. Äänestämistä arvioitaessa tulos oli luotettava ja ulkopuoliset eivät voineet vaikuttaa tulokseen. Äänestämättä jääneiden tulosta tässä ei arvioida. Loppukysely oli laadittu siten, että mittarit olivat mielipideväittäminä. Mielipideväittämät oli muotoiltu tutkimuksen tavoitemittareita kuvaaviksi. Arvioidessa mittareiden pätevyyttä voidaan todeta, että se mittasi sitä mihin se oli tarkoitettu. Loppukyselyn mittarien väittämiin oli käytetty runsaasti aikaa, siksi että ne olisivat yksiselitteisiä ja sekä selkeitä. Tutkimuksen määrällisten menetelmien reliabiliteettia arvioitaessa tutkimus oli saaduilla tiedoilla toistettavissa ja niiden tulokset eivät ole sattumanvaraisia.

Laadullisen tutkimuksen tekijän rooli on tärkeä toimintatutkimustiedon tulosten eettisyyden luotettavuutta arvioitaessa. Tulokset ja muistiinpanot täytyy pystyä esittämään ja niissä pitää olla johdonmukainen ja prosessimainen eteneminen osoitettuna. Toimintatutkimus voi olla toistettavissa, mutta tulosten toistettavuutta ei voida osoittaa, koska toimintatutkimus on tutkimusotteeltaan erilainen. Siinä edetään ryhmän yhteistä päämäärää kohti. Toistettavuuteen vaikuttaa paljon muun muassa tilanne, aika ja tutkittava joukko tai asia. Toistettaessa tulos ei ole odotetusti sama. Toimijoiden erilaisuus sekä tavoite määrittelee tutkimusta. Myöskään tutkimuksen tekijä ei pysty olemaan täysin objektiivinen, koska on osa toimintaa. Toimintatutkimuksen tarkoitus onkin myös opettaa ja kehittää tutkimuksen tekijää.

10 YHTEENVETO

Toimintatutkimuksen päämääräksi oli asetettu ongelmakohtan selättäminen ja sovitun ongelman poistamisen toiminnan muutoksen avulla. Tähän oli laadittu mittarit ja niiden toteutumista käytettiin keinona selvittämään toiminnan muuttamista toimintatutkimuksen aikana. Mittarit kuvasivat täsmällisesti sitä, mitä lähdettiin muuttamaan.

Tutkimuksen vastaajien aktiivisuus alku- ja loppukyselyssä oli kummassakin kyselyssä yli 70 prosenttia eli hyvä, mutta pieneni loppukyselyyn. Syynä pienenemiseen saattaa olla loppukyselyn lyhyt vastausaika, kiinnostuksen hiipuminen tai väärä ajankohta vastausajalle. Sopiva kommentointi- ja vastausaika tulisi olla tämän tutkimuksesta saadun selittämisen perusteella kaksi viikkoa.

Toimintatutkimuksen toiminnan ryhmittely ja eteneminen oli selkeää, johdonmukaista ja auttoi toimintatutkimusprosessin etenemistä. Alkukyselystä saadut ympäristöviranhoidon ongelmakohdat ryhmiteltiin neljäksi ryhmäksi ja ne ovat seuraavat:

- Kiire, laaja tehtävänkuva ja resurssipula
- Lainsäädännön muutokset ja koulutusvaje
- Valtion ja kunnan työnjako-ongelma ja ohjeistuksen puute
- Muuta

Näistä valittiin äänestyksellä toiminnalle kehitettäväksi kiire, laaja tehtävänkuva ja resurssipulan alue. Alueelle laadittiin työpajassa SWOT- analyysi. SWOT- analyysin jälkeen niille laadittiin tavoitemittarit:

Sisäiset vahvuudet:

- ajankäytön seuranta
- priorisointi
- työn kehittäminen

Ulkoiset mahdollisuudet:

- viranhaltijoiden välisen keskustelun lisääminen
- kokeilla ja käyttää muita kollegoilta saamia ideoita työssään
- erikoistuminen

Sisäiset heikkoudet:

- virheet
- laadukkuuden puute
- sijaisuusongelma

Ulkoiset uhat:

- lakimuutokset
- rahapula
- resurssipula

Mittareille laadittiin toimenpide-ehdotukset. Toimenpide-ehdotukset pisteytettiin toimintajakson aikana tärkeysjärjestykseen. Toisessa työpajassa äänestettiin toteutettavista toimenpide-ehdotuksista kaksi toimintaan. Näitä olivat seuraavat:

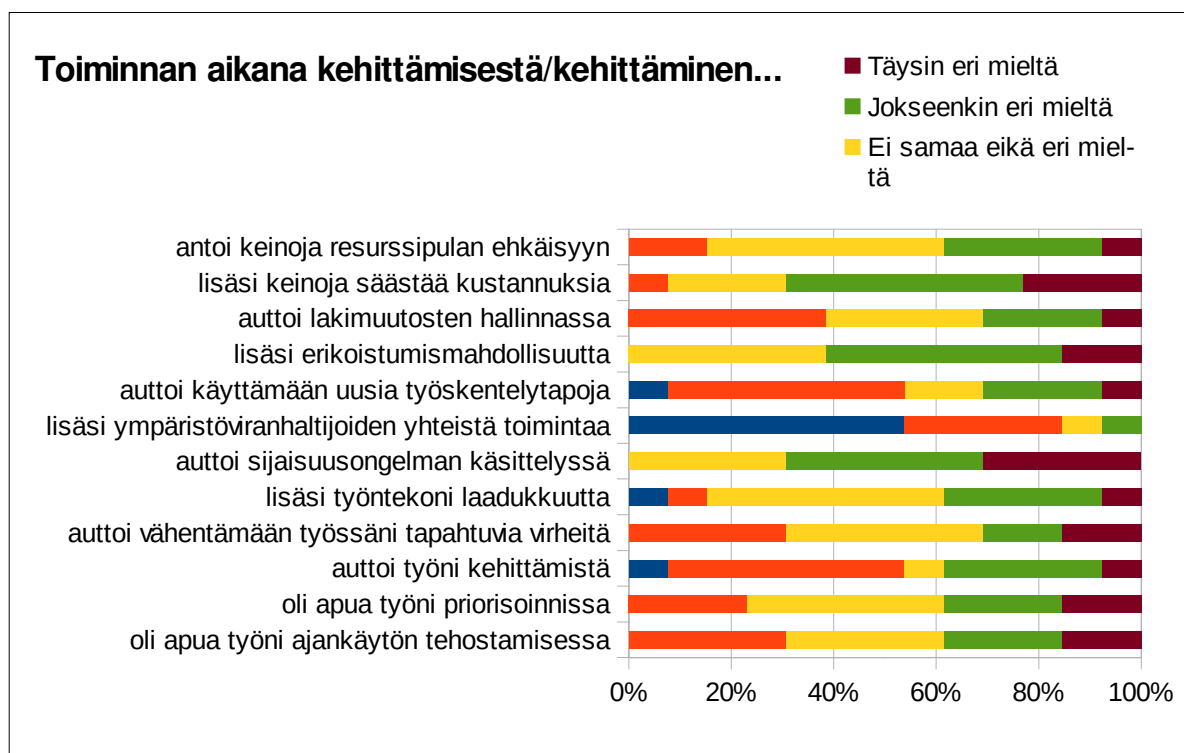
- Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille sekä
- Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten

Toimintatutkimuksen loppukyselyn vastauksista huomattiin mielipiteet toimintatutkimuksen tärkeydestä. Vastanneista yli 70 prosenttia kokivat tehdyn tutkimuksen tärkeänä tai jokseenkin tärkeänä. Loppukyselyssä oli myös päinvastaisia vastauksia yli 20 prosenttia. Tämä osoittaa sitä, että kaikki eivät kokeneet tutkimusta tärkeänä tai jokseenkin ei tärkeänä ja näiden tavoitemittareiden ratkaisut ja roolit tulisi käydä uudelleen läpi, jotta saataisiin tälle vastaajajoukolle oikeat ratkaisut ja roolit toiminnan toteuttamiseksi.

Vastanneista yli 60 prosenttia kokivat toimintatutkimuksen auttavan jokseenkin ympäristöviranhaltijatyön hoitamisessa. Vastaajista noin puolet kokivat, että tutkimus ei vienyt työaika. Tähän kysymykseen kukaan ei vastannut, että työ olisi vienyt paljon työaika. Tästä voidaan päätellä, että tutkimukseen ei sitouduttu riittävästi eikä

resurssoitu työaika. Lähtökohtana tutkimuksen tekijällä kun oli, että osallistujien työaika koetaan käyttää mahdollisimman vähän resurssipulan takia. Toiminnallisessa kehittämishankkeessa ei tämä tuntunut auttavan. Jaetulla asiantuntijuudella jaetaan tietoa siten, että toiminnalla saavutetaan se, mitä ollaan etsimässä tai hakemassa. Ajatusten vaihto antaa näkökulmia omille ajatuksille sekä toiminnalle. Uudet ajatukset myös auttavat tietoa reflektoitumaan eli sijoittamaan saatuja tietoja uuteen asiaan. Tätä ei tapahdu, jos tähän toimintaan ei sitouduta ja käytetä siihen riittävästi aikaa.

Työpajatoimintaan osallistuminen vähentyi 30 prosenttiyksikköä ensimmäisestä työpajasta toiseen verrattaessa. Huomio vähenemisessä kiinnittyi työpajojen ajankohtaan, jolla nähtiin olevan osittainen vastuu toimintaan osallistumiseen. Työpajatoimintaan vaikutti myös tutkimuksen etenemisen informoinnin riittämättömyys. Ennakolta ei osattu riittävästi informoida alueen ympäristöviranhaltijoita tutkimuksen luonteesta tai tavoitteista ja niiden vaatimuksista sekä hyödyistä. Toimintatutkimuksen ideologiasta kertomiseen olisi ollut hyvä käyttää enemmän aikaa jo ensimmäisessä työpajassa. Loppukyselyssä ja Ähtärin ympäristöviranhaltijan teemahaastattelussa selvitettiin toimenpiteiden toteutumista. Seuraavassa kuvaajassa on esitetty yhteenveto loppukyselyn vastauksista tavoitteiden toteutumista ajatellen.

Kuva 19. Vastaukset toimintatutkimuksen loppukyselyyn mittareiden toteutumisesta

Tuloksista voidaan päätellä, että erillinen toimintatutkimuksen ajan toimiva toimenpiteiden seurantajärjestelmä ja teesit eivät olleet varsinaisia toiminnan tavoitteita, vaan eräänlaisia toiminnan sivutuotteita. Ne ohjasivat toimintaa siten, että toiminta jäi irralliseksi eikä nivoutunut toimintaan. Toimintatutkimuksen idea on toiminnan jatkuvuudessa erillisen tutkimushankkeen loputtua. Näitäkin onneksi löytyi.

Yhteisen mailing-listan kehittäminen lisäsi alueellista niin aktiivista kuin passiivista osallistumista toimintaan. Lista jäi myös toimintaan tutkimuksen loputtua. Tämä tukee Koskelan (2013) näkemystä, että verkostoituminen on hyvän toimintatavan edellytys. Verkostoitumalla syntyy uusia näkökulmia. Sieltä myös saadaan omien ongelmien poistamiseen hiljaista tietoa ja sopivia ideoita. Lisäksi asiaan liittyvillä koulutuksilla pystytään saamaan aikaan ymmärrystä kommunikointiongelmiin ja verkostoitumisen tärkeyteen. Lisäksi avoimet ja luottamukselliset suhteet kollegoihin, yhdessä suunnittelu ja kaikkien tasavertainen huomioiminen luovat toimintaan toimintatapaa joka auttaa yhteiselle kehittymiselle. Ne tuovat tehokkuutta, rakentavaa keskustelua asioista joista ollaan eri mieltä, innovatiivisuutta sekä sitoutumista toimintaan. Haittana yhteisen toiminnan kehittämiseksi ovat muutosvastarinta, huonot kommunikaatiotaidot, huono sitoutuminen sekä väärinkäsitykset. (Koskela 2013.)

SWOT -analyysistä saatuja mittareita sekä niille sovittujen toimenpiteiden vaikuttavuutta selvitettiin tutkimuksessa. Mittareiden tavoitteet olivat niitä toimenpiteitä, joihin pyrittiin vaikuttamaan toimintatutkimuksen toimenpiteiden aikana ongelmia poistaen. Toimintatutkimuksen loppukyselyssä mittareilla päästiin mittaamaan toiminnan aikaisten toimenpiteiden vaikutuksia kiireeseen, laajaan tehtävänkuvaan ja resurssipulaan. Loppukyselyllä pyrittiin saamaan selville kuinka alueen ympäristöviranhaltijat kokivat mittareiden tavoitteet toteutuneen eri mittarikohtaisia väittämiä käyttämällä.

SWOT -analyysin sisäisten vahvuuksien mittareiden eli ajankäytön tehostaminen, työn ajankäytön priorisointi ja työn kehittäminen toteutumisesta havaittiin, että mittariin vaikuttavat asiat toimivat osalle vastausten perusteella. Niistä vastanneista, missä koettiin, että tutkimus ei auttanut, olisi tullut mieltä parempi ratkaisu ja rooliin sitoutuminen.

SWOT -analyysin sisäisten heikkouksien mittareiden eli virheiden väheneminen, työn laadukkuuden lisääntyminen ja sijaisuusongelman parantaminen toteutumisesta havaittiin, että kehitettävien asioiden ratkaisulla ja rooleilla oli tähän kohtaan kuitenkin

apua, vaikka nämä eivät kuuluneet kehitettäväksi päätettyihin alueisiin. Näyttää siltä, että Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten -kehityskohteen, ratkaisut ja roolit olivat myötävaikuttaneet jonkin verran tämän sisäisen mittarin heikkouksiin eli virheiden vähenemiseen ja työn laadukkuuden lisääntymiseen.

Ulkoisten mahdollisuuksien mittari kuului kehitettäviin asioihin. Näkyi, että kehitettävät asiat olivat olleet sovituilta ratkaisuilta ja viranhaltijan rooliin oikeanlaisia etenkin yhteisen toiminnan kentässä. Myös vastanneiden mukaan uusien työskentelytapojen käyttämisestä tutkimuksessa oli ollut apua. Kaikki vastanneet eivät tässä kuitenkaan olleet samaa mieltä. Kolmasosalle tutkimukseen vastanneista ei ollut juurikaan apua. Tässä kaikki kehitettävien asioiden ratkaisut ja roolit sekä tutkimustoiminta ei onnistunut. Aikaa oli yhteiseen toimintaan varattu vähän, toiminnan ratkaisut ja roolit eivät olleet kaikille sopivia tai ei saatu osallistumaan työpajatoimintaan riittävästi alueen ympäristöviranhaltijoita.

Koskela on päätenyt (2013) väitöskirjassaan esittämään esteeksi aika- ja resurssipulaa yhteistyön kehittämiseksi. Lisäksi esteinä saattavat olla asiantuntijuuden yksin tekemisen tapa, suunnitelmallisen ohjaamisen puuttuminen, luottamuspula ja puutteellinen vuorovaikutustaito, joihin voidaan vaikuttaa avoimen keskustelun, ohjaamisen ja koulutuksen kautta. (Koskela 2013.) Lisäksi mittareiden mielipidevastauksissa on näkyvästi selvästi, että erikoistumiseen ei ollut löytynyt sopivaa ratkaisua eikä viranhaltijoille roolia tähän kehitettävään asiaan. Tuon mittarin ratkaisuun ja rooleihin kannattaa tulevaisuudessa panostaa.

SWOT -analyysin ulkoisten heikkouksien mittareiden eli lakimuutosten hallinta-apu, kustannussäästöt ja resurssipula toteutumisesta havaitaan, että ainoastaan vastanneet kokivat tutkimuksesta olevan apua tämän mittarin toteutumiseen jonkin verran. Tämä saatiin oheistuotteena, kun mittari ei sisällynyt kehitettäviin alueisiin. Kehitettäväksi asioiksi oli äänestetty tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen muun muassa esittelemällä omia toimintatapoja muille sekä opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten.

Mittarit, jotka tutkimuksessa kehittyivät sijaitsivat sisäisten vahvuuksien ja heikkouksien sekä ulkoisten mahdollisuuksien kentillä. Koskela (2013) toteaa, että yhteistyössä on tärkeää, että yhteistyölle on varattu riittävästi aikaa, resurssimalla yhteistyötoimintaan sekä toimintaan osallistumiseen rohkaistaan. Toimilla on lyhyen ja pitkän aikavälin hyötyjä. Monesti akuutti ongelma selviää jo palaverissa ja näin saadaan heti apua ja

eri näkökulmia ongelmaan tai pitkällä ajalla asiantuntijuus pysyy vertaistuen ja tiedon avulla korkeana. Oppiminen ja hiljaisen tiedon jakaminen on molemminpuolista ryhmässä toimimisessa. (Koskela 2013.)

Yleisesti toimintatutkimusta selittäessä näkyy Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden alueiden suuri etäisyys, erilaiset ympäristöviranhoidtopohjat muun muassa yksittäinen kunta, kuntayhteistyö, kuntayhtymä ja isäntäkuntamalli. Tuloksista selviää, että pääosin ongelmat olivat kaikille yhteisiä muutamaa poikkeusta huolimatta. Poikkeuksen toivat maakuntakeskus ja siellä resurssipulaa ei vastauksen perusteella ollut samalla tavoin, kun on useampi viranhaltija hoitamassa työtä.

Havaintona on pidettävä asiaa, että Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat olivat kokoontuneet jo toisen kerran tänä kuluvana vuonna. Hyvä palaveritiheys olisi tämän toimintatutkimuksen mukaan 3-4 kertaa vuodessa, joista alueen keskuspaikalla se olisi vähintään yhden kerran vuodessa. Näin turvataan Etelä-Pohjanmaan reuna-alueiden palaveriin osallistumisen mahdollisuus.

Tulevaisuuden haasteisiin kuuluvat videoneuvottelukokouksien järjestämisen selvittäminen. Hyvä videoneuvotteluväli tutkimuksesta saadun arvion mukaan on kerran kuukaudessa ennakoon sovittuna viikonpäivänä ja kellonaikana. Videoneuvotteluiden järjestämisen onnistumiseen ja suunnittelemiseen tulee selvittää neuvotteluun osallistumisen käytännöt ja laitteet sekä vaadittavat ohjelamat.

Sisällön analyysissä käsiteltiin Ähtärin ympäristöviranhaltijan teemahaastattelun ongelmien ratkaisuja. Toisin sanoen mitä ollaan saatu esiin toimintatutkimuksen aikana ja millaiseen lopputulokseen päädyttiin sekä myös mahdollinen jatkokehityssuunta ja tavoitteet. (Taanila, 2007)

Ähtärin ympäristöviranhaltijatyo on selkeytynyt organisaatiouudistuksen myötä. Toimintatutkimuksella on ollut hyötyä tulevaisuuden kehittämistavoitteisiin, jotka olivat konkreettisia ja vaikkakin osittain irrallisia varsinaisesta toiminnasta. Tavoitteeksi näiden lisäksi esitettiin kunnan eri viranomaisten yhteistyön kehittämistä. Tämän kehittäminen nähtiin ongelmallisena ja siihen keinoja on hyvä lähteä kartoittamaan myös jatkotutkimuksella. Haastateltavan mielestä myös ympäristöviranhaltijoiden toiminnan jatkon kehittämisessä tarvitaan ulkopuolinen toimija.

Myös tutkimuksen tekijä sai oppia tutkimustyön edetessä. Työ antoi uusia näkökulmia yhdessä tekemisen toimintaan ja toiminnan sekä yhteistyön kehittämiseen. Tutkimuksessa saatiin esille paljon ongelmakohtia, joista keskityttiin yhteen

tärkeimmäksi pidettyyn eli kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula-alueeseen. Tämän ongelma-alueen tavoitemittareita tarkennettiin ja päädyttiin kehittämään kahta toimenpidettä sovitulla toimilla. Näin tutkimuksellisesti toiminta oli mahdollista rajata pienemmälle alueelle ja konkreettisemmaksi. Pienillä askelilla saadaan aikaan paljon enemmän kuin se, että yrittää muuttaa yhtä aikaa monia asioita.

Tärkeänä on havaita henkilöstön kehittämisen ja kouluttamisen tärkeys niin työntekijän kuin työnantajan näkökulmasta. On työnantajan ja työntekijän kilpailuetu, jos työntekijät sitoutuvat ja tekevät motivoituneina työtänsä sekä pitävät jatkokoulutuksilla ammattitaitoa korkealla. Myös työyhteisön hyvinvointi on työssä jaksamisen tukemista. Vastuu kuitenkin tähän resurssioimisesta on työnantajan lisäksi työntekijällä.

LÄHTEET

- Aramo-Immonen Heli. 2010. Luento: Tuotantotalous, tietojohdaminen 12.8.2010. Tampereen teknillinen yliopisto. http://www2.uiah.fi/~mmaenpaa/lectures/organisaation_oppiminen.pdf (viitattu 20.4.2014)
- Engeström Yrjö. 1995. Kehittävä työntutkimus Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. Joulukuu 2013. Ympäristön tila 2013 Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94000/N%3%a4kymi%3%a4_Ymp%3%a4rist%3%b6n_tila_Etel%3%a4-Pohjanmaa_2013.pdf?sequence=2 (viitattu 5.2.2014)
- Etelä-Pohjanmaan liitto. 2014a. Etelä-Pohjanmaan kartta. 2014. http://www.epliitto.fi/?page=etela_pohjanmaan_kartta (viitattu 22.4.2014)
- Etelä-Pohjanmaan liitto. 2014b. Maakunnan esittely. http://www.epliitto.fi/?page=maakunnan_esittely (viitattu 22.4.2014)
- Hakala, Minna. 5.5.2014. Ähtärin vs. Ympäristönsuojelusihteeri. Haastattelu.
- Hakanen Maija. 2014. Ympäristöpäällikkö. Suomen Kuntaliitto. Sähköpostikeskustelu hankerahoittajista 13.- 14.1.2014.
- Heikkinen, Rovio, Syrjälä. 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura
- Heikkonen, Huttunen, Moilanen. 1999. Siinä tutkija missä tekijä Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva: WSOY- kirjapainoyksikkö
- Hella Pauli. 2.12.2013. Kauhavan ympäristöviranhaltija. Puhelinkeskustelu ympäristöviranhoidon työpanoksesta.
- Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Hyrkkäinen Ursula. 2013. Työelämän kehittämis- ja tutkimusmenetelmät. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät -opintopakso. Turun ammattikorkeakoulu.
- Hytönen Henriikka. 2009. YM raportteja 24/2009. **s.14**. Selvitys ympäristölupien valvonnan maksullisuudesta. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41470/YMra_24_2009.pdf?sequence=1 (viitattu 3.1.2014)
- Hyyryläinen Esa. Julkisen taloushallinnon perusteet -luento13.5.2014. Vaasan yliopisto.
- Iivarinen T, Nylund T, Raitanen S, Takkinen A. 2013. Organisaatiokulttuuri. Näkökulmia osaamisen johtamisen kehittämiseksi työyhteisössä. Opintopaksojulkaisu. Puheenvuoroja 69. Toim. Putkonen Ari. Turun Ammattikorkeakoulu: Suomen yliopistopaino.

Kolb D, Boyatzis R, Mainemelis Charalampos. 1999. Experiential Learning Theory: Previous Research and New Directions. <http://www.d.umn.edu/~kgilbert/educ5165-731/Readings/experiential-learning-theory.pdf> (viitattu 1.4.2014)

Koskela Seija. 2013. "Mie teen vaan oman työni". Toimintatutkimus moniammatillisen yhteistyön ja ohjausosaamisen kehittämistä. Väitöstutkimus. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42061/978-951-39-5330-0.pdf?sequence=2> (viitattu 1.4.2014)

Kotimaisten kielten keskus. Lyhenneluettelo. <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2149#M> (6.12.2013)

Kuula Arja. 2006. Toimintatutkimus. Luku 5.4. kokonaisuudesta Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html. (Viitattu 1.4.2013)

Leppisaari Elli. 2011. Kuntien välinen yhteistyö infrastruktuuripalvelujen järjestämisessä. Tapaustutkimus Lahden ja Turun seuduilla. Pro gradu -tutkielma. Aalto-yliopisto. http://kuntateknikka.kuntalehti.fi/toimijat/kehto/KuperaTyoPaketit/alueellinenYhteistyö/Documents/Kuntien_v%C3%A4linen_yhteisty%C3%B6_%20infrastruktuuripalveluiden_%20j%C3%A4rjest%C3%A4misess%C3%A4_Pro_gradu_Leppisaari.pdf (viitattu 2.5.2014)

Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta 64/1986

Laamanen Elina, Aronen Kauko. 2006. Kokeilusta seudullisiin yksiköihin. Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoimintakokeilun (YTAKE) II vaiheen arviointi. Kuntaliitto. http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=233 (viitattu 12.4.2014)

Länsi-Suomen maistraatti. Asukasluvut rekisteritilanne 31.1.2013.

Maanmittauslaitos, Kansalaisen karttapaikka. <http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/paikannimihaku.html?e=353867&n=6933734&scale=400000&tool=siirra&styles=normal&lang=fi&isShown=true&tool=siirra&lang=fi&map.x=111&map.y=36> (viitattu 19.6.2013)

Maanmittauslaitos. Kuntien päivitetty pinta-alat 1.1.2013 tilasto. <http://www.maanmittauslaitos.fi/tiedotteet/2013/03/kuntien-paivitetyt-pinta-alat-ilmestyivat> (viitattu 6.12.2013)

Marttila K, Niemi J, Talvitie S, Almalla R, Maikkola J. 2013. Organisaation osaaminen. Näkökulmia osaamisen johtamisen kehittämiseksi työyhteisössä. Opintojaksojulkaisu. Puheenvuoroja 69. Toim. Putkonen Ari. Turun Ammattikorkeakoulu: Suomen yliopistopaino.

Metsämuuronen, Jari. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Parviainen Jarmo. 2013. Kuntien ympäristönsuojelun hallintokysely 2013. Kuntaliiton verkkajulkaisu. http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=2917 (viitattu 11.5.2014)

Putkuri, Eija & Lindholm, Matti & Peltonen, Aino. 2013. Ympäristön tila Suomessa 2013. SYKEN julkaisuja. Suomen ympäristökeskus. <http://hdl.handle.net/10138/42264> (viitattu 6.1.2014)

Rakennerahastot. 2014. Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma. <http://www.rakennerahastot.fi/uuden-tiedon-ja-osaamisen-tuottaminen-ja-hyodyntaminen-esr-#.U0b86cKKBdg> (viitattu 10.4.2014)

Räntilä Outi. 1999. Ähtärin ympäristön tila – Hajakuormitus ja sen vaikutus vesistöjen tilaan. Ähtärin kaupunki, EMOTOR, TE-keskus

Seppelvirta Heli. 2014. Aluekehitysjohtaja. Etelä-Pohjanmaan liitto. Sähköpostikeskustelu 15. - 16.1.2014.

Smith Mark. 2001. Chris Argyris: Theories of action, double-loop learning and organizational learning. www.infed.org (viitattu 2.4.2014)

Suojanen, Ulla 2004. Toimintatutkimus. www.metodix.com (viitattu 2.3.2014)

Suomen Kuntaliitto. 2011. Kuntien ympäristönsuojelu. Taloustietoja vuosilta 2005–2009 ja yhteistyön eri muodot. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/ymparisto/ymparistonsuojelu/kunta/Documents/Kuntien%20ymp%C3%A4rist%C3%B6nsuojelu%20Taloustietoja%202005-2009%20ja%20yhteisty%C3%B6n%20eri%20muodot.pdf>. (viitattu. 14.4.2014)

Suomen Kuntaliitto. 2013a. Yhdyskunta ja ympäristö. <http://www.kunnat.net/fi/kunnat/toiminta/tyt/Sivut/default.aspx> (viitattu 3.12.2013)

Suomen Kuntaliitto. 2013b. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen opas luottamushenkilöille. <http://shop.kunnat.net/download.php?filename=uploads/ymparistonsuojeluopas.pdf> (viitattu 6.3.2014)

Sotarauta, Markku & Saarivirta, Toni & Kolehmainen Jari. 2011. Mikä estää kuntien uudistumista? Kunnallisalan kehittämissäatiö. Tutkimusjulkaisu nro 66. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy

Syynimaa Kirsi. 2.12.2013. Järvi-Pohjanmaan ympäristöviranhaltija. Puhelinkeskustelu ympäristöviranhoidon työpanoksesta.

Taanila Anja. 2007. Laadullisen aineiston analyysi. http://kelo oulu.fi/jatkokoulutus/AT_Laadullisen_aineiston_analyysi_170407.pdf (viitattu 1.4.2013)

Tilastokeskus 2013a. Maakunnat 2013. Suomen virallinen tilasto (SVT).

Tilastokeskus 2013b. Vuoden 2012 keskiväkiluku 1.1.2013 aluejaolla. Ähtäri. Suomen virallinen tilasto (SVT) <http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp> (viitattu 4.12.2013) <https://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/maakunta/001-2013/index.html> (viitattu 1.12.2013)

Turpeinen Matti. 2014. ATK-päällikkö Ähtärin kaupunki. Puhelinkeskustelut ja sähköpostikeskustelut 7. - 14.2.2014

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla 209/2011

Varsinais-Suomen ELY-keskus ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2013.
http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ymparisto.fi%2Fdownload%2Fname%2F%257B61338B74-DBB1-492C-AFD9-DABFEA119EB5%257D%2F76663&ei=6uAWU8eTI8Pq4gTMzICgAg&usq=AFQjCNHneK4HsmAeio2rsY6E5GRm3g_Slw&bvm=bv.62286460,d.bGE (viitattu 12.2.2014)

VM. Kuntien tehtävien kartoitus, raportti 2012.
http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20130117Kuntie/Kuntien_tehtaevien_kartoitus_finaali_NETTI.pdf (viitattu 12.6.2013)

VM. Kuntien tehtäväkartoitus valmistui. Tiedote 4/2013.
http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20130116Kuntie/name.jsp (viitattu 18.10.2013)

Webropol 2.0 käyttöopas ja raportointiopas. <http://messi/teemat/7/Sivut/Webropol-kysely-jatiedonkeruuohjelma.aspx> (viitattu 2.11.2013)

Webropol 2.0 ohjelman ohjeet. www.webropolsurveys.com/. (viitattu 25.4.2014)

Yli-Keturi Niina. 2.12.2013. Suupohjan peruspalvelukuntayhtymä. Ympäristöviranhaltija. Puhelinkeskustelu ympäristöviranhoidon työpanoksesta.

Toimintatutkimuksen alkukysely Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoille

Etelä-Pohjanmaan kuntien ympäristöviranhaltijoiden työssä kokemien ongelmakohtien sekä niiden kehittämismahdollisuuksien selvittäminen ja kehittäminen, alkukysely

1. Sukupuoli

_____ nainen

_____ mies

2. Ikäryhmä

_____ alle 25 vuotta

_____ 26 - 34 vuotta

_____ 35 – 49 vuotta

_____ 50 – 64 vuotta

_____ 65 vuotta tai yli

3. Koulutus

_____ opistotutkinto

_____ ammattikorkeakoulututkinto

_____ yliopisto-/korkeakoulututkinto

4. Halukkuus osallistua tutkimukseen

_____ osallistun tutkimukseen

_____ en osallistu tutkimukseen, mahdollinen syy

5. Valitse missä Etelä-Pohjanmaan kunnissa työskentelet ja millä prosenttimäärällä hoidat em. kunnassa ympäristöviranhaltijan virkaa?

_____ Alajärvi, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Alavus, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Evijärvi, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Ilmajoki, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Isojoki, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Jalasjärvi, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Karijoki, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Kauhajoki, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Kauhava, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Kuortane, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Kurikka, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Seinäjoki, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Soini, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Teuva, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Vimpeli, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Ähtäri, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Lapua, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

_____ Lappajärvi, viranhaltijana ko. kunnassa osuus prosentteina (%)_____

6. Oletko havainnut viranhaltijatyössäsi ongelmia tai kehittämiskohtia?

___ ei

___ kyllä, millaisia?

Alkukyselyn kooste

Kysely lähetettiin 19. ympäristöviranhaltijalle. Näistä 16 vastasi kyselyyn. Näistä kaksi viranhaltijaa ei halunnut osallistua tutkimukseen. Yhdestä kunnasta ei saatu vastausta alkukyselyyn ollenkaan.

Litterointi ja ryhmittely:

1. KIIRE, LAAJA TEHTÄVÄNKUVA JA RESURSSIPULA

- kiire, erikoistumiseen ei aikaa,
- töitä mahdottomasti, laaja tehtäväkuva,
- ajankäytön hallinta hankalaa, ajan tasalla pysymisen ongelma,
- resurssipula, priorisointiongelma,
- työtä on kehitettävä jatkuvasti

2. LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET JA KOULUTUSVAJE

- Lainsäädäntö muuttuu koko ajan ja se on tulkinnan varaista.
- Lakimuutoksia paljon ja koulutuksia niihin vähän.
- Lainsäädäntö on jatkuvassa muutoksessa.
- Tietotaidon ylläpito hankalaa)

3. VALTION JA KUNNAN TYÖNJAKO-ONGELMA ja OHJEISTUKSEN PUUTE

- ELY-keskuksen ja kunnan välinen työnjako-ongelma joissain tilanteissa.
- Valtion ohjeistuksen puute lainsäädännössä ja soveltamiskäytännöt vaihtelevat

4. MUUTA

- Yhteistyön lisääminen kunnassa.
- Yhteistyön lisääminen siten, että jokaisen ei tarvitsi keksiä tahollaan "pyörää" uudelleen.
- Luonnonsuojelu- tahdon puuttuminen päättäjissä.
- Jätevesiasetuksen siirtymäajan loppu hämmöttää, miten valmistautua?
- Tulot eivät kata menoja

Sähköposti 13.11.2013 Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoille tulevasta 14.11.2013 työpajatyöskentelystä

Hei Kaikki!

Huomisella asialistalla olevaa ensimmäistä kohtaa avaisin ennakkoon pohdittavaksi.

Minullahan on menossa Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoita koskeva toimintatutkimus, josta teen opinnäytetyötä opiskelupaikkaani. Syksyllä asiaan liittyi Webropol -alkukysely, jossa kysyttiin halukkuutta osallistua tähän tutkimukseen. Alueemme ympäristöviranhaltijoista 90% oli halukkaita osallistumaan tutkimukseen.

Huomenna tarkoituksena on työpajassa käydä Webropol -tutkimuskyselyn vastauskooste läpi siten, että jokaisella viranhaltijalla on yhteensä kolme ääntä. Äänet annetaan kunkin omasta mielestä tärkeimmäksi katsomalleen kehityskohteelle tai jakaen ne eri kohteille. Olen numeroinut kehityskohteet tähän ykkösestä neljään ja niitä kannattaa käydä pohtimaan etukäteen.

Työpajan tarkoituksena on saada selville, mitä seuraavista neljästä ongelmakohtasta on ongelmallisimpia ja mitä niistä haluamme lähteä yhdessä kehittämään. Varsinainen äänestys toteutetaan vasta tuossa kokouksessa siten, että jokainen voi vapaasti äänestää oman ajatuksensa mukaan ja kenenkään todellisia äänestysvastauksia ei pystytä missään tilanteessa selvittämään. Myös konkreettisia hyötyjä ja haittoja kehittämisasioiden toteuttamiseksi kannattaa etukäteen pohtia.

ÄÄNESTETTÄVÄT KEHITYSKOhteET:

1. KIIRE, LAAJA TEHTÄVÄNKUVA JA RESURSSIPULA

(kiire, erikoistumiseen ei aikaa, töitä mahdottomasti, laaja tehtäväkuva, ajankäytön hallinta hankalaa, ajan tasalla pysymisen ongelma, resurssipula, priorisointiongelma, työtä on kehitettävä jatkuvasti)

2. LAINSÄÄDÄNNÖN MUUTOKSET JA KOULUTUSVAJE

(Lainsäädäntö muuttuu koko ajan ja se on tulkinnan varaista. Lakimuutoksia paljon ja koulutuksia niihin vähän. Lainsäädäntö on jatkuvassa muutoksessa. Tietotaidon ylläpito hankalaa)

3. VALTION JA KUNNAN TYÖNJAKO-ONGELMA ja OHJEISTUKSEN PUUTE

(ELY-keskuksen ja kunnan välinen työnjako-ongelma joissain tilanteissa. Valtion ohjeistuksen puute lainsäädännössä ja soveltamiskäytännöt vaihtelevat)

4. MUUTA

(Yhteistyön lisääminen kunnassa. Yhteistyön lisääminen siten, että jokaisen ei tarvitsi keksiä tahollaan "pyörää" uudelleen. Luonnonsuojelu- tahdon puuttuminen päättäjissä. Jätevesiasetuksen siirtymäajan loppu häämöttää, miten valmistautua? Tulot eivät kata menoja)

Ps. Liitteenä muistin virkistykseksi syksyllä lähettämäni kysely.

Ne, jotka eivät päässeet vastaamaan kyselyyn tai halunneet osallistua tutkimukseen, voivat kaikesta huolimatta osallistua työpajatyöskentelyyn.

Terveisin

Kirsi

Työpajan materiaali 14.11.2013

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoista 15 osallistui työpajaan 14.11.2013. Ympäristöviranhaltijat päätyivät kolmessa ryhmässä tekemään SWOT- analyysin äänestyksen voittaneelle kohteelle (kiire, laaja tehtävänkuvua ja resurssipula- alue) ja kehityssuunnan tavoitteiksi ja mittareiksi. SWOT- analyysin tarkoituksena oli saada selville valitun alueen sisäiset vahvuudet ja -heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja -uhkat. Tämän jälkeen kullekin alueelle mietittiin toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ryhmät kokosivat SWOT- analyysistä saatuja tietoja tuleviksi tavoitteiksi kooten kustakin asiat yhden otsikon alle, niin sisäisistä vahvuuksista ja heikkouksista kuin ulkoisista mahdollisuuksista ja uhkista. Näistä kooste lähetettiin kaikille Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoille kommentoitavaksi 18. - 31.12.2013 saakka.

Kommentteja saapui virallisesti kaksi kappaletta. Tässä on taulukko, johon on otettu mukaan ryhmien SWOT- analyysin tietojen lisäksi saadut mielipiteet koosteeksi tuleviksi toimenpide-ehdotuksien tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena oli, että kukin voi käyttää toimenpide-ehdotuksia omien viranhoidon ongelmakohtien muuttamiseksi ja kehittämiseksi jatkossa.

SWOT-alueet	Ryhmien koosteet tavoitteista (mittarit)	Toimenpide-ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi
Sisäiset vahvuudet	Ajankäytön seuranta Priorisointi Työn kehittäminen	<p>- Varataan aikaa oman työn kehittämiseen ja tehostamiseen. (Esimerkiksi erilaisten työaikataulujen kehittäminen ja testaaminen)</p> <p>- Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen ja kannettava tietokone antaa mahdollisuuden muistioiden tekemiseen tapahtumapaikalla tai asioiden kirjaamiseen esim. puhelinkeskusteluista. (Esimerkiksi valmiiden digitaalisten lomakepohjien luominen mm. valvontatyön helpottamiseksi)</p> <p>-Neuvottelut ja palaverit asiakkaiden ja eri viranomaisten kanssa ennen päätöksentekoa. (Paikallistuntemukseen perustuva epämuodollinen valmistelu poistaa varmimmin valituksia ja pitkällistä, työlästä valitusprosessia, siis tavallaan liittyy ajankäytön säästöön)</p>
Sisäiset heikoudet	Virheet Laadukkuuden puute Sijaisuusongelma	<p>- Virheiden selvitys, seuranta ja niiden ennaltaehkäisyyn paneutuminen. (Esimerkiksi uusien toimintaohjeiden luominen yhteiseksi työpohjaksi)</p> <p>- Kehittymisen puute. (Esimerkiksi kehittää ammattitaitoa alueellisesti ja luoda toimintasuunnitelma)</p> <p>- Sijaisuusongelman nostaminen esille organisaatiossa tuoden tästä muodostuneiden ongelmien tuonti esille.</p>
Ulkoiset mahdollisuudet	Viranhaltijoiden välisen keskustelun lisääminen Kokeilla ja käyttää muita kollegoilta saamia ideoita työssään Erikoistuminen	<p>- Verkostoitumisen lisääminen ja palaverieihin menevän liikkumisajan, kulujen ja päästöjen vähentäminen (Esimerkiksi käyttäen yhteydenpitoon kuukausittaista videoneuvottelua esim. skypeen yms. kautta)</p> <p>- Opitaan muilta eli luodaan verkostot (Tiedon jakamisen ja käytännön kehittäminen kollegoiden kanssa)</p> <p>- Kuntien päätökset nettiin/netistä (Esimerkiksi kootaan erilaiset ympäristöpäätökset nettiin)</p>
Ulkoise t uha t	Lakimuutokset Rahapula Resurssipula	<p>- Selvittää tutkimuksen jatkamiselle pilotti- tai hankerahoitusta saaden sitä kautta tutkimukselle jatkuvuutta sekä tukea (ERAK, YM, Kuntaliitto yms.)</p> <p>- Neuvotella organisaatiossa rahapulan syistä ja sen liittymisestä organisaation resurssipulaan ja ehdottaa/ideoida näihin parannuskeinoja (Rahaa on aina liian vähän. Kun jotain säädetään, pitäisi miettiä kustannusvaikutuksia ja toteutettavuutta: kuka maksaa, mitä maksaa (asiakas, viranomaisen). Esim. haja-asutuksen jätevesien käsittely, toimintojen jako eri viranomaisten kesken)</p> <p>- Lakimuutokset. Valtion hallinnon ja kuntatason kanssa tarvitaan neuvottelupäiviä sekä kuntatason tulee antaa niistä omia kommentteja esim. huomioiden resurssit. (Ympäristöhallinnolla valtio ja kunta erillään vaikka niiden pitäisi toimia rinnakkain, yhdessä viranomaisina ja näiden neuvottelupäivien lisääminen)</p>

Sähköposti toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestykseen laittamisesta

Tervehdys Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat!

Muistuttelen teitä meneillään olevasta toimintatutkimuksesta, josta loppukysely on tulossa toimintajakson jälkeen alkuvuodesta.

Työpajassa 14.11.2013 E-P ympäristöviranhaltijoiden työssä kokemien ongelmakohtien kehityssuunnaksi päätettiin kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula- alueen kehittäminen antamianne toimenpide-ehdotuksia hyväksi käyttäen.

Toimenpide-ehdotusten antamiselle teillä E-P ympäristöviranhaltijoilla oli aikaa 31.12.2013 saakka. Tässä ohessa on teille koottu taulukko antamistanne toimenpide-ehdotuksista. Antamianne toimenpide-ehdotuksia on tarkoitus käyttää ympäristöviranhoidon ongelmakohtien poistamiseksi jatkossa etenkin ennen loppukyselyä.

- Nyt teidän tulisi laittaa tärkeysjärjestykseen numeroiden (1-12) nuo teidän esittämät toimenpide-ehdotukset taulukon tyhjälle viivalle. Tärkeimmän toimenpiteen merkitkää numerolla 1 jne. jatkaen eteenpäin numeroiden päätyen vähiten tärkeään numeroon 12. Tästä saadaan tieto, mitä toimenpidettä lähdetään toteuttamaan. Antaessanne numeroita, miettikää asiaa onko se toimenpide mahdollinen toteuttaa helmikuun loppuun mennessä ja millaisilla keinoilla. Toimenpide-ehdotusten tärkeysjärjestys tulee ilmoittaa minulle viimeistään ke 22.1.2014 vastaamalla tähän sähköpostiin täydentämällä tärkeysjärjestysnumerot taulukkoon viivoille.
- Esittämienne toimenpiteiden tärkeysjärjestyskooste esitetään pe 24.1.2014 ympäristöviranhaltijoiden kokoontumisessa Jalasjärvellä. Siellä on myös tarkoitus koota saatujen tietojen mukaan toimenpiteet, millä pyritään vähentämään kiirettä, laajaa tehtäväkuvaa ja resurssipulaa.

Toimintatutkimuksen tavoitteenahan oli E-P ympäristöviranhaltijoiden ongelmakohtien selvittäminen sekä kehittäminen sekä niiden toteuttamiseen sopivat toimenpiteet sekä toimenpiteiden muutosten toteuttamisen vaikutukset valittuun ongelmakohtaan.

Kiire, laaja tehtäväkuva ja resurssipula- alue		
Kehittämisen tavoitteet (mittarit)	Toimenpide-ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi	Merkitse ehdotukset numeroin mieleiseesi tärkeysjärjestykseen (tärkein numero 1 ja jne. ja ei yhtään tärkeä numero 12, käyttäen kutakin numeroa vain kerran)
Ajankäytön seuranta, priorisointi, työn kehittäminen	Varataan aikaa oman työn kehittämiseen ja tehostamiseen mm. hyödyntäen kannettavaa tietokonetta, digitaalisia lomakepohjia yms.	_____
	Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille	_____
	Neuvottelut ja palaverit asiakkaiden ja eri viranomaisten kanssa ennen päätöksentekoa, suuntana valitusten ennaltaehkäiseminen	_____
Virheet, laadukkuuden puute, sijaisuusongelma	Virheiden selvitys, seuranta ja niiden ennaltaehkäisy esimerkiksi uusien yhteisten toimintaohjeiden luominen yhteiseksi pohjaksi	_____
	Kehittymisen puutteen ehkäisy esimerkiksi luomalla toimintasuunnitelma	_____
	Sijaisuusongelman nostaminen esille organisaatiossa kooten ongelmat yhteisesti	_____
Viranhaltijoiden välisen keskustelun lisääminen, kokeilla ja käyttää muita kollegoilta saamia ideoita työssään, erikoistuminen	Verkostoitumisen lisääminen ja palavereihin menevän liikkumisajan, kulujen ja päästöjen vähentäminen esimerkiksi käyttäen tiiviimpään yhteydenpitoon esim. videoneuvottelua skypen yms. kautta	_____
	Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten	_____
	Kuntien päätökset nettiin/netistä	_____
Lakimuutokset, rahapula, resurssipula	Selvittää ympäristöviranhaltijoiden ongelmakohtien toiminnallisen kehittämisen pilotti- tai hankerahoitusta saaden sitä kautta tutkimuksen jälkeen jatkuvuutta sekä tukea yhteiselle toiminnalle.	_____
	Neuvottelut organisaatiokohtaisesti rahapulaa syistä ja sen liittymisestä organisaation resurssipulaan ja ehdottaa/ideoida näihin parannuskeinoja	_____
	Lakimuutokset: Valtion hallinnon ja kuntatason kanssa lisätä neuvottelupäiviä huomioiden kuntatason resurssit.	_____

Ympäristöviranhaltijoiden 24.1.2014 toimintatutkimuspalaverin kooste Jalasjärveltä

Hei kaikki Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijat!

14. helmikuuta 2014 14.26

Aiemassa työpajassa 14.11.2013 E-P ympäristöviranhaltijoiden työssä kokemien ongelmakohtien kehityssuunnaksi päätettiin kiire, laaja tehtävänkuva ja resurssipula- alueen kehittäminen antamianne toimenpide-ehdotuksia hyväksi käyttäen.

Uusimpaan toimintatutkimuspalaveriin Jalasjärvellä pe 24.1.2014 osallistui 12 kuntaa Etelä-Pohjanmaan 18:sta kunnasta. Palaverissa paikalla olevat ympäristöviranhaltijat valitsivat aiemman tärkeysjärjestyskyselyn mukaisesta järjestyksestä saadun tiedon mukaan (Liite 1. Kuvaaja) kaksi teidän tärkeimpänä pitämääne kehityskohdetta. Ne olivat niitä, jota haluttiin lähteä toiminnan ratkaisuille toteuttamaan. Nämä kaksi valittiin äänestyksellä.

Näitä kehityskohteita olivat kohdat (liitteessä. siniset palkit):

A. Tehtävien tärkeysjärjestykseen laittaminen mm. esittelemällä omia toimintatapoja muille

B. Opitaan muilta eli luodaan verkostot tiedon jakamista varten.

Tämän jälkeen ympäristöviranhaltijat jakautuivat kahteen ryhmään ja sopivat millä ratkaisulla sovittuja toimintoja lähdetään toteuttamaan sekä millainen on yksittäisen viranhaltijan rooli asiassa. Asiat kirjattiin ylös paperille. Palaverin lopuksi sovittiin, että kirjoitan puhtaaksi nämä toimintaratkaisut. Nyt tämä molempien ryhmien kooste on tässä ohessa liitteenä.

Tarkoituksena on lähteä toteuttamaan tuota liitettä. Liitteeseen on keltaisella on merkitty ne, joiden tekeminen on jo **menossa** ja vihreällä, joiden tekeminen nyt **aloitetaan** ja mustaksi on merkitty ne, jotka on tehty tai niihin ei pystytä vaikuttamaan.

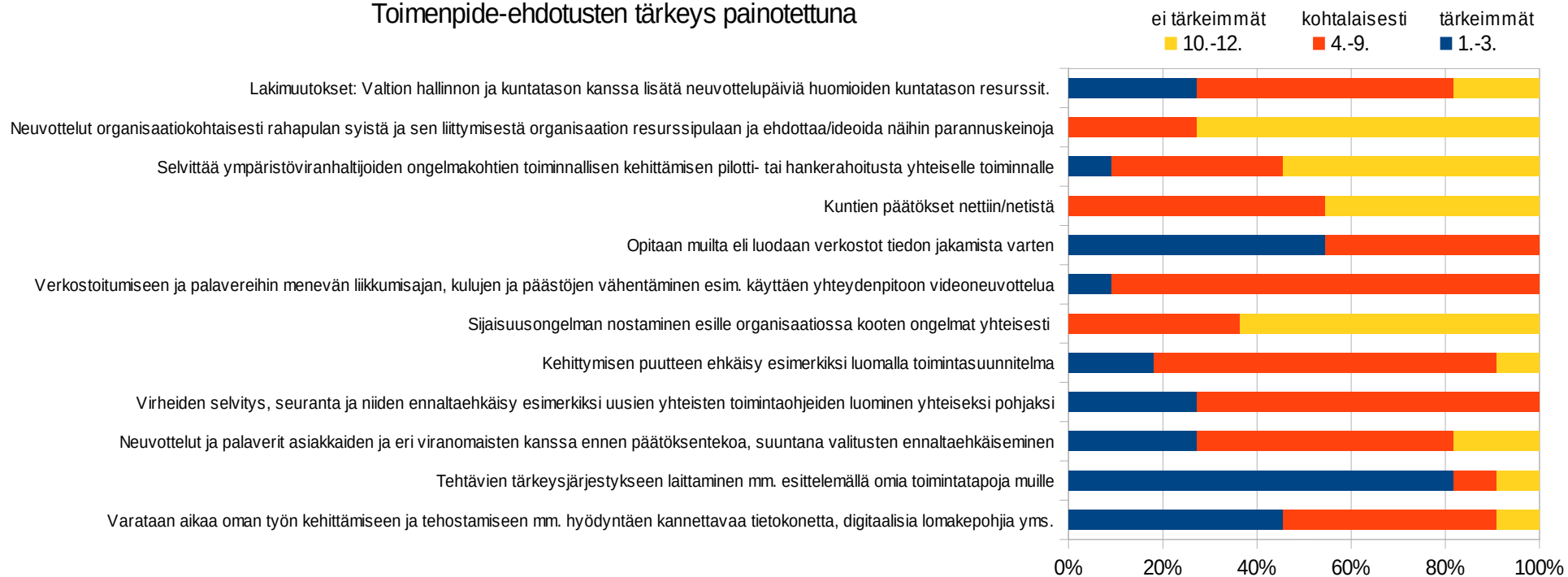
Menossa olevista teen itse valvontasuunnitelmaluonnoksen laatimisen organisointia ja teesejä/huoneentauluja (toki teitä kuunnellen). Teidän toteutettavaksi jää nuo esittämänne vihreäksi maalatut jutut. Suurin osa niistä kuuluu niihin, joihin vain te itse voitte ja haluatte vaikuttaa. E-P:n kuntien yhteinen mailinglistan on nyt auennut ja ymmärtääkseni kaikki alueen ympsit ovat listalla. Laitan tämän saman viestin sinnekin, niin näkee, että pelittääkö se kaikilla =)

Toimintatutkimuksen tavoitteenahan oli E-P ympäristöviranhaltijoiden ongelmakohtien selvittäminen sekä kehittäminen sekä niiden toteuttamiseen sopivat toimenpiteet sekä toimenpiteillä saadut muutokset valittuun ongelmakohtaan.

Hyvää Ystävänäpäivää kaikille!

T. Kirsi

Toimenpide-ehdotusten tärkeys painotettuna

TEHTÄVIEN TÄRKEYSJÄRJESTYKSEEN LAITTAMINEN MM. ESITTELEMÄLLÄ OMIA TOIMINTATAPOJA MUILLE

1 Millä ratkaisulla lähdetään sovittua toimintaa toteuttamaan?	Tilanne 13.2.2014	11.4.2014
1. Kirjataan asiat listaksi	OK, lista tässä	OK, lista tässä
2. Tehostetaan omia käytäntöjä listan mukaisesti	Aloitetaan	Menossa
3. Työajan jakaminen valvontasuunnitelmaa hyödyntäen	Aloitetaan	Menossa
4. Saadut tiedot jaetaan muille	OK, tiedot tässä	OK, tiedot tässä
5. Teesit/ huoneentaulu	Menossa	Valmis
2 Millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa?	Tilanne 13.2.2014	11.4.2014
1. Kunkin viranhaltijan on tehtävä päätös siitä mitkä työt eivät ole akuutteja ja mitkä ovat eli ajankäytön hallinta ja priorisointi:	Aloitetaan	Menossa
<ul style="list-style-type: none"> • Esittelemällä kollegoille omia malleja asiakkaiden, puheluiden, s-postien, määräaikaisten, katastrofitilanteiden sujuvaksi hoitamiseksi (esimerkiksi erilaisilla työlistoilla, sähköisen kalenterimuiston avulla joka näkyy työkavereille sekä keskukseen, "päällimmäinen paperi akuutein"- taktiikalla, tarralapuilla ja useilla valmiilla lomakepohjilla) • Priorisointi asioina: lupa-asiat, lautakunta-asiat, onnettomuudet, jätteenpolto • Priorisointi työtavoissa: s-postin luku kerran päivässä ei jatkuvasti, työrauhan järjestäminen kirjoitustyöhön siten ettei vastaa puhelimeen vaan palaa myöhemmin asiaan, "Älä häiritse"- lappu oveen omalle porukalle, liikennevalot päälle oveen jos on sellaiset 		
2. Etelä-Pohjanmaan kuntien yhteisen valvontasuunnitelmaluonnoksen laatimistyön organisointi hyödyntäen olemassa olevia malleja	Menossa	Menossa
<ul style="list-style-type: none"> • Laaditaan työn helpottamiseksi jakaen sen muille alueen kollegoille 		
3. Toimenpiteiden selvitys ympäristö- tai terveysriski, katastrofi tai onnettomuus- tilanteessa	Aloitetaan	Menossa
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisorganisaatioiden kanssa luoden matalan kynnyksen verkoston viranomaisten väliseen kommunikointiin • Yhteistyön kehittäminen oman kunnan eri hallintokuntien viranhaltijoiden välillä • Omaa virkaa koskevan johto- tai hallintosäännön sekä oman toimenkuvan läpi käyminen sekä ongelmallisten kohtien käytäntöjen muuttaminen • Lautakunnalle kuuluvan päätösasiat vain lautakuntaan, muut asiat yms. vain tiedoksi 		
4. Asiakkaiden vastaanottoaikojen määrittely (kuntakohtainen soveltuvuus huomioiden)	Aloitetaan	Menossa
5. Työskentelyrauhan hankkiminen (esim. huoneen ovi kiinni) sekä ns. "välitilatöiden" käytön hyödyntäminen	Aloitetaan	Menossa
6. Huomioidaan omassa työssä käsiteltävän toiminnan taloudellinen tai elinkeinopoliittinen vaikuttavuus	Aloitetaan	Menossa

7. Huomioidaan omassa työssä viranomaisen tulojen taloudellinen vaikuttavuus	Aloitetaan	Menossa
8. Kommunikointi ja tuen saanti muiden ympäristöviranhaltijoiden kesken	Aloitetaan	Menossa
9. Lisätään omaa hyvinvointia, yksilön hyvinvointi vaikuttaa voimakkaasti työyhteisöön	Aloitetaan	Menossa
10. Lisätään omaa hyvinvointia siten, että työn vastapainona on hyvinvointia tukevaa toimintaa	Aloitetaan	Menossa
11. Työskennellään riittävän isolla paikkakunnalla tai eri paikkakunnalla kuin asuu	Hankala vaikuttaa	Hankala vaikuttaa

OPITAAN MUILTA ELI LUODAAN VERKOSTOT TIEDON JAKAMISTA VARTEN

1. Millä ratkaisuilla lähdetään sovittua toimintaa toteuttamaan?

Tilanne 13.2.2014 11.4.2014

1. Tiedon haun tehostaminen ja laaja verkostoituminen (esim. kuntaliiton nettipalstat, viranomaisten nettipäätökset (AVI, KHO))	Aloitetaan	Menossa
2. Seudullinen yhteistyö siten, että jokainen huolehtii avoimesta tiedonvälityksestä omalta osaltaan	Aloitetaan	Menossa
3. Aktiivinen kommunikointi alan asiantuntijoiden kanssa ja osallistuminen neuvottelupäiville sekä muihin tapahtumiin	Aloitetaan	Menossa
4. Etelä-Pohjanmaan alueen kuntien ympäristöviranhaltijoiden yhteisen mailinglistan perustaminen	OK, perustettu	Ok, käytössä

2. Millainen rooli yksittäisellä viranhaltijalla on toiminnan toteuttamisessa?

Tilanne 13.2.2014 11.4.2014

1. Viestien otsikointi on tärkeä informaatio	Aloitetaan	Menossa
2. Alueen ympäristönsuojeluviranhaltijoiden yhteistapaamiset 1-2 vuodessa	Aloitetaan	Menossa
3. Tehokkaampi virallinen tiedonvälitys s-postitse muille alueen ympäristöviranhaltijoille	Aloitetaan	Menossa
4. Vertaistuki kollegoilta (s-posti, puhelin, tapaamiset)	Aloitetaan	Menossa
5. Päätöspohjien ja muun materiaalin lähettäminen muille käyttöön	Aloitetaan	Menossa
6. Teesit/ huoneentaulu	Menossa	Valmis
7. Työn vastapainona oltava joku muu vähintään yhtä hallitseva asia, lisätään omaa hyvinvointia	Aloitetaan	Menossa
8. Yksilön työhyvinvointi vaikuttaa voimakkaasti työyhteisöön, lisätään omaa hyvinvointia	Aloitetaan	Menossa
9. Saadut tulokset jaetaan muille	Ok,	Ok. Menossa
10. Työskennellä riittävän isolla paikkakunnalla tai eri paikkakunnalla kuin asuu	Hanka vaikuttaa	Hanka vaikuttaa

YMPÄRISTÖVIRANHALTIJOIDEN TEESIT:

– KIIRE, LAAJA TEHTÄVÄNKUVA JA RESURSSIPULA -ONGELMAKOHTIEN KEHITTÄMISELLE

1. Kysy, keskustele ja ole itse avoin!
2. Tiedon jakaminen on kultaa vaikkakin sananlasku on toista mieltä. Saadessasi hyvän päätöspohjan tai muun materiaalin hyppysiisi, jaa materiaalia kollegoille käyttöön
3. Jos sinulla on kiireen yms. taltuttamiseksi käytössä hyväksi havaitsemasi keino, kerro siitä vähintään kahdelle kollegallesi. Jos löydät kiireen yms. taltuttamiseksi uuden keinoon, jaa tietosi vähintään kahden kollegan kanssa. Hekin voivat saada ideastasi apua omaan työhönsä. Vastavuoroisesti saat takaisin ideoita ja apua. Eli tilanteen saama hyöty huomaamattasi nelinkertaistuu
4. Keinoja voivat olla erilaiset priorisoinnit työtavoissa ja asioissa tai kokonaan jotain aivan uutta, jota ei osaa edes odottaa
5. Ole rohkea ja rakenna suhteita poikkitieteellisesti oman sektorin yli muille sektoreille/hallintokunnille. Luo yhteyskanava tai etsi yhteyshenkilö eri viranomaistahoihin ja jaa sieltä saamia tietoja kollegoille. Verkostoitumalla pysytään aallonharjalla.
6. Käy läpi oma toimenkuva sekä johtosäännöt ja esitä muutettavaksi ongelmakohtia, jotka vievät turhaan työaikaasi
7. Rakenna työskentelyrauhaa varten oma toimintamalli, jota voit käyttää työssä kohtaamissa tilanteissa, jossa tarvitset työskentelyrauhaa.
8. Keskustele avoimesti työyhteisössä asiakkaiden vastaanottoaikojen laatimisesta ja sen vaikutuksesta oman työsi kiireen helpottamiseksi. Muilla saattaa olla samoja ongelmia. Tue mahdollisia kokeiluja
9. Huomioi omassa työssä käsiteltävän toiminnan taloudellinen ja elinkeinopoliittinen vaikuttavuus sekä viranomaisen tulojen taloudellinen vaikuttavuus
10. Muista, et ole ongelmiesi kanssa yksin. Huuda apua E-P:n ympäristöviranhaltijoiden mailinglistalta. Aina joku kollega on kuulolla ja auttaa ”miestä tai naista mäessä”
11. Järjestä neuvottelupäiviä ja pyri luomaan sinne teema ja kutsuvieras esittelemään teeman asioita
12. Lisätään omaa hyvinvointia siten, että työn vastapainona on hyvinvointia tukevaa toimintaa. Yksilön hyvinvointi vaikuttaa voimakkaasti myös työyhteisöön

Näitä keinoja käyttäessäsi jaat erittäin tärkeää tietoa. Kokeilemalla huomaat, miten se todellisuudessa vaikuttaa!

Loppukysely ja saatekirje

Hei Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltija,

Pyydän sinua vastaamaan oheiseen toimintatutkimuksen loppukyselyyn. Kysely koskee Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden työn ongelmakohtien vähenemistä toiminnan kehittämisen kautta. Kysely vie aikaa noin 5 minuuttia.

Vastaus tulee antaa viimeistään 17.4.2014.

Vastatessa käytä oheista Webropol- linkkiä, joka on tämän saatekirjeen lopussa.

Tutkimuksen tiedot ovat luottamuksellisia ja niitä ei pysty yhdistämään yksittäiseen henkilöön.

Ystävällisin terveisin

Kirsi Haapa-aho

<https://www.webpolsurveys.com/R/0000000000000000.par>

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden kysely toimintatutkimuksen ongelmakohtien poistamisen onnistumisesta

Hyvä ympäristöviranhaltija,

Tämän kyselyn avulla pyritään selvittämään, onko toiminnan kehittämisellä pystytty poistamaan tai vähentämään havaittuja ongelmakohtia Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden työstä.

Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia.

PERUSTIEDOT

1. Sukupuoli:

- nainen
- mies

2. Työskentelykunta/kunnat:

MIELIPITEET

3. Arvioi asteikolla 1 – 5 mukaisesti miten koet toimintatutkimuksen toteutusta.

Merkitse yksi vaihtoehto.

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jokseenkin samaa mieltä
- 3 Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 Jokseenkin eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä			täysin eri mieltä	
Tutkimus oli mielestäni tärkeä toteuttaa	1	2	3	4	5
Tutkimuksesta oli apua työni hoitamisessa	1	2	3	4	5
Tutkimus vei paljon työaikaani	1	2	3	4	5

MITTAREIDEN TOTEUTUMINEN TOIMINNAN KEHITTÄMISEN AIKANA

4. Toiminnan aikana kehittämisestä...

	täysin samaa mieltä			täysin eri mieltä	
oli apua työni ajankäytön tehostamiseen	1	2	3	4	5
oli apua työni priorisointiin	1	2	3	4	5

5. Toiminnan aikana kehittäminen...

auttoi työni kehittämistä	1	2	3	4	5
auttoi vähentämään työssäni tapahtuvia virheitä ¹		2	3	4	5
lisäsi työntekoni laadukkuutta	1	2	3	4	5
auttoi sijaisuusongelman käsittelyssä	1	2	3	4	5
lisäsi ympäristöviranhaltijoiden yhteistä toimintaa ¹		2	3	4	5
auttoi käyttämään uusia työskentelytapoja	1	2	3	4	5
lisäsi erikoistumismahdollisuutta	1	2	3	4	5
auttoi lakimuutosten hallinnassa	1	2	3	4	5
lisäsi keinoja säästää kustannuksia	1	2	3	4	5
antoi keinoja resurssipulan ehkäisyyn	1	2	3	4	5

Etelä-Pohjanmaan ympäristöviranhaltijoiden toiminnan kehittämisen tulevaisuus

6. Kerro ideoita ja ajatuksia toiminnan kehittämisen jatkamiseksi tulevaisuudessa

7. Risut ja ruusut
